

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Διπλωματική Εργασία

**ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID-19
ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : κος ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

A.M. 0313091

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2021

Δήλωση Αυθεντικότητας/Ζητήματα Copyright

Δηλώνω υπεύθυνα ότι είμαι ο συντάκτης αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, έχω κάνει σαφείς αναφορές (συντάκτης, χρονολογία, εργασία, σελίδα) των όποιων πηγών από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, προτάσεων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς, είτε είναι παραφρασμένες. Καταλαβαίνω ότι η αποτυχία να γίνει αυτό, ανέρχεται σε λογοκλοπή και θα θεωρηθεί λόγος αποτυχίας, σε αυτή την Πτυχιακή Εργασία και του συνολικού βαθμού της. Ακόμα δηλώνω ότι αυτή η γραπτή εργασία, προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι θα αναλάβω πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχθεί ότι δεν μου ανήκει.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον Επιβλέποντα Καθηγητή κ. Δημήτριο Καλλιώρα, γιατί μου έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθώ με ένα ιδιαίτερα επίκαιρο και ενδιαφέρον θέμα, καθώς και για την αμέριστη και ουσιαστική επιστημονική βοήθεια και καθοδήγηση που μου παρείχε. Τον ευχαριστώ, επίσης, θερμά και για τις εξαιρετικά ωφέλιμες κριτικές παρατηρήσεις του στην επεξεργασία του θέματος αυτού.

Ακόμη ευχαριστώ όλους όσους υπήρξαν καθηγητές και καθηγήτριές μου στη Σχολή Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, αφού μου έδωσαν τα κατάλληλα κίνητρα και τις απαραίτητες γνώσεις για να φθάσω σε αυτό το στάδιο παρουσίασης της πτυχιακής μου εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές και τις συμφοιτήτριές μου, για τη συμπαράστασή τους, αφού μοιραζόμαστε τις ίδιες αγωνίες και τα όνειρα για επαγγελματική επιτυχία, αλλά και την οικογένεια μου για τη στήριξη τους σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου.

Τέλος, θα ήθελα να απευθύνω τις ευχαριστίες μου στα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής, οι οποίοι ευγενικά δέχθηκαν να αξιολογήσουν την παρούσα πτυχιακή εργασία.

Αφιέρωση

Στην οικογένεια μου

Περιεχόμενα

Δήλωση Αυθεντικότητας/Ζητήματα Copyright.....	2
Ευχαριστίες.....	3
Αφιέρωση	4
Κατάλογος Πινάκων	6
Κατάλογος Διαγραμμάτων	7
Περίληψη.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
Γενικά στοιχεία	10
1.1 Σκοπός της εργασίας.....	11
1.2 Μεθοδολογία προσέγγισης	11
1.3 Δομή Διπλωματικής Εργασίας	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13
2.1 Ο τουρισμός ως έννοια	13
2.2 Τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη	14
2.3 Τουρισμός και απασχόληση.....	16
2.4 Περιφερειακή ανάπτυξη και τουρισμός.....	18
2.5 Ο Covid-19 σε αλληλεπίδραση με το τουρισμό.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	22
3.1 Ο τουρισμός στις 13 περιφέρειες της Ελλάδος.....	22
3.2 Ποιοτικά χαρακτηριστικά ημεδαπών τουριστών.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ COVID-19 ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	30
4.1 Οι επιπτώσεις στον τομέα των αερομεταφορών.....	30
4.2 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ.....	43
4.3 Οι επιπτώσεις της πανδημίας του Covid-19 στον ξενοδοχειακό τομέα	48
4.4 Δείκτες εργασίας στον τομέα των μεταφορών και παροχής καταλύματος	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	60
Βιβλιογραφία.....	62

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

<u>Πίνακας 1.</u> Επισκέψεις ανά Περιφέρειες, 2016-2018	23
<u>Πίνακας 2.</u> Εισπράξεις ανά Περιφέρεια, 2016-2018.....	24
<u>Πίνακας 3.</u> Μέση Δαπάνη ανά Περιφέρεια, 2016-2018.....	24
<u>Πίνακας 4.</u> Άτομα (ημεδαποί), ταξίδια, διανυκτερεύσεις και δαπάνες, κατά κύριο λόγο ταξιδιού, 2018 – 2019.....	27
<u>Πίνακας 5.</u> Προσωπικά ταξίδια και αντίστοιχες διανυκτερεύσεις ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά μήνα έναρξης του ταξιδιού, 2019.....	28
<u>Πίνακας 6.</u> Επιβατική κίνηση εσωτερικού στους κυριότερους αερολιμένες της Χώρας, 2014-2016.....	29
<u>Πίνακας 7.</u> Επιβατική κίνηση εξωτερικού στους κυριότερους αερολιμένες της Χώρας, 2014-2016.....	31
<u>Πίνακας 8.</u> Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις ανά αεροδρόμιο 2018-2019.....	32
<u>Πίνακας 9.</u> Διεθνείς Αεροπορικές Αφίξεις στα Κυριότερα Αεροδρόμια.....	34
<u>Πίνακας 10.</u> Διεθνείς Αεροπορικές Αφίξεις ανά Γεωγραφική Ενότητα	36
<u>Πίνακας 11.</u> Εισερχόμενη Ταξιδιωτική Κίνηση 2020.....	39
<u>Πίνακας 12.</u> Ταξιδιωτικές Εισπράξεις 2020	41
<u>Πίνακας 13.</u> Πτήσεις και επιβάτες εσωτερικού και εξωτερικού, 2019-2020	42
<u>Πίνακας 14.</u> Πτήσεις και επιβάτες εσωτερικού και εξωτερικού, 2020-2021	43
<u>Πίνακας 15.</u> Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά Περιφέρεια, 2018 και 2019	45
<u>Πίνακας 16.</u> Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά Περιφέρεια, 2018και 2019.....	445
<u>Πίνακας 17.</u> Αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά μήνα, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2019 και 2020.....	456
<u>Πίνακας 18.</u> Διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά μήνα, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2019 και 2020.....	47
<u>Πίνακας 19.</u> Τζίρος των Ελληνικών Ξενοδοχείων 2020	49
<u>Πίνακας 20.</u> Ανείσπρακτος Τζίρος 2020	50
<u>Πίνακας 21.</u> Απασχόληση στα Ελληνικά Ξενοδοχεία.....	50
<u>Πίνακας 22.</u> Δείκτες Κύκλου Εργασιών στις Χερσαίες μεταφορές & μεταφορές μέσω αγωγών (κλάδος 49, NACE Αναθ.2) και στις Πλωτές μεταφορές (κλάδος 50, NACE Αναθ.2).....	50
<u>Πίνακας 23.</u> Δείκτες Κύκλου Εργασιών στις Αεροπορικές μεταφορές (κλάδος 51, NACE Αναθ. 2) και στην Αποθήκευση και στις υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες (κλάδος 52, NACE Αναθ. 2).....	52
<u>Πίνακας 24.</u> Δείκτης Κύκλου Εργασιών στις Δραστηριότητες των ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών, υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες (κλάδος 79, NACE Αναθ.2) Έτος βάσης: 2015=100,0.....	52
<u>Πίνακας 25.</u> Ετήσιος κύκλος εργασιών επιχειρήσεων στον κλάδο των Καταλυμάτων, ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019 και 2020.....	54

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

<u>Διάγραμμα 1.</u> Ταξίδια ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω και αντίστοιχες δαπάνες, 2013 – 2019.....	28
<u>Διάγραμμα 2.</u> Ποσοστιαία (%) κατανομή των ταξιδιών, των διανυκτερεύσεων και των δαπανών ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κύριο λόγο ταξιδιού, 2019.....	28
<u>Διάγραμμα 3.</u> Προσωπικά ταξίδια ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά προορισμό και κύριο μέσο μεταφοράς, 2019.....	29
<u>Διάγραμμα 4.</u> Μερίδιο αγοράς αεροδρομίων 2019.....	33
<u>Διάγραμμα 5.</u> Μερίδιο Αγοράς Αεροδρομίων	37
<u>Διάγραμμα 6.</u> Μεταβολή Αφίξεων-Εισπράξεων 2020.....	38
<u>Διάγραμμα 7.</u> Ποσοστιαία (%) κατανομή αφίξεων στα καταλύματα	44
<u>Διάγραμμα 8.</u> Ποσοστιαία (%) κατανομή διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά Περιφέρεια, 2019.....	45
<u>Γράφημα 9.</u> Ετήσια μεταβολή 2020/2019 (%) διανυκτερεύσεων σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά μήνα, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020.....	47
<u>Γράφημα 10.</u> Ποσοστιαία κατανομή (%) αφίξεων και διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, 9μηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2020(1).....	48
<u>Γράφημα 11.</u> Μεταβολή Εσόδων σε Επιλεγμένα Καταλύματα.....	49
<u>Διάγραμμα 12.</u> Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης	57

Περίληψη

Βασικό αντικείμενο, αυτής της εργασίας, όπως μαρτυρά και ο τίτλος της είναι η διερεύνηση των Επιπτώσεων της πανδημίας του COVID-19 στον ελληνικό τουρισμό, ένα θέμα επίκαιρο και σημαντικό για την μελέτη των οικονομικών στοιχείων της περιόδου διάρκειάς της, υπό το πρίσμα της δυναμικής εξέλιξης των παραγόντων του.

Είναι γεγονός ότι η πανδημία του COVID-19 από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής της στην παγκόσμια κοινότητα τον Δεκέμβριο του 2019 στην Κίνα, σηματοδότησε την αρχή μιας κρίσης πρωτόγνωρης, πολύπλευρης και πολυπαραγοντικής, αφού δεν αφορά μόνο τον κλάδο της υγείας, αλλά έχει και τεράστιες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές προεκτάσεις. Η παγκόσμια οικονομία επηρεάζεται από την επιδημιολογική κρίση και συνακόλουθα η Ευρώπη υφίσταται σε μεγάλο βαθμό το βάρος των πολιτικών περιορισμού, λόγω αδυναμίας ιατροφαρμακευτικού ελέγχου του ιού, και η Ελλάδα ακόμη περισσότερο.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι μέσα από συγκεκριμένους οικονομικούς δείκτες, που σχετίζονται με τον Τουρισμό, όπως είναι ο κλάδος των μεταφορών, των ξενοδοχείων και των καταλυμάτων, των τουριστικών επιχειρήσεων και των εσόδων, να καταδείξει τις διαφαινόμενες οικονομικές επιπτώσεις από την πανδημία του COVID-19 που οδηγούν την ελληνική οικονομία σε ύφεση το 2020 και το 2021. Κι αυτό γιατί, η χώρα μας, ως αδύναμη οικονομία, εισέρχεται στην επιδημιολογική και υγειονομική κρίση ύστερα από μια δεκαετή οικονομική κρίση και μια αχτίδα ανάκαμψης μόλις κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος. Έτσι, η ύφεση και η ανεργία στους κλάδους των επιχειρήσεων του τουρισμού, της εστίασης και των ταξιδιών θα είναι μεγάλη.

Η τρέχουσα κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως καταλαβαίνουμε, θα ακολουθηθεί από πολιτικές και οικονομικές κρίσεις που ενδέχεται τελικά να οδηγήσουν σε σοβαρές διαταραχές, καθώς το κόστος της πανδημίας δεν θα είναι μόνο υψηλό, αλλά και άνισα κατανεμημένο, τόσο μεταξύ χωρών, όσο και μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Ο πιθανός αντίκτυπος της πανδημίας μπορεί να είναι βαθύτερος από τον αρχικά αναμενόμενο, γεγονός που θα οδηγήσει σε διαρθρωτικές αλλαγές στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Παράλληλα, διερευνώνται και οι αντιδράσεις - αντιστάσεις της εθνικής μας οικονομίας, αφού προκειμένου να μετριαστούν οι επιπτώσεις της κρίσης εφαρμόζονται μέτρα στήριξης των πληττόμενων επιχειρήσεων και των ανέργων εργαζόμενων σε αυτές. Επιπλέον, η κρίση θα επιφέρει, εκτός από αρνητικές και θετικές, όπως διαφαίνεται, δομικές αλλαγές στο οικονομικό σύστημα κυρίως στην υγεία, χωρίς, ωστόσο, να αφήνει ανεπηρέαστους και τους τομείς της εργασίας, του ψηφιακού μετασχηματισμού, των μεταφορών, του περιβάλλοντος και της παραγωγής. Η παγκόσμια οικονομία θα δεχθεί νέες προκλήσεις, που μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικές πολιτικές και οικονομικές ανακατατάξεις.

Είναι πάντως γεγονός ότι ο κόσμος μας, παγκόσμιος και εθνικός, θα εξέλθει από την κρίση περισσότερο μεν αδύναμος στον τομέα της οικονομίας, αλλά πιο

σοφός σε ό,τι έχει να κάνει με την επιστήμη και την πολιτική διαχείρισης κρίσεων από πλευράς των θεσμών. Παρήγορο είναι το ότι με την εξάπλωση των εμβολιασμών θα μπορούμε να διαβλέπουμε από το καλοκαίρι του 2021 και μετά βελτίωση των παγκόσμιων και εθνικών οικονομικών προοπτικών και ενδεχόμενα, η ανάγκη πρόβλεψης και αντοχής των οικονομικών συστημάτων στις κρίσεις να γίνει το βασικό μέλημα των μελλοντικών αναπτυξιακών μελετών και πρακτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικά στοιχεία

Αναμφίβολα, ο τουρισμός αποτελεί μια άκρως ανεπτυγμένη παραγωγική δραστηριότητα, τόσο σε διεθνές επίπεδο, όσο και σε σχέση με τα ελληνικά δεδομένα. Ιδιαίτερα στη χώρα μας ο τουρισμός έχει καθοριστική σημασία, καθώς συμβάλλει στην δημιουργία χιλιάδων νέων θέσεων εργασίας και λειτουργεί ως αξιόλογη πηγή κέρδους, αφού συνεισφέρει στα συνολικά ατομικά και δημόσια έσοδα.

Συγκεκριμένα, τα τελευταία χρόνια μέχρι και το 2019, ο ελληνικός τουριστικός τομέας έχει παρουσιάσει σημαντική βελτίωση με πλήθος επισκεπτών να καταφθάνουν στην Ελλάδα από σχεδόν όλες τις χώρες του κόσμου, με τους περισσότερους, βέβαια, να προέρχονται από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα, διαπιστώνουμε πως η Ελλάδα βρίσκεται σε συνεχή αναζήτηση και ανάπτυξη νέων και δημιουργικών τουριστικών προορισμών. Ο ελληνικός τουρισμός όμως διακρίνεται για την εποχικότητα του, καθώς οι περισσότερες τουριστικές επισκέψεις που πραγματοποιούνται στην χώρα μας, διαδραματίζονται, κυρίως, τους καλοκαιρινούς μήνες,

Δυστυχώς, το 2020 ο τουρισμός στην Ελλάδα παρουσίασε μια τελείως διαφορετική εικόνα, καθώς όλος ο πλανήτης βρέθηκε αντιμέτωπος με την πανδημία του Covid-19, η οποία κατάφερε να επηρεάσει αρνητικά πολλούς τομείς της οικονομίας με έναν εξ αυτών, τον τουρισμό. Παρά την αναμενόμενη πτώση του ελληνικού τουρισμού η Ελλάδα αντιμετώπισε επιτυχώς τα πρώτα κρούσματα της κρίσης καθώς σε ευρωπαϊκό επίπεδο σημειώσαμε μικρό αριθμό κρουσμάτων και περιορισμένο αριθμό θανάτων. Έτσι, η Πολιτεία προχώρησε σε αναγκαστικές πρωτοβουλίες και ενέργειες για την εξομάλυνση της κατάστασης, ενώ ταυτόχρονα οι βασικοί φορείς του τουρισμού, όπως το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος και ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων Ελλάδας (ΣΕΤΕ), προκειμένου να ανασχεθεί η διαφαινόμενη διαρροή εσόδων του κλάδου, άρχισαν να ασκούν τις δικές τους πιέσεις.

Είναι αλήθεια πως μετά την υγειονομική κρίση της πανδημίας του Covid-19, η επόμενη μέρα του τουρισμού βρίσκει τα δεδομένα διαφορετικά, τόσο σε οικονομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο συνθηκών, με τους περισσότερους κλάδους της οικονομίας να έχουν δεχτεί μεγάλα χτυπήματα ενώ προβλέπεται να βρεθούν αντιμέτωποι με ακόμα περισσότερες αντιξοότητες, με τους εργαζόμενους του τουριστικού τομέα να παλεύουν με ακόμα πιο περιορισμένο διαθέσιμο εισόδημα. Ταυτόχρονα, από την μεριά των τουριστών κυριαρχεί ο φόβος στο ενδεχόμενο να νοσήσουν σε μια ξένη χώρα χωρίς να γνωρίζουν την ποιότητα των κατάλληλων υποδομών και το επίπεδο υγειονομικής ασφάλειας που η χώρα αυτή διαθέτει. Τέλος, οι τουριστικές επιχειρήσεις πιέζονται ακόμα περισσότερο βλέποντας τα έσοδα τους να περιορίζονται, και συγκεκριμένα, κάποιες από αυτές να μην μπορούν να λειτουργήσουν λόγω των μέτρων και άλλες να υπολειπώνονται, χωρίς να καταφέρνουν να εδραιωθούν στην αγορά λόγω της χαμηλής ζήτησης.

1.1 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι να αναλύσει τις επιπτώσεις του Covid-19 στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στον τουριστικό τομέα της. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τα πιο σημαντικά μεγέθη και στατιστικά στοιχεία που διαμορφώνουν τον Ελληνικό τουρισμό πριν την πανδημία του Covid-19 και συγκρίνοντάς τα με τα σημερινά δεδομένα μπορούμε να εντοπίσουμε τις διαφορές που έχουν δημιουργηθεί μέσα σε ένα τόσο μικρό χρονικό διάστημα και να διακρίνουμε τις διαβαθμίσεις στους τομείς που έχουν πληγεί περισσότερο από την πανδημία του Covid-19.

1.2 Μεθοδολογία προσέγγισης

Η εφαρμοζόμενη μεθοδολογία περιλαμβάνει έντονη αναζήτηση σε επιστημονικού χαρακτήρα βάσεις δεδομένων, όπως είναι το GoogleScholar, και σε επιστημονικά άρθρα που έχουν να κάνουν με τις επιπτώσεις του Covid-19 στον τομέα του τουρισμού γενικά και πιο συγκεκριμένα, σε εκείνον της Ελλάδας. Επιπλέον, για την αποτύπωση των στατιστικών δεδομένων που έχουν να κάνουν με την οικονομία και τον τουρισμό, απαραίτητη ήταν η βοήθεια από εξωτερικούς φορείς, όπως είναι ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ), αλλά και η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ).

1.3 Δομή Διπλωματικής Εργασίας

Η διπλωματική εργασία διατυπώνεται σε πέντε κεφάλαιο. Ειδικότερα στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για την πανδημία του Covid-19, την πορεία του και κάποια βασικά εισαγωγικά στοιχεία αλλά επίσης στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσουμε την σημασία του τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα, δίνουμε έμφαση στην εννοιολογική σημασία του τουρισμού, την σχέση του με την Εθνική οικονομική ανάπτυξη, την Περιφερειακή ανάπτυξη, αλλά και την συμβολή του στον τομέα της απασχόλησης. Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά των τουριστών, τόσο των αλλοδαπών, όσο και των ημεδαπών, αλλά και το μερίδιο της αγοράς που κατέχει κάθε Περιφέρεια της Ελλάδας πάνω στον τουρισμό. Το τρίτο κεφάλαιο περιέχει το πλήθος των στατιστικών στοιχείων που συνέλεξα από τα διάφορα επιστημονικά άρθρα και αφορά τις επιπτώσεις του Covid-19 στον τουρισμό και συγκεκριμένα σε βασικούς κλάδους που τον διαμορφώνουν, όπως είναι οι αερομεταφορές, οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις σε καταλύματα- κάμπινγκ, ο ξενοδοχειακός κλάδος αλλά και οι κύκλοι εργασιών στις μεταφορές και τις παροχές καταλύματος. Στο τέταρτο κεφάλαιο, έχοντας έρθει σε επαφή με ανθρώπους που ασχολούνται με τον παραγωγικό κλάδο του τουρισμού και συζητώντας μαζί τους είχα την ευκαιρία να θέσω καίρια ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο που βίωσαν, ως επαγγελματίες του κλάδου, την πανδημία Covid-19, να ακούσω τις απόψεις τους, να κατανοήσω την

δική τους οπτική γωνία, που είναι σημαντική για τον προσδιορισμό του θέματος, αφού είναι οι άμεσα εμπλεκόμενοι του κλάδου που δέχτηκε την μεγαλύτερη, σε σχέση με άλλες παραγωγικές ομάδες, οικονομική πίεση και τέλος, να καταγράψω τις αγωνίες και τις ελπίδες τους για το προσωπικό και το συλλογικό αύριο του ελληνικού Τουρισμού. Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την παρούσα διπλωματική εργασία και κατατίθενται οι σκέψεις, οι προβληματισμοί και οι προτάσεις για την ανάκαμψη και επανεκκίνηση τόσο της εθνικής οικονομίας, όσο και του κλάδου του τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναπτυχθεί η σημασία του τουρισμού για την ανάπτυξη της χώρας σε διάφορους τομείς. Σε γενικές γραμμές, ο τουρισμός είναι ο κλάδος που απετέλεσε την μεγαλύτερη υπεράσπιση της χώρας στα δύσκολα χρόνια της κρίσης, την περίοδο που η ανεργία και οι οικονομικοί δείκτες δεχόντουσαν μεγάλα χτυπήματα, ενώ σταδιακά υπήρξε ο κύριος λόγος των θετικών ρυθμών ανάπτυξης στη χώρα. Επιπλέον, ο τουρισμός έγινε αντικείμενο έντονου επενδυτικού ενδιαφέροντος, λόγω της ποικιλομορφίας του και της διασποράς του σε διάφορες περιοχές. Αυτός είναι και ένας βασικός λόγος που ο τουρισμός επιδρά σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη των 13 Περιφερειών της Ελλάδας. Επίσης, λόγω της εποχικότητας του τουρισμού σε συνδυασμό με την κατάλληλη προώθηση των δυνατών χαρακτηριστικών της Ελλάδας, όπως είναι ο ήλιος και η θάλασσα, ο τουρισμός έχει γίνει το πιο βασικό προϊόν της χώρας στην Ευρωπαϊκή, αλλά και παγκόσμια αγορά.

2.1 Ο τουρισμός ως έννοια

Είναι γνωστό ότι ο τουρισμός σαν έννοια έχει αναπτυχθεί στο παρελθόν από διαφορετικές οπτικές γωνίες, οι οποίες με την πάροδο του χρόνου αναδιαμορφώνονται, φτάνοντας στο σήμερα όπου ο τουρισμός χαρακτηρίζεται ως ένας από τους πιο δυναμικούς τομείς της οικονομίας για μια χώρα (Λαγός, 2005). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ), εξηγεί ότι ο τουρισμός είναι ένα οικονομικό, πολιτιστικό και κοινωνικό φαινόμενο, που επικεντρώνεται στην μετακίνηση σε ένα νέο προορισμό, εκτός του τόπου διαμονής του ανθρώπου, με κύριο στόχο και σκοπό την αναψυχή (Καραγιάννης & Έξαρχος, 2006).

Επίσης, η δραστηριότητα του τουρισμού μπορεί να θεωρηθεί η μετακίνηση από την μόνιμη περιοχή τους σε ένα άλλο τόπο με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών τους (Ηγουμενάκης, 1991). Οι Μοίρα και Μυλωνόπουλος (2011), με βάση τη ελληνική βιβλιογραφία, θεωρούν ότι ο τουρισμός συνδέεται άμεσα με άφιξη ενός ανθρώπου σε ένα τόπο διαφορετικό από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του και παράλληλα δικαιολογεί και τους λόγους της μετακίνησής του που μπορεί να είναι από επίσκεψη σε συγγενικά πρόσωπα και διασκέδαση μέχρι και για λόγους υγείας.

Το World Travel and Tourism Council το 2015 στην προσπάθειά του να ερμηνεύσει τον τουρισμό ως έννοια, αναφέρει ότι η τουριστική δραστηριότητα έχει να κάνει με τα ταξίδια, τα οποία διαδραματίζονται σε χρόνο μεγαλύτερο από την διάρκεια μιας μέρας, και οι λόγοι της μετακίνησης αφορούν κυρίως διασκέδαση, την δουλειά αλλά και για λόγους υγείας.

Όσον αφορά τον τουρίστα σαν έννοια, να σημειωθεί ότι και αυτή έχει ποικίλες προσεγγίσεις από τις πολλές προσπάθειες ανά τον καιρό. Συγκεκριμένα, οι τουρίστες θεωρούνται οι άνθρωποι που μπαίνουν στην διαδικασία πραγμάτωσης ενός ταξιδιού με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών τους (Βαρβαρέσο 2008). Οι λόγοι που ένας τουρίστας πραγματοποιεί ένα ταξίδι μπορεί να είναι είτε για λόγους υγείας, είτε για οικογενειακούς λόγους, και για τον χρόνο διάρκειας ενός ταξιδιού αυτό μπορεί να είναι μια μέρα ακόμα και λιγότερο όπως για παράδειγμα η κρουαζιέρα. Στου

τουρίστες έρχεται να ενταχθεί μια υποκατηγορία αυτή, των ανθρώπων που κάνουν εκδρομές και χαρακτηρίζονται ως προσωρινοί επισκέπτες γιατί η επίσκεψη σε ένα χώρο συνήθως δεν ξεπερνά την μια μέρα (Τζένος και Σιταράς, 2007).

Στο σημείο αυτό απαραίτητη είναι η αναφορά στην ιδιομορφία του τουρισμού, καθώς είναι ένας κλάδος που περιλαμβάνει πολλές οικονομικές δραστηριότητες και υπηρεσίες όπως είναι οι υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας, διανομής, πληροφόρησης, ενημέρωσης, μετακίνησης, αλλά και αρχαιολογικού χώρους και μνημεία, όπως επίσης και δραστηριότητες αναψυχής και αθλητισμού όπως είναι τα πάρκα αναψυχής τα εστιατόρια κτλ.

2.2 Τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη

Σε αντίθεση με άλλες οικονομικές δραστηριότητες, όπως είναι η μεταποίηση ή ο πρωτογενής τομέας, ο τουρισμός είναι μια οριζόντια δράση και όχι κάθετη, καθώς είναι σε εξάρτηση με την ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ άλλοι κλάδοι επικεντρώνονται περισσότερο στην παραγωγή προϊόντων προσφοράς.

Είναι δεδομένο ότι ο τουρισμός έχει μεγάλη επίδραση σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, όπως ο κλάδος των ξενοδοχείων και των καταλυμάτων, αλλά και των μεταφορών από και προς τα καταλύματα που σχετίζονται είτε με την μετακίνηση με αεροπλάνο, είτε με αυτοκίνητο ή λεωφορείο. Ο τουριστικός τομέας επιδρά επιπλέον και στον κλάδο της εστίασης, με το εμπόριο ποτών, αλλά και πρώτων υλών που χρειάζονται οι επιχειρήσεις, όπως είναι τα εστιατόρια και οι καφετέριες. Επίσης, ο τουριστικός τομέας συνδέεται άμεσα και με το εμπόριο και την μετακίνηση ειδών τουρισμού αλλά και τροφίμων, επίσης σε συνεργασία με υπηρεσίες υποστήριξης οι οποίες διοργανώνουν περιηγήσεις, αλλά και άλλες υπηρεσίες που στοχεύουν στην καθαριότητα, την ανάδειξη, διατήρηση και προβολή του τουριστικού προϊόντος γίνεται εμπόριο παραδοσιακών προϊόντων.

Ο τουρισμός σαν δραστηριότητα πρέπει να λειτουργεί με βάση τους κανόνες της προσφοράς και της ζήτησης των προϊόντων, καθώς με αυτό τον τρόπο τίθενται οι τιμές κάθε τουριστικού προϊόντος, αλλά και οι ανάλογες ποσότητες του. Οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την ζήτηση ενός τουριστικού προϊόντος είναι η μοναδικότητα του, η διαφήμισή του, αλλά και πόσο καλή είναι η αναλογία του προϊόντος αυτού σε σχέση με την τιμή και την ποιότητά του. Να σημειωθεί και στην Ελλάδα αλλά και στις άλλες τουριστικά ανεπτυγμένες χώρες η προσφορά του τουριστικού προϊόντος ελέγχεται από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν έχουν την ικανότητα να ακολουθήσουν τις διεθνείς εξελίξεις και αναγκάζονται να στραφούν σε μεσάζοντες όπως είναι οι τουριστικοί οδηγοί και οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες κράτησης. Επιπλέον, λόγω της αυξανόμενης εξάρτησης που υπάρχει ανάμεσα στους προμηθευτές και τις επιχειρήσεις υπάρχει κίνδυνος στη ζήτηση του τουριστικού προϊόντος, καθώς οι τουρίστες που επιλέγουν τα μνημεία, τα τοπία και τις παραλίες, δηλαδή πρώτες ύλες που βρίσκονται σε ακατέργαστη μορφή, έχει ως αποτέλεσμα να κάνει την παραγόμενη προστιθέμενη αξία να κινείται σε χαμηλά επίπεδα λόγω των μειωμένων εισφορών.

Για την καταλληλότερη χωροθέτηση μιας τουριστικής δραστηριότητας, λαμβάνεται υπόψη το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που έχει κάθε περιοχή, δηλαδή αν υπάρχουν θελκτικά υλικά, πολλές φορές και σε άυλη μορφή που έχουν δημιουργηθεί από το πέρασμα του χρόνου και λειτουργούν ως κομμάτι της ανάπτυξης του τουριστικού προορισμού. Παρόλα αυτά, η ποσότητα των ροών που μια τουριστική περιοχή θα έλξει εξαρτώνται σε μεγάλο μέρος από τον βαθμό που αξιοποιούνται τα παραπάνω υλικά, δηλαδή αν είναι καλή η προσβασιμότητα, αν οι υποδομές γύρω από τα προϊόντα με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα είναι καλές, αλλά και να οργανώνονται δραστηριότητες που θα το αναδεικνύουν.

Επίσης να σημειωθεί ότι κάθε προϊόν και υπηρεσία βρίσκεται αντιμέτωπο με τις συνέπειες του κύκλου ζωής του, και από αυτό δεν εξαιρείται και τα τουριστικά προϊόντα, έτσι με στόχο οι τουριστικοί φορείς να κρατήσουν την ζήτηση του προϊόντος σταθερή, ακόμα και να την αυξήσουν θα πρέπει να βρίσκουν καινοτόμους τρόπους για να μην μένουν πίσω από τις αλλαγές, οι οποίοι θα καθρεφτίζουν τις αλλαγές που υφίστανται στην αγορά. Επιπλέον, ο τουρισμός σαν οικονομική δραστηριότητα είναι αρκετά ευαίσθητος σε ότι αφορά την ασφάλεια, καθώς στο δίπολο μεταξύ καταναλωτή και προϊόντος, ο καταναλωτής δηλαδή ο τουρίστας μπορεί να απομακρυνθεί αν καταλάβει ότι οι συνθήκες ή οι υπηρεσίες του τουριστικού προϊόντος δεν είναι ασφαλείς.

Είναι βασικό, επίσης, να ασχοληθούμε και με την τουριστική ανταγωνιστικότητα σαν έννοια, καθώς συνδέεται με το κοινωνικό, το οικονομικό περιβάλλον, αλλά και με τις υποδομές, καθώς και με τους διαθέσιμους πόρους που μπορεί να είναι φυσικοί, ανθρώπινοι ή και πολιτιστικοί.

Πιο συγκεκριμένα, η ανταγωνιστικότητα ενός τουριστικού προϊόντος διαμορφώνεται από τους νόμους και τους κανονισμούς που διέπουν το επιχειρηματικό περιβάλλον, την βιωσιμότητα του περιβάλλοντος αλλά και την υγειονομική κατάσταση του εκάστοτε προορισμού (World Economic Forum). Επίσης, η ανταγωνιστικότητα συνδέεται με τις διάφορες υποδομές που υπάρχουν σε μια περιοχή και την ποιότητα λειτουργία τους, όπως για παράδειγμα οι αεροπορικές υποδομές. Ακόμα έμφαση στο τηλέφωνο και το διαδίκτυο που ανήκουν στην κατηγορία της επικοινωνίας, ενώ λαμβάνονται υπόψιν άλλοι παράγοντες όπως είναι η ενέργεια και η διαμονή, αλλά και το ανθρώπινο δυναμικό στο οποίο θα πρέπει να δίνεται προσοχή στην εκπαίδευσή τους και στην δημιουργία νέων ερεθισμάτων για να κατέχουν μια ποικιλία από ικανότητες, έτσι ώστε να μην απομονώνονται σε μια συγκεκριμένη εργασία. Τέλος, επιπλέον παράμετροι που λαμβάνουν χώρα είναι η εθνική αντίληψη για την σημασία του τουρισμού και άλλες επιπλέον υποδομές είτε αυτές είναι φυσικές είτε είναι πολιτιστικές (World Economic Forum,2015).

Η μέτρηση της έντασης του τουρισμού γίνεται με βάση την προσφορά και την ζήτηση των διαθέσιμων τουριστικών πόρων, αλλά και με βάση τον βαθμό αξιοποίησής τους, σε συνδυασμό πάντα με τις υποστηρικτικές υποδομές και τον τύπο της τουριστικής δραστηριότητας όπως είναι τα εστιατόρια, τα καταλύματα και τα συνεδριακά κέντρα Όλοι αυτοί οι παράγοντες βοηθούν στην αποτύπωση της δυναμικότητας, της ανταγωνιστικότητας, αλλά και της παραγωγικής ικανότητας ενός προορισμού.

Επιπλέον, για την ικανοποίηση της τουριστικής ζήτησης αναγκαία είναι αξιολόγηση των γενικών υποδομών, όπως είναι οι δρόμοι, τα λιμάνια και τα αεροδρόμια. Η ζήτηση του κάθε τουριστικού προϊόντος είναι απαραίτητη για την μέτρηση του τουρισμού ενός προορισμού, λαμβάνοντας υπόψη τον συνολικό αριθμό των τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή, αλλά και τον αριθμό των διανυκτερεύσεων, κι έτσι γίνεται πιο κατανοητή η απήχηση και η δυναμική του τουριστικού προϊόντος σε φυσικές μονάδες.

Η επιτυχία ή αποτυχία μια τουριστικής δραστηριότητας εξαρτάται πάνω από όλα από τους τουρίστες, οι οποίοι δρουν με βασικό σκοπό την κάλυψη των αναγκών τους. Πιο συγκεκριμένα, δαπανώντας λεφτά αγοράζουν υπηρεσίες για να κάνουν την τουριστική τους εμπειρία ακόμα καλύτερη όπως είναι οι μεταφορές, οι διανυκτερεύσεις, οι ξεναγήσεις και τα εστιατόρια, αλλά παράλληλα αγοράζουν και υλικά αγαθά όπως είναι τα αναμνηστικά ενθύμια. Οι τουρίστες είναι αυτοί που με τις επιλογές τους δημιουργούν την τουριστική δραστηριότητα που αυτοί θέλουν. Τέλος, οι τουρίστες δίνουν μεγάλη βάση σε ότι έχει να κάνει τις βασικές ύλες όπως για παράδειγμα το νερό, η ενέργεια και το περιβάλλον και ιδιαίτερα το τελευταίο αποτελεί και μια βασική προϋπόθεση για την επίδοση μιας τουριστικής δραστηριότητας, το αν , δηλαδή, μπορεί να ανταπεξέλθει στις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και πιέσεις.

Πιο συγκεκριμένα, η συνολική συνεισφορά του τουρισμού μπορεί να αξιολογηθεί με διάφορους τρόπους, καθώς επιδρά σε πολλούς κλάδους και τομείς μια χώρας. Ο τουρισμός μπορεί να έχει άμεση ισχύ δηλαδή καταλύματα, την εστίαση, μεταφορές αλλά και τις δαπάνες από τα ταξίδια εντός της χώρας είτε αυτά είναι για αναψυχή είτε για επαγγελματικούς λόγους. Ακόμα, σημαντική είναι και η έμμεση συνεισφορά του τουρισμού με τις δαπάνες από τις ταξιδιωτικές επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον τουρισμό, τα έσοδα από τις μεταφορικές επιχειρήσεις, την στήριξη των τοπικών προϊόντων και την αξιοποίηση των υποδομών που λειτουργούν συνεργατικά με το τουριστικό προϊόν.

Απαραίτητο, τέλος, είναι να τονιστεί η προσφορά του τουρισμού στους ανθρώπους που ασχολούνται με αυτόν, καθώς μεγαλύτερη τουριστική κίνηση σημαίνει περισσότερες θέσεις εργασίας και μείωση του ποσοστού ανεργίας σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς που ζούμε, ενώ, παράλληλα, με τα συνολικά έσοδα από τις επιχειρήσεις εστίασης, ψυχαγωγίας, ένδυσης και στέγασης η οικονομία της χώρας αναπτύσσεται σταδιακά.

2.3 Τουρισμός και απασχόληση

Η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση είναι πολύ μεγάλη, καθώς τα τελευταία χρόνια, που η χώρα μας διέρχεται έντονη οικονομική κρίση ο τουρισμός συνέβαλε στην απορρόφηση πολλών εργαζομένων μειώνοντας σταδιακά τα ποσοστά την ανεργίας. Το 2019 ο τουριστικός κλάδος είδε αύξηση στην απασχόληση σε κάθε τρίμηνο του έτους, ενώ αυτή η θετική μεταβολή φαίνεται να είναι άμεσα συνδεδεμένη με την εξέλιξη του city breakπου είναι ένας τύπος τουρισμού. Εκτιμάται ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων στον κλάδο του τουρισμού είναι 778 χιλιάδες δηλαδή αντιπροσωπεύει το 17% της συνολικής απασχόλησης. Όμως με βάση τα

συνολικά οφέλη του τουρισμού, το συνολικό ποσοστό απασχόλησης είτε αυτό είναι άμεσο, είτε έμμεσο, κυμαίνεται από 37,6% μέχρι 45,2% (Ικκος & Κουτσός, 2020).

Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση οι θέσεις εργασίας που καταλαμβάνει ο τουρισμός αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο βαθμό με τις συνολικές θέσεις εργασίας, με τις χώρες που παράγουν τουρισμό για ολόκληρο το έτος και δεν έχουν κάποια εποχική δραστηριότητα να είναι λίγες. Να σημειωθεί ότι, σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, μαζί και η Ελλάδα, ο τουρισμός εξαρτάται από τους εργαζομένους που είναι είτε εποχικοί, είτε προσωρινοί, οι οποίοι είναι νέοι κυρίως (από ηλικία 35 και κάτω), και οι εργαζόμενες γυναίκες καταλαμβάνουν εξίσου μεγάλο ποσοστό, λόγω του ότι ο τουρισμός δέχεται εργαζομένους από διαφορετικές χώρες και σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βέβαια, σε πολλές περιπτώσεις οι διαθέσιμες θέσεις εργασίας είναι συγκεκριμένες, καθώς στην περιοχή εκείνη δεν υπάρχει δυνατότητα εναλλακτικής μορφής τουρισμού και απασχόλησης, με τους εργαζομένους αυτούς να χαρακτηρίζονται ως εργαζόμενοι χαμηλής ζήτησης. Επίσης, αυτού του είδους η απασχόληση μπορεί να επικεντρώνεται σε νησιώτικες περιοχές πιο απομονωμένες, ενώ σε πολλές χώρες, όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα, μέρος της απασχόλησης στον τουρισμό περιλαμβάνει φορείς της κοινωνικής οικονομίας, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική ένταξη. Η υγειονομική, μάλιστα, κρίση φαίνεται να είναι άμεσα συνδεδεμένη με την απασχόληση καθώς αυτή τη στιγμή σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκονται 6 εκατ. θέσεις εργασίας σε κίνδυνο(Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2020).

Όσον αφορά, τους ανθρώπους του τουρισμού που δεν θα καταφέρουν να εργαστούν λόγω της αναμενόμενης μειωμένης διαθεσιμότητας στον τομέα του τουρισμού από την υγειονομική κρίση, αναγκαία είναι η στήριξη αυτών από την Κυβέρνηση με στόχο να επιστρέψουν το συντομότερο δυνατό στην αγορά εργασίας και μέχρι τότε βασική υποχρέωση της είναι η οικονομική στήριξη τους, με στόχο να αποφευχθεί ο κίνδυνος της οικονομικής εξαθλίωσης τους.

Στα παραπάνω πλαίσια θα πρέπει να υπάρξουν συμπράξεις μεταξύ του συνόλου των εμπλεκόμενων για την ταχεία εξεύρεση εργασίας, αλλά και για την περαιτέρω ενίσχυση των δεξιοτήτων των εργαζομένων αυτών, έτσι ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν με περισσότερη αποτελεσματικότητα στις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο κλάδος του τουρισμού. Οι ομάδες ατόμων που απαιτούν την μεγαλύτερη στήριξη είναι οι νέοι και οι εποχικοί εργαζόμενοι καθώς αυτοί φαίνεται να έχουν χτυπηθεί περισσότερο από όλους .

Η στήριξη θα πρέπει να επικεντρώνεται στην καλύτερη εκπαίδευση έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να είναι πιο προετοιμασμένοι για τις μελλοντικές εξελίξεις και να έχουν ένα πιο ανεπτυγμένο εύρος ικανοτήτων και γνώσεων και να προσαρμόζονται στις διάφορες συνθήκες εργασίας με μεγαλύτερη επιτυχία, βγαίνοντάς κερδισμένοι όχι μόνο οι ίδιοι οι εργαζόμενοι αλλά οι επιχειρήσεις. Να σημειωθεί ότι η διαδικασία εκπαίδευσης των εργαζομένων θα πρέπει να γίνεται σε συνάρτηση με την στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, μια λειτουργία που αποφέρει πολλά θετικά αποτελέσματα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

2.4 Περιφερειακή ανάπτυξη και τουρισμός

Αδιαμφισβήτητα, ο τουριστικός τομέας συνδέεται άμεσα με την περιφερειακή ανάπτυξη, και για την Ελλάδα ακόμα μεγαλύτερη σημασία έχει η ανάπτυξη και εξέλιξη των νησιωτικών περιφερειών. Η περιφερειακή ανάπτυξη εξαιτίας της ιδιαιτερότητας που παρουσιάζει η κάθε μια περιφέρεια στις ανάγκες της πρέπει να δίνει έμφαση στις χωρικές προτεραιότητες παρέμβασης. Με την τουριστική δραστηριότητα στις νησιωτικές περιοχές γίνεται χρήση των οικονομικών, ανθρώπινων και φυσικών πόρων που διαθέτουν και που μπορεί μέχρι πριν να μην εκμεταλλευόντουσαν στον κατάλληλο βαθμό.

Βασική συνθήκη για να μπορέσει μια περιφερειακή περιοχή να αξιοποιήσει με επιτυχία μια τουριστική δραστηριότητα, είναι η συμβολή όλων των εμπλεκόμενων στην εν λόγω δραστηριότητα τόσο στη διαδικασία ανάπτυξης κατά την διάρκεια του κύκλου ζωής του τουριστικού προϊόντος, όσο και στην λήψη αποφάσεων. Εμπλεκόμενοι σε μια τουριστική περιοχή- προορισμό θεωρούνται οι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής, οι επιχειρήσεις που έχουν άμεσο ή έμμεσο όφελος από τον τουρισμό, οι τουρίστες, ο δημόσιος τομέας, αλλά και οι διάφορες κοινωνικές ομάδες που ασκούν πιέσεις στην περιοχή.

Οι εμπλεκόμενοι, ως αυτοί που επιτελούν την αναπτυξιακή δραστηριότητα, πρέπει να καταλήξουν σε μια ποιοτική και αποδοτική οικονομική δραστηριότητα που θα συμβάλλει στην ενίσχυση της περιφερειακής περιοχής, τόσο σε οικονομικό (επενδύσεις, κεφάλαιο, επιχειρηματικότητα, αύξηση εισοδήματος), όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, είτε άμεσα σε τουριστικές επιχειρήσεις, είτε έμμεσα σε επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα που αξιοποιεί ο τουρισμός και ταυτόχρονα αποτρέποντας την μετανάστευση του ενεργού πληθυσμού σε πιο κεντρικές περιοχές.

Με την βοήθεια πραγματικών αριθμών και δεικτών μπορούμε να κατανοήσουμε την συμβολή του τουρισμού σε μια περιφερειακή περιοχή, όπως για παράδειγμα ο αριθμός των κλινών που υπάρχουν σε μια περιφέρεια δείχνει τον βαθμό της τουριστικής της ανάπτυξης, ενώ η οικονομική ανάπτυξη μια περιοχής μπορεί να εξεταστεί από τους δείκτες ευημερίας.

Οι περιφέρειες με έντονη τουριστική δραστηριότητα, όπως είναι οι περιφέρειες Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων σημειώνουν υψηλούς δείκτες ευημερίας, ενώ παράλληλα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στα συνολικά μεγέθη της χώρας. Συγκριτικά με τις περιφέρειες που δεν έχουν τόσο υψηλή τουριστική δραστηριότητα, όπως είναι η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου τα ποσοστά ανεργίας είναι πιο χαμηλά, καθώς για τις παραπάνω δεν υπάρχουν πολλές διαθέσιμες υποδομές για να απορροφήσουν πολλούς εργαζόμενους. Θα πρέπει να εξαιρέσουμε βέβαια στις παραπάνω συγκρίσεις τις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας που περιλαμβάνουν την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη αντίστοιχα, που αποτελούν σημαντικούς πόλους έλξης των τουριστών και συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών δραστηριοτήτων της χώρας.

2.5 Ο Covid-19 σε αλληλεπίδραση με το τουρισμό

Στα τέλη του 2019 σε μια πόλη της Κίνας, την Wuhan εντοπίστηκε ένα νέο στέλεχος της οικογένειας κορονοϊών τύπου SARS, ο οποίος προκάλεσε μια σειρά κρουσμάτων βαριάς πνευμονίας, λοιμώξεων του αναπνευστικού και μαζικούς θανάτους. Η εξέλιξη της νόσου, η οποία μεταδίδεται ταχύτατα από άνθρωπο σε άνθρωπο, συνδέθηκε έπειτα από στενή παρακολούθηση της πορείας των ασθενών με την ύπαρξη υποκειμένων σε αυτούς νοσημάτων. Γρήγορα η νόσος ξεπέρασε τα σύνορα της Κίνας και επεκτάθηκε σε τέτοιο βαθμό που στις 30 Ιανουαρίου 2020 ο ΠΟΥ (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας) επισημαίνει την σοβαρότητα της κατάστασης και στις 11 Μαρτίου κηρύσσει την ασθένεια αυτή ως πανδημία.

Η μετάδοση της νόσου που πήρε το όνομα Covid-19, όπως φάνηκε στην εξέλιξή της, μπορεί να γίνει με σταγονίδια από βήχα, φτάρνισμα ή ομιλία, καθώς και μέσω επαφής με μολυσμένες επιφάνειες, στις οποίες μπορεί να παραμείνει ο ιός για αρκετό χρόνο. Μετά την προσβολή από τον ιό ο ασθενής μπορεί να εμφανίσει τα πρώτα συμπτώματα μέσα σε διάστημα 2- 14 ημέρες, τα οποία είναι δύσπνοια, υψηλός πυρετός, βήχας, πονοκέφαλος, μυϊκοί πόνοι, διάρροια, έλλειψη γεύσης και όσφρησης. Οι επιστήμονες, δίνοντας όλους αυτούς τους μήνες μέχρι σήμερα γενναίες μάχες με τον ιό για την θεραπεία των ασθενών σε όλο τον κόσμο και συλλέγοντας πληροφορίες για την αποκωδικοποίησή του, προειδοποίησαν για την σοβαρότητα της ασθένειας, που έγκειται στην εύκολη μετάδοσή της διά των ασυμπτωματικών ασθενών.

Ήταν, επομένως, ζήτημα χρόνου να παρθούν μέτρα για τον περιορισμό της διασποράς του Covid-19, κάνοντας αρχή η Wuhan με την επιβολή του μέτρου αποκλεισμού της (lockdown), μέτρο πρωτοφανές για τα παγκόσμια δεδομένα μέχρι σήμερα. Την Κίνα ακολούθησαν σιγά σιγά στην επιβολή μέτρων προστασίας των πολιτών και άλλα κράτη, ενώ οι αντίστοιχες υγειονομικές τους υπηρεσίες σύστηναν μια σειρά κανονισμών, όπως: η υποχρεωτική χρήση μάσκας σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους, ο περιορισμός της κυκλοφορίας, το πλύσιμο των χεριών και η χρήση αντισηπτικού, ο έλεγχος των κοινωνικών επαφών, η εκ περιτροπής εργασία και η καθιέρωση της τηλεργασίας, το κλείσιμο των εθνικών συνόρων, όπου αυτό ήταν εφικτό και άλλα.

Η επιβολή των παραπάνω μέτρων στην χώρα μας ξεκίνησε στις 23 Μαρτίου 2020 με απαγόρευση κυκλοφορίας των πολιτών και με αναστολή λειτουργίας μιας σειράς επιχειρήσεων, εκτός εκείνων που σχετίζονταν με τον εφοδιασμό σε τρόφιμα και καύσιμα, την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών και τις δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο, παρά την αποτελεσματική προσπάθεια ελέγχου μετάδοσης της ασθένειας κατά την πρώτη φάση (Μάρτιος 2020- Μάιος 2020), η χώρα μας, ιδιαίτερα κατά την δεύτερη φάση εξάπλωσης του ιού από το φθινόπωρο του 2020 και μετά, δέχτηκε μεγάλες πιέσεις και δοκιμάστηκε σκληρά το εθνικό σύστημα υγείας της, αφού πολλοί από τους ασθενείς έπρεπε να νοσηλευτούν σε ειδικές συνθήκες απομόνωσης και θεραπείας, κάτι που επιβάρυνε κοινωνικά και οικονομικά το κράτος.

Εκτός, όμως, από τον κλάδο της υγείας που δοκιμάστηκε σκληρά από τον Covid-19 ένας κλάδος που πραγματικά μετρά μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές

πληγές είναι ο κλάδος του τουρισμού, που δέχτηκε τις επιπτώσεις του lockdown, του περιορισμού των μετακινήσεων και των αεροπορικών ταξιδιών και του αποκλεισμού της χώρας για την αποφυγή της μετάδοσης του ιού. Όσο κι αν το άνοιγμα των επιχειρήσεων του τουρισμού το καλοκαίρι του 2020 απέτελεσε ανάχωμα στην μαζική καταστροφή των επαγγελματιών του κλάδου και όσο κι αν η επαναλειτουργία τους το καλοκαίρι του 2021 μετά από πολύμηνη παύση των εργασιών τους γεννά ελπίδες και αναπτρώνει το ηθικό των ανθρώπων του τουρισμού, είναι γεγονός ότι πολλές τουριστικές επιχειρήσεις έχουν σοβαρό θέμα επιβίωσης.

Η συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της Ελλάδας είναι άκρως σημαντική καθώς σύμφωνα με τον ΙΝΣΕΤΕ (Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων) καταλαμβάνει το 20,8% του συνολικού ΑΕΠ. Λόγω της πανδημίας του Covid-19 ο παγκόσμιος τουρισμός βρίσκεται σε κάμψη και με την έλευση ενός δεύτερου μετά το καλοκαίρι του 2020 κύματος του ιού οι προβλέψεις των περισσότερων αναλυτών και διεθνών οργανισμών επιδεινώθηκαν ως προς την συνολική υποχώρηση του ΑΕΠ, με τα νέα δεδομένα, μάλιστα, να δείχνουν μια μείωση της τάξεως του 9%-10%.

Με βάση τις τελευταίες έρευνες από την Διεθνή Ένωση Αερομεταφορών (IATA), η παγκόσμια αεροπορική κίνηση για το 2020 αναμένεται να μειωθεί κατά 66%, ενώ για την παγκόσμια επιβατική κίνηση η απώλεια εσόδων θα φτάσει τα 371 δις. δολάρια. Επίσης, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), υπολογίζει ότι όσον αφορά τις διεθνείς αφίξεις θα παρατηρηθεί μείωση της τάξεως του 70% για το 2020, ενώ οι κενές θέσεις εργασίας στον τομέα του τουρισμού και των ταξιδιωτικών υπηρεσιών έχουν εκτοξευτεί ήδη στις 143 εκατ. θέσεις.

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) εκτιμά ότι συνολικές εισπράξεις του 2020 θα είναι κατά 20% λιγότερες από αυτές του 2019, ενώ για το 2021 εκτιμάται ότι οι εισπράξεις θα είναι στα επίπεδα του 50%-60% του 2019. Οι εκτιμήσεις αυτές επιβεβαιώνονται από το Υπουργείο Τουρισμού με το ενδεχόμενο πάντα ότι θα τηρούνται αυστηρά όλα τα υγειονομικά πρωτόκολλα και ότι θα γίνονται μοριακά τεστ σε όλα τα ελληνικά αεροδρόμια για τις διεθνείς αφίξεις. Σε διαφορετική περίπτωση, το Υπουργείο εκτιμά ότι οι εισπράξεις θα πλησιάσουν το 20%-30% των επιδόσεων του 2019. Με βάση τις προβλέψεις από διάφορους εγχώριους φορείς και οργανισμούς για να υπάρξει επιστροφή του ελληνικού τουρισμού στη κατάσταση που ήταν το 2019, θα πρέπει να αναμένουμε ότι αυτό θα συμβεί μετά το 2022, κάτι που προέβλεψε και ο UNWTO, ο οποίος εκτιμά ότι η πορεία ανάκαμψης του παγκόσμιου τουρισμού στα προ-COVID επίπεδα, θα διαρκέσει από 2,5 έως 4 χρόνια.

Στην Ελλάδα, τα συνολικά έσοδα από τον τουρισμό παρουσίασαν μείωση κατά 78,2% για τους πρώτους εννιά μήνες του 2020, όπου συγκεντρώθηκαν 2,5 δις., ενώ για το ίδιο διάστημα το 2019 είχαν συγκεντρωθεί 16,1 δις.. Παράλληλα, μεγάλο πλήγμα για την περίοδο μεταξύ Ιανουαρίου και Οκτωβρίου του 2020 δέχτηκε και η διεθνής κίνηση επιβατών, αφού είχαμε μια πτώση κατά 72% σε σχέση με αυτή του 2019. Πιο συγκεκριμένα, οι διεθνείς πτήσεις προς τα ελληνικά αεροδρόμια μειώθηκαν από τις 300 χιλιάδες το 2019 στις 116 χιλιάδες το 2020, ενώ οι συνολικοί επιβάτες από τα 22,2 εκατ. σε 6,2 εκατ.

Από τις βασικότερες αγορές που τροφοδοτούν τον ελληνικό τουρισμό, αυτές στις οποίες παρατηρήθηκε μεγαλύτερη κάμψη των αφίξεων ήταν οι Ηνωμένες

Πολιτείες Αμερικής (-92,9%), αλλά και οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο (-73,9%). Η Ελλάδα θα χάσει τις σημαντικές αγορές της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και των Ηνωμένων Πολιτειών, καθώς οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί εντός της χώρας φαίνεται πως θα παραμείνουν σε ισχύ μέχρι τα μέσα Ιουνίου ή τις αρχές Ιουλίου του 2020, καθιστώντας ουσιαστικά το καλοκαίρι του 2020 μια τελειωμένη υπόθεση. Ταυτόχρονα, για το διάστημα από τον Ιανουάριο μέχρι τον Αύγουστο του 2020 το πλεόνασμα του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατέγραψε μείωση κατά 79,6% και από 14,1 δις. του 2019 έφτασε σε 2,8 δις. το 2020.

Παρόμοια ήταν και η κατάσταση των ελληνικών ξενοδοχειακών μονάδων που είχαν την ίδια μοίρα με τις ξενοδοχειακές μονάδες της Ευρώπης, αλλά και παγκοσμίως, καθώς η πανδημία του Covid-19 κατάφερε να επηρεάσει τους πάντες και τα πάντα. Στο πιο κρίσιμο διάστημα για τον ελληνικό τουρισμό (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2020), το μέσο ποσοστό πληρότητας για το 2020 ήταν στο 23%, ενώ για το 2019 ήταν στο 71% με τον Αύγουστο του 2020 να σημειώνει την καλύτερη επίδοση με ποσοστά πληρότητάς στο 30%. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία), οι μισθοί και οι απολαβές στην κλάδο του τουρισμού μειωθήκαν κατά 69,7%.

Ο κλάδος του τουρισμού αυτή την περίοδο διανύει μια πολύ δύσκολη κατάσταση με την πανδημία του Covid-19 να επηρεάζει αφενός τα έσοδα και τα εισοδήματα όλων όσων ασχολούνται με τον τουρισμό και αφετέρου να φοβίζει τον ταξιδιώτη ο οποίος είναι διστακτικός στο να ταξιδέψει για λόγους υγείας. Για να επανέλθει η οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει πρώτα να επέλθει η πλήρης αντιμετώπιση του Covid-19 για να μπορέσει έτσι ο κλάδος του τουρισμού να ξαναλειτουργήσει κανονικά. Παράλληλα, την περίοδο της πανδημίας τέθηκαν σε ισχύ νέοι χειρισμοί για την βιωσιμότητα και τον ψηφιακό μετασχηματισμό των υπηρεσιών, που ο ελληνικός τουριστικός κλάδος θα πρέπει να εκμεταλλευτεί για την επιπλέον βελτίωση του τουριστικού προϊόντος ακόμα και μετά το πέρας της πανδημίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύουμε τα βασικά χαρακτηριστικά των τουριστών, τόσο των αλλοδαπών, όσο και των ημεδαπών. Με αυτή την διαδικασία επιτυγχάνουμε μια βαθύτερη προσέγγιση των συνηθειών, του είδους και του τύπου του τουρισμού που επιλέγουν οι τουρίστες. Το παρόν κεφάλαιο έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς έχοντας στην κατοχή μας τα στοιχεία έμφασης του τουρισμού σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας μας, μπορούμε να εξάγουμε καλύτερα συμπεράσματα για το πόσο επηρεάστηκε ο τουρισμός σε μια συγκεκριμένη περιοχή από την πανδημία του COVID-19.

3.1 Ο τουρισμός στις 13 περιφέρειες της Ελλάδος

Το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ) εξέδωσε τις Ετήσιες Εκθέσεις Ανταγωνιστικότητας και Διαρθρωτικής Προσαρμογής στον Τομέα του Τουρισμού των 13 Περιφερειών της χώρας, επικαιροποιημένες μέχρι και το 2018.

Είναι γεγονός ότι οι ετήσιες εκθέσεις των θεσμικών φορέων του Τουρισμού, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε κρίσιμα πεδία της ελληνικής τουριστικής αγοράς, αντικατοπτρίζουν με στατιστικά στοιχεία την κατάσταση του τουριστικού τομέα σε κάθε Περιφέρεια της χώρας μας και αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για όλες τις επιχειρήσεις, τους Δήμους, τις Περιφέρειες, αλλά και τις Κεντρικές Κυβερνήσεις, καθώς παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την λήψη στρατηγικών αποφάσεων για την βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού και την διαμόρφωση πολιτικών με στόχο την βελτίωση και την ευημερία των τοπικών οικονομιών και κοινωνιών.

Πιο συγκεκριμένα, οι εκθέσεις αυτές για τις 13 Περιφέρειες αποτυπώνουν με αναλυτικό τρόπο τα τουριστικά χαρακτηριστικά τους και βοηθούν στην λήψη σημαντικών αποφάσεων και πολιτικών ειδικά διαμορφωμένων για την συγκεκριμένη Περιφέρεια, με σκοπό την διατήρηση και προαγωγή των Περιφερειών που προσφέρουν αναβαθμισμένες τουριστικές υπηρεσίες και ταυτόχρονα την ανάδειξη και βελτίωση αυτών που υπολείπονται, έτσι ώστε να αποκτήσουν βιώσιμες και ανταγωνιστικές προδιαγραφές.

Οι ετήσιες αυτές εκθέσεις λαμβάνουν υπόψη πολλών ειδών διαφορετικά δεδομένα για την κάθε μία, όπως το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της κάθε Περιφέρειας, οι τουριστικοί πόροι, η απασχόληση, αλλά και βασικούς δείκτες, όπως αυτός του εισερχόμενου τουρισμού, που περιλαμβάνουν στοιχεία για τις αφίξεις, τις διανυκτερεύσεις και την πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων. Επίσης, σημαντικές πληροφορίες παρέχουν η αεροπορική, οδική και θαλάσσια κίνηση, η επισκεψιμότητα σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, οι τουριστικές υποδομές, οι δείκτες αποδοτικότητας των ξενοδοχείων της Περιφέρειας, αλλά και οι προβλέψεις του εκάστοτε Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου για τον τουρισμό, εφόσον αυτό υπάρχει.

Με την βοήθεια και των παρακάτω πινάκων βλέπουμε τις μεταβολές στις επισκέψεις, στις εισπράξεις και στη μέση δαπάνη για κάθε Περιφέρεια από το 2016 μέχρι το 2018. Από το 2016 μέχρι το 2018 οι συνολικές επισκέψεις και τουριστικές εισπράξεις στις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας αυξήθηκαν κατά 23% και η μέση δαπάνη ανά επίσκεψη παρέμεινε σχεδόν σταθερή στα 500 ευρώ.

Πιο αναλυτικά, μέσα σε δύο χρόνια οι επισκέψεις αυξήθηκαν σχεδόν σε όλες τις Περιφέρειες, με εξαίρεση αυτή της Θεσσαλίας. Ο μέσος όρος αύξησης ήταν 23% και συγκεκριμένα για τις νησιωτικές Περιφέρειες είχαμε 6,6 εκατομμύρια επισκέψεις το 2018 για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (+27%), 5,2 εκατομμύρια για την Κρήτη (+15%), 3,2 εκατομμύρια για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (+29%) και 389 χιλιάδες για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (+19%). Συμπεραίνουμε ότι οι νησιωτικές Περιφέρειες από το 2016 μέχρι το 2018 αύξησαν τις επισκέψεις τους κατά 2,8 εκατομμύρια (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Επισκέψεις ανά Περιφέρειες, 2016-2018

Περιφέρεια	Επισκέψεις 2016	Επισκέψεις 2018	Μεταβολή
Κεντρικής Μακεδονίας	6,4 εκατ.	7,8 εκατ.	+22%
Νοτίου Αιγαίου	5,2 εκατ.	6,6 εκατ.	+27%
Αττικής	4,5 εκατ.	5,7 εκατ.	+25%
Κρήτης	4,5 εκατ.	5,2 εκατ.	+15%
Ιονίων Νήσων	2,5 εκατ.	3,2 εκατ.	+29%
Αν. Μακεδονίας - Θράκης	1,4 εκατ.	1,9 εκατ.	+42%
Πελοποννήσου	843 χιλ.	886 χιλ.	+5%
Ηπείρου	717 χιλ.	823 χιλ.	+15%
Δυτικής Ελλάδας	513 χιλ.	699 χιλ.	+36%
Στερεάς Ελλάδας	409 χιλ.	549 χιλ.	+34%
Βορείου Αιγαίου	328 χιλ.	389 χιλ.	+19%
Δυτικής Μακεδονίας	330 χιλ.	349 χιλ.	+6%
Θεσσαλίας	714 χιλ.	675 χιλ.	-6%

Πηγή: INSETE Intelligence

Όσον αφορά τις εισπράξεις μεταβλήθηκαν θετικά κατά μέσο όρο κατά 23% από το 2016 μέχρι το 2018 για όλες τις Περιφέρειες. Οι μόνες αρνητικές μεταβολές βρίσκονται στις Περιφέρειες Θεσσαλίας και Δυτικής Μακεδονίας, ενώ, αντίθετα, οι νησιωτικές Περιφέρειες γνώρισαν μεγάλη αύξηση στις εισπράξεις: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου 4,4 δισεκατομμύρια (+41%), 3,13 δις η Περιφέρεια Κρήτης (+1%), 1,7 δις η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (+12%) και 164 χιλιάδες η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (+26%). Η συνολική αύξηση των εισπράξεων για τις νησιωτικές Περιφέρειες από το 2016 στο 2018 έφτασε τα 1,5 δισεκατομμύρια (Πίνακας 2).

Πίνακας 2. Εισπράξεις ανά Περιφέρεια, 2016-2018

Περιφέρεια	Εισπράξεις 2016	Εισπράξεις 2018	Μεταβολή
Κεντρικής Μακεδονίας	1,7 δις	2,3 δις	+35%
Νοτίου Αιγαίου	3,1 δις	4,4 δις	+41%
Αττικής	1,7 δις	2,3 δις	+31%
Κρήτης	3,1 δις	3,13 δις	+1%
Ιονίων Νήσων	1,5 δις	1,7 δις	+12%
Αν. Μακεδονίας - Θράκης	288 εκατ.	322 εκατ.	+12%
Πελοποννήσου	324 εκατ.	415 εκατ.	+28%
Ηπείρου	218 εκατ.	222 εκατ.	+2%
Δυτικής Ελλάδας	146 εκατ.	212 εκατ.	+46%
Στερεάς Ελλάδας	117 εκατ.	194 εκατ.	+65%
Βορείου Αιγαίου	131 εκατ.	164 εκατ.	+26%
Δυτικής Μακεδονίας	68 εκατ.	61 εκατ.	-11%
Θεσσαλίας	301 εκατ.	270 εκατ.	-10%

Πηγή: INSETEIntelligence

Η μέση δαπάνη στις Περιφέρειες παρέμεινε σχεδόν σταθερή από το 2016 μέχρι το 2018 με τις μισές Περιφέρειες να παρουσιάζουν μείωση στην μέση δαπάνη τους. Το 2018 η μέση δαπάνη του Νοτίου Αιγαίου ήταν 666 ευρώ (+11%), της Κρήτης ήταν 599 ευρώ (-12%), των Ιονίων Νήσων ήταν 535 (-13%) και του Βορείου Αιγαίου ήταν 422 ευρώ (+6%). Συνολικά για τις νησιωτικές Περιφέρειες η μέση δαπάνη μειώθηκε κατά 84 ευρώ (Πίνακας 3).

Πίνακας 3. Μέση Δαπάνη ανά Περιφέρεια, 2016-2018

Περιφέρεια	Μέση Δαπάνη 2016 (ευρώ)	Μέση Δαπάνη 2018 (ευρώ)	Μεταβολή
Κεντρικής Μακεδονίας	264	291	+10%
Νοτίου Αιγαίου	600	666	+11%
Αττικής	382	401	+5%
Κρήτης	682	599	-12%
Ιονίων Νήσων	612	535	-13%
Αν. Μακεδονίας - Θράκης	212	167	-21%
Πελοποννήσου	384	469	+22%
Ηπείρου	304	270	-11%
Δυτικής Ελλάδας	283	303	+7%
Στερεάς Ελλάδας	287	353	+23%
Βορείου Αιγαίου	399	422	+6%
Δυτικής Μακεδονίας	205	174	-15%
Θεσσαλίας	422	401	-5%

Πηγή: INSETE Intelligence

Αν μελετήσουμε επισταμένα τα στοιχεία των εκθέσεων ανά Περιφέρεια μπορούμε να διαμορφώσουμε μια πιο σαφή εικόνα για κάθε Περιφέρεια ξεχωριστά και να αντιληφθούμε τον ρόλο της και την συμβολή της στην διαμόρφωση του τουριστικού χάρτη της χώρας μας. Πιο συγκεκριμένα:

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αντιπροσωπεύει το 1% των συνολικών επισκέψεων που σημειώθηκαν σε όλες της Περιφέρειες της Ελλάδας για το 2018, ένας δείκτης που παρουσίασε αύξηση κατά 19% σε σχέση με αυτόν του 2016 (328 χιλ. το 2016, 389 χιλ. το 2018). Αναφορικά με τις χώρες προέλευσης των επισκεπτών παρατηρούμε θετική ποσοστιαία μεταβολή σε όλες τις αγορές εκτός από αυτή της Τουρκίας (-21%) καθώς από 143 χιλ. το 2016 έπεσε στις 113 χιλ. το 2018. Όσον αφορά τις υπόλοιπες αγορές, παρατηρείται αύξηση τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (+62% από 44 χιλ. σε 71 χιλ.), τις ΗΠΑ (+45% από 100 χιλ. σε 145 χιλ.), τη Γερμανία (+44% από 18 χιλ. σε 26 χιλ.), αλλά και λοιπές χώρες (+45% από 100 χιλ. σε 145 χιλ.).

Επίσης, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αντιπροσωπεύει το 1% των συνολικών τουριστικών εισπράξεων που σημειώθηκαν στην Ελλάδα το 2018 (+26%, από 131 εκατομμύρια το 2016 στα 164 εκατομμύρια ευρώ το 2018). Επιπλέον, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κατέχει το 2% του όγκου των ακτοπλοϊκών μετακινήσεων στο εσωτερικό της χώρας, ένας δείκτης που παρουσίασε αύξηση κατά 8% (από 1,3 εκατ. σε 1,4 εκατ.) την περίοδο 2013-2018. Τέλος, στον κλάδο της εστίασης ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 59% (4 χιλ. το 2013 σε 6 χιλ. το 2018) και οι εργαζόμενοι στα καταλύματα αυξήθηκαν κατά 30% (από 2 χιλ. το 2013 σε 3 χιλ. το 2018).

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αντιπροσωπεύει το 9% των συνολικών επισκέψεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2018, σημειώνοντας αύξηση κατά 29% από το 2016. Όσον αφορά τις διάφορες χώρες προέλευσης των τουριστών, σχεδόν όλες οι αγορές παρουσιάζουν θετική μεταβολή εκτός από τις αγορές της Γαλλίας (-25% από 131 χιλ. σε 98 χιλ.) και της Ρωσίας (-20% από 55 χιλ. σε 44 χιλ.). Οι θετικές ποσοστιαίες μεταβολές στις επισκέψεις ανά χωρά είναι οι εξής: Ηνωμένο Βασίλειο (+10% από 834 χιλ. σε 918 χιλ.), Γερμανία (+76% από 233 χιλ. σε 410 χιλ.), Ιταλία (+59% από 245 χιλ. σε 372 χιλ.), Πολωνία (+20% από 158 χιλ. σε 189 χιλ.), Ολλανδία (+23% από 123 χιλ. σε 152 χιλ.), Αυστρία (+57% από 49 χιλ. σε 77 χιλ.) και λοιπές χώρες (+41% από 640 χιλ. σε 902 χιλ.).

Επίσης, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αντιπροσωπεύει το 11% των συνολικών τουριστικών εισπράξεων που σημειώθηκαν στην Ελλάδα το 2018 (+12% από το 2016) και οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις γνώρισαν αύξηση +64% (από 1,6 εκατ. σε 2,7 εκατ.) από το 2013 μέχρι το 2018. Επιπλέον, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων κατέχει το 8% των συνολικών ακτοπλοϊκών μετακινήσεων, οι οποίες από το 2013 αυξήθηκαν κατά 17% (από 4,8 εκατ. σε 5,6 εκατ.), ενώ οι απασχολούμενοι στον κλάδο της εστίασης παρουσίασαν αύξηση κατά 81% (από 6 χιλ. το 2013 σε 11 χιλ. το 2018) και οι απασχολούμενοι στα καταλύματα αυξήθηκαν κατά 147% (από 4 χιλ. σε 11 χιλ.).

Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 15% των συνολικών επισκεπτών που σημειώθηκαν στην Ελλάδα το 2018, παρουσιάζοντας βελτίωση κατά 15% από το 2016. Όσον αφορά τις χώρες προέλευσης των τουριστών σε όλες τις αγορές παρατηρήθηκε θετική ποσοστιαία μεταβολή εκτός από τις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου (-19% από 604 χιλ. το 2016 σε 491 χιλ. το 2019) και της Ρωσίας (-70% από 150 χιλ. σε 45 χιλ.). Οι υπόλοιπες σημαντικές αγορές που αυξήθηκαν ήταν της Γερμανίας (+33% από 1,1 εκατ. σε 1,4 εκατ.), της Γαλλίας (+39% από 447 χιλ. σε 522 χιλ.), της Ολλανδίας (+24% από 261 χιλ. σε 323 χιλ.), του Βελγίου (+35% από 186 χιλ. σε 250 χιλ.), της Ιταλίας (+4% από 224 χιλ. σε 234 χιλ.), της Ελβετίας (+22% από 151 χιλ. σε 184 χιλ.) και από λοιπές χώρες (+15% από 1,5 εκατ. σε 1,7 εκατ.).

Επίσης, η Περιφέρεια Κρήτης κατέχει το 20% των συνολικών τουριστικών εισπράξεων που σημειώθηκαν στην Ελλάδα το 2018 με αύξηση κατά 1% από το 2016. Επιπλέον, οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις για την περίοδο 2013-2018 παρουσίασαν αύξηση κατά 37% (από 3,3 εκατ. σε 4,6 εκατ.), ενώ η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 4% των συνολικών ακτοπλοϊκών μετακινήσεων στο εσωτερικό της χώρας, ένας δείκτης που βελτιώθηκε κατά 20% από το 2013 μέχρι το 2018 (από 2,4 εκατ. σε 2,9 εκατ.), Τέλος, η Περιφέρεια Κρήτης αύξησε και την απασχόληση από το 2013 μέχρι το 2018 τόσο στον κλάδο της εστίασης (+32% από 14 χιλ. σε 18 χιλ.), όσο και σε εκείνον των καταλυμάτων (+50% από 14 χιλ. σε 20 χιλ.).

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αντιπροσωπεύει το 19% των συνολικών επισκέψεων που καταγράφηκαν σε όλες τις Περιφέρειες της Ελλάδας για το 2018 και παρουσίασε αύξηση κατά 27% από το 2016. Σχετικά με τις χώρες προέλευσης των τουριστών βλέπουμε μια αύξηση σε όλες τις αγορές εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο (-1% από 672 χιλ. το 2016 σε 66 χιλ. το 2018) και της Γαλλίας (-12% από 488 χιλ. σε 432 χιλ.). Οι αγορές που γνώρισαν βελτίωση είναι οι εξής: Γερμανία (+38% από 799 χιλ. σε 1,1 εκατ.), ΗΠΑ (+55% από 357 χιλ. σε 555 χιλ.), Ιταλία (+28% από 422 χιλ. σε 538 χιλ.), Πολωνία (+50% από 213 χιλ. σε 320 χιλ.), Ολλανδία (+44% από 221 χιλ. σε 320 χιλ.), Ρωσία (+7% από 176 χιλ. σε 189 χιλ.) και λοιπές χώρες (+33% από 1,9 εκατ. σε 2,5 εκατ.).

Επίσης, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καλύπτει το 28% των συνολικών τουριστικών εισπράξεων που σημειώθηκαν στην Ελλάδα το 2018, ένας δείκτης που σημείωσε αύξηση κατά 41% από το 2016. Οι συνολικές διεθνείς αεροπορικές αφίξεις για τις Κυκλάδες την περίοδο 2013-2018 παρουσίασαν αύξηση κατά 122% (από 423 χιλ. σε 940 χιλ.), όπως και αυτές των Δωδεκανήσων (+30% από 2,8 εκατ. σε 3,6 εκατ.). Επιπλέον, οι συνολικές ακτοπλοϊκές μετακινήσεις στα λιμάνια των Κυκλάδων για την περίοδο 2013-2018 παρουσίασαν βελτίωση κατά 51% (από 7,7 εκατ. σε 11,6 εκατ.), ενώ αυτές των Δωδεκανήσων αυξήθηκαν κατά 11% (από 2,3 εκατ. σε 2,5 εκατ.). Τέλος, από το 2013 έως το 2018 ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στα καταλύματα αυξήθηκε κατά 66% (από 12 χιλ. σε 20 χιλ.) και αυτός των απασχολούμενων στην εστίαση κατά 31% (από 12 χιλ. σε 15 χιλ.).

3.2 Ποιοτικά χαρακτηριστικά ημεδαπών τουριστών

Με την βοήθεια της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) έχουμε στα χέρια μας τα στοιχεία της Έρευνας Ποιοτικών Χαρακτηριστικών Ημεδαπών Τουριστών για το έτος 2019. Από τα δείγματα της έρευνας βλέπουμε ότι για το έτος 2019 το σύνολο των ατόμων ανεξαρτήτου ηλικίας που πραγματοποίησαν ταξίδια έφτασαν στα 4,6 εκατομμύρια, ενώ τα συνολικά ταξίδια για το 2019 ανήλθαν στα 7,4 εκατομμύρια. Και οι δύο αυτές τιμές παρουσίασαν μικρή μείωση σε σχέση με τα στοιχεία του 2018 της τάξεως του -3,4% και -6,8% αντίστοιχα.

Επίσης, μικρές μειώσεις σε σχέση με το 2018 υπάρχουν και για τις διανυκτερεύσεις, οι οποίες έφτασαν τις 75,1 εκατομμύρια (-5,1%) αλλά και τις δαπάνες που ήταν συνολικά 2.511 εκατομμύρια (-0,8%) (Πίνακας 4).

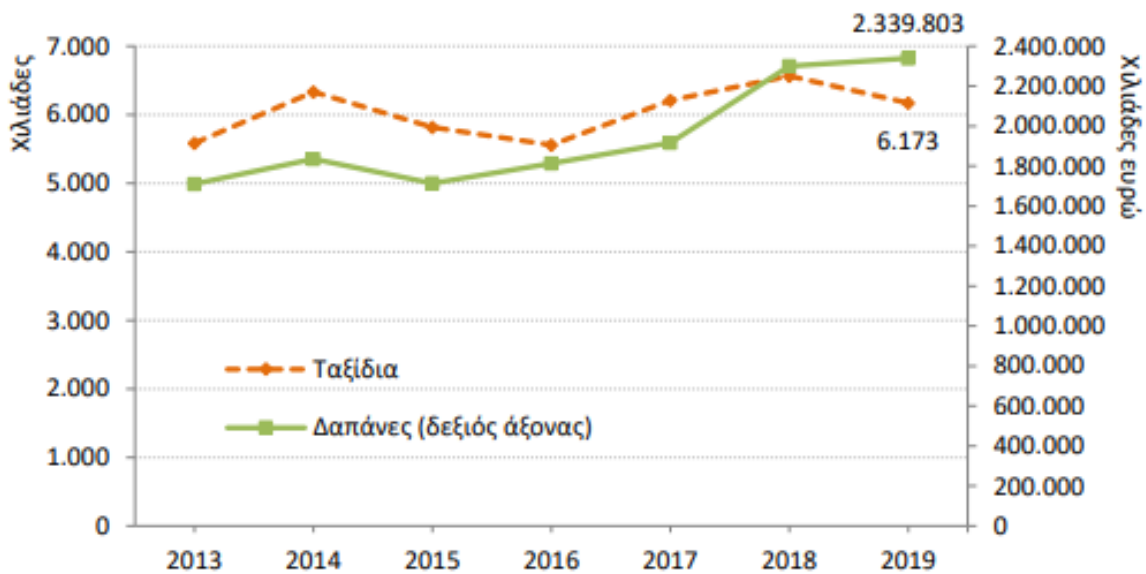
Πίνακας 4. Άτομα (ημεδαποί), ταξίδια, διανυκτερεύσεις και δαπάνες, κατά κύριο λόγο ταξιδιού, 2018 – 2019

Σε χιλιάδες, δαπάνες σε χιλιάδες ευρώ

	Άτομα ⁽¹⁾			Ταξίδια			Διανυκτερεύσεις			Δαπάνες		
	2018	2019	Μεταβολή % 2019/2018	2018	2019	Μεταβολή % 2019/2018	2018	2019	Μεταβολή % 2019/2018	2018	2019	Μεταβολή % 2019/2018
Σύνολο (όλες οι ηλικίες)	4.805	4.641	-3,4	7.920	7.379	-6,8	79.106	75.088	-5,1	2.491.166	2.511.190	0,8
Σύνολο (ηλικίες 15 ετών και άνω)	3.984	3.836	-3,7	6.565	6.173	-6,0	68.001	63.426	-6,7	2.299.564	2.339.803	1,7
Επαγγελματικοί λόγοι	173	229	31,9	247	392	58,7	1.436	2.137	48,9	132.572	227.743	71,8
Προσωπικοί λόγοι	3.916	3.748	-4,3	6.318	5.781	-8,5	66.565	61.289	-7,9	2.166.992	2.112.060	-2,5
Ανάπαυση, αναψυχή, διακοπές	3.063	2.815	-8,1	4.580	4.078	-11,0	52.762	46.418	-12,0	1.688.709	1.633.098	-3,3
Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους	1.011	1.058	4,6	1.389	1.381	-0,6	11.603	13.281	14,5	368.362	380.603	3,3
Λοιποί προσωπικοί λόγοι	279	277	-0,5	350	322	-7,9	2.200	1.590	-27,7	109.921	98.359	-10,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

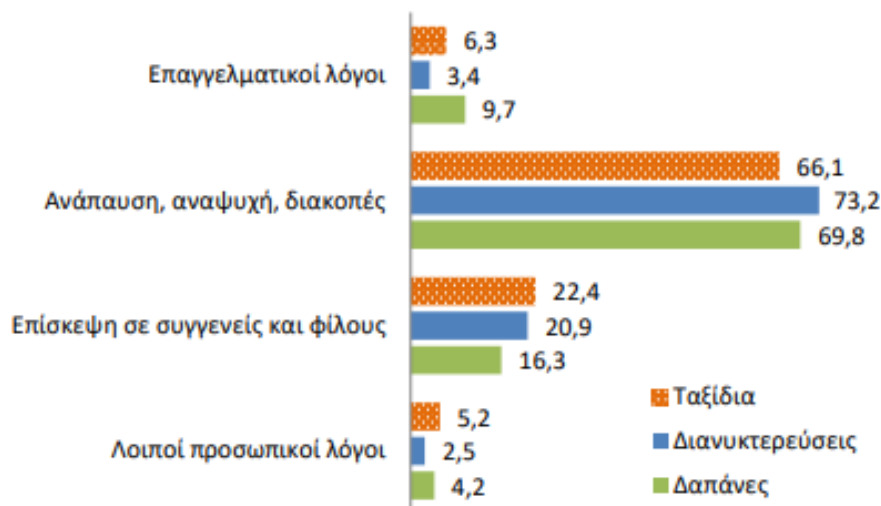
Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και την βοήθεια των διαγραμμάτων παρατηρούμε ότι ο συνολικός αριθμός των ταξιδιών ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω παρουσιάζει από χρονιά σε χρονιά μεταβολή άλλοτε θετική και άλλοτε αρνητική, ενώ αντίθετα στο κομμάτι των δαπανών βλέπουμε από το 2015 μια σταθερή αύξηση του συνολικού τζίρου (Διάγραμμα 1).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 1. Ταξίδια ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω και αντίστοιχες δαπάνες, 2013 – 2019

Επίσης, παρατηρώντας την κατανομή του τύπου των ταξιδιών είναι προφανές, ότι οι Έλληνες με συντριπτική διαφορά επιλέγουν οι μετακινήσεις τους να γίνονται με σκοπό την ανάπαυση, την αναψυχή και τις διακοπές, με δεύτερο πιο σημαντικό παράγοντα τα ταξίδια για κοινωνικούς λόγους, όπως είναι η επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους (Διάγραμμα 2).

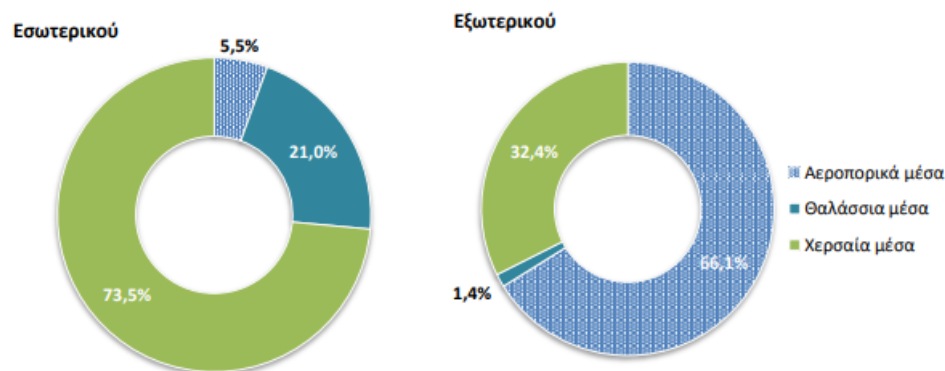
Πηγή:
ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα

2. Ποσοστιαία (%) κατανομή των ταξιδιών, των διανυκτερεύσεων και των δαπανών ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κύριο λόγο ταξιδιού, 2019

Παράλληλα, σημαντικές πληροφορίες για την έρευνά μας αντλούμε και από τον τρόπο μετακίνησης των ημεδαπών, είτε στο εσωτερικό, είτε στο εξωτερικό. Θα

επικεντρωθούμε στις μετακινήσεις του εσωτερικού, γιατί τώρα μόνο αυτές μας ενδιαφέρουν. Οι ημεδαποί επιλέγουν να μετακινούνται προς τους προορισμούς τους κατά κανόνα με χερσαία μέσα (73,5%), ακολούθως με θαλάσσια μέσα (21%) και τέλος με αεροπορικά μέσα (5,5%) (Διάγραμμα 3).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3. Προσωπικά ταξίδια ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά προορισμό και κύριο μέσο μεταφοράς, 2019

Τέλος, η μηνιαία καταγραφή των προσωπικών ταξιδιών των ημεδαπών μας βοηθά να καταλάβουμε την εποχικότητα του τουρισμού και να οργανώσουμε σε καλύτερη βάση τον τουρισμό μας. Με βάση τον Πίνακα 5 παρατηρούμε ότι την μεγαλύτερη δυναμική του τουρισμού την έχουν οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος με αυτούς του μήνες μαζί να αποτελούν το 54% των συνολικών ταξιδιών και το 61% των συνολικών διανυκτερεύσεων. Ωστόσο, υψηλό αριθμό ταξιδιών παρατηρούμε ότι έχουμε και τον μήνα Απρίλιο με 481 χιλιάδες ταξίδια (8,3%) και 3.649 χιλιάδες διανυκτερεύσεις (6%), αλλά και τον Ιούνιο με 403 χιλιάδες ταξίδια (7%) και συνολικά 7.871 χιλιάδες διανυκτερεύσεις (12,8%) (Πίνακας 5).

Πίνακας 5. Προσωπικά ταξίδια και αντίστοιχες διανυκτερεύσεις ημεδαπών ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά μήνα έναρξης του ταξιδιού, 2019

Σε χιλιάδες				
	Ταξίδια	Διανυκτερεύσεις	Ταξίδια %	Διανυκτερεύσεις %
Σύνολο	5.781	61.289	100,0	100,0
Ιανουάριος	109	874	1,9	1,4
Φεβρουάριος	103	530	1,8	0,9
Μάρτιος	217	1.195	3,8	1,9
Απρίλιος	481	3.649	8,3	6,0
Μάιος	171	1.888	2,9	3,1
Ιούνιος	403	7.871	7,0	12,8
Ιούλιος	1.142	17.392	19,7	28,4
Αύγουστος	1.963	20.383	33,9	33,3
Σεπτέμβριος	363	2.170	6,3	3,5
Οκτώβριος	271	1.334	4,7	2,2
Νοέμβριος	176	1.152	3,0	1,9
Δεκέμβριος	383	2.850	6,6	4,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ COVID-19 ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Αποτελεί πραγματικότητα το γεγονός ότι ο τουρισμός είναι ο μεγαλύτερος μηχανισμός δημοσίων εσόδων της Ελλάδας, αφού συμμετέχει κατά 18% στη διαμόρφωση του ετήσιου ΑΕΠ της χώρας (€181,51 δισεκατομμύρια), με την εισροή χρήματος στα κρατικά ταμεία, ενώ παράλληλα αυξάνονται οι θέσεις εργασίας και βελτιώνονται τα εισοδήματα των πολιτών που σχετίζονται με τουριστικές δραστηριότητες.

Το 2019 μάλιστα, λόγω της τουριστικής κίνησης η χώρα μας είχε ρεκόρ εσόδων €18,179 δισεκατομμύρια και παρόλο που αντιμετώπιζε έντονες προκλήσεις από ανταγωνιστικές τουριστικές χώρες, πέτυχε να εδραιώσει την θέση της ως υπολογίσιμη τουριστική δύναμη στον διεθνή τουριστικό χάρτη.

Ωστόσο, η παγκόσμια υγειονομική κρίση που προκάλεσε η πανδημία του Covid-19 άλλαξε ριζικά τα δεδομένα του ελληνικού τουρισμού, επιφέροντας βαριές συνέπειες στην ελληνική οικονομία, στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ζωή και μειώνοντας τα έσοδα του κατά 70%, λόγω του ότι περιορίστηκαν σοβαρά (αν δεν σταμάτησαν εντελώς), τα διεθνή, αλλά και τα εσωτερικά αεροπορικά ταξίδια.

Επιπλέον, άλλα €4,7 δισεκατομμύρια το β' τρίμηνο θα χαθούν και μια ετήσια μείωση της τάξης του 70% θα μπορούσε να σημαίνει ετήσια πτώση €12,73 δισεκατομμυρίων. Το κακό είναι ανεπανόρθωτο για φέτος καθώς, ακόμη και αν τα ξενοδοχεία και άλλοι τομείς τουριστικής δραστηριότητας ανοίξουν σταδιακά στις αρχές του καλοκαιριού, θα είναι πιθανόν αργά, καθώς οι διεθνείς ταξιδιώτες σχεδιάζουν συχνά μήνες νωρίτερα τα ταξίδια τους και πολλοί φοβούνται γενικά να μεταβούν στο εξωτερικό τη φετινή χρονιά.

4.1 Οι επιπτώσεις στον τομέα των αερομεταφορών

Αρχικά, για την μελέτη των επιπτώσεων του Covid-19 στον τομέα των αερομεταφορών θα συμβουλευτούμε τους παρακάτω πίνακες στους οποίους αποτυπώνεται η επιβατική κίνηση εσωτερικού και εξωτερικού στα κυριότερα αεροδρόμια της Ελλάδας από το 2014 έως το 2016. Αυτοί μας δίνουν την δυνατότητα να κατανοήσουμε καλύτερα τα σημερινά δεδομένα και να δούμε με στατιστικά στοιχεία την εξέλιξη του κλάδου των αερομεταφορών της χώρας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) για την επιβατική κίνηση του εσωτερικού βλέπουμε ότι σε κάθε χρονιά υπάρχει αύξηση του συνολικού αριθμού των επιβατών, από το 2014 στο 2015 έχουμε αύξηση 20,26% και από το 2015 στο 2016 έχουμε 9,2%, πράγμα που δείχνει την συνεχή βελτίωση των συνθηκών και της ποιότητας των αερολιμένων της χώρας.

Βασικός πυλώνας των αεροδρομίων της χώρας είναι το αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος, των Αθηνών, το οποίο γνώρισε αύξηση στην κίνηση πρώτα κατά 22,28% και μετά επιπλέον 11,11% βελτιώνοντας την εισροή επιβατών από 5,2 εκατομμύρια το 2014 σε 7,1 εκατομμύρια το 2016.

Επίσης, μεγάλη αύξηση και το αεροδρόμιο Ηρακλείου την πρώτη χρονιά 13,7% και την δεύτερη 8,1% αλλά και της Θεσσαλονίκης στην αρχή να αυξάνεται κατά 22,3% και μετά επιπλέον 4,6%. Σημαντική αύξηση στην επιβατική κίνηση εσωτερικού είχαν και άλλα αεροδρόμια σε περιοχές που συνδέονται άμεσα με τον τουρισμό όπως της Μυκόνου που το 2014/2015 αυξήθηκε κατά 12,4% και το 2015/2016 αυξήθηκε κατά 21,5%, ενώ Σαντορίνης το 2014/2015 εκτοξεύτηκε κατά 40,6% και το 2015/2016 βελτιώθηκε επιπλέον κατά 16,3% (Πίνακας 6).

Πίνακας 6. Επιβατική κίνηση εσωτερικού στους κυριότερους αερολιμένες της Χώρας, 2014-2016

Αερολιμένες	Αφίξεις			Αναχωρήσεις			Σύνολο επιβατών				
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	Μεταβολή (%) 2015/2014	Μεταβολή (%) 2016/2015
Σύνολο	5.955.714	7.183.602	7.812.566	6.125.267	7.345.272	8.053.345	12.080.981	14.528.874	15.865.911	20,26	9,20
<i>Εκ των οποίων:</i>											
Αθηνών	2.674.843	3.268.575	3.630.504	2.574.429	3.150.444	3.501.658	5.249.272	6.419.019	7.132.162	22,28	11,11
Αλεξανδρού- πολης	78.506	80.925	79.603	79.240	81.410	81.001	157.746	162.335	160.604	2,91	-1,07
Ηρακλείου	407.162	473.771	503.021	453.081	504.426	555.196	860.243	978.197	1.058.217	13,71	8,18
Θεσσαλονίκης	888.459	1.097.676	1.109.598	1.003.559	1.217.097	1.312.124	1.892.018	2.314.773	2.421.722	22,34	4,62
Κέρκυρας	115.701	123.753	146.086	121.294	128.753	152.724	236.995	252.506	298.810	6,54	18,34
Κω	91.265	97.411	101.025	97.485	103.589	104.670	188.750	201.000	205.695	6,49	2,34
Μυκόνου	138.529	153.963	189.963	148.736	168.938	202.562	287.265	322.901	392.525	12,41	21,56
Μυτιλήνης	151.913	158.903	169.504	156.665	170.995	178.555	308.578	329.898	348.059	6,91	5,51
Ρόδου	339.902	392.224	421.257	351.138	400.801	427.621	691.040	793.025	848.878	14,76	7,04
Σάμου	73.886	71.520	74.314	77.221	77.782	78.926	151.107	149.302	153.240	-1,19	2,64
Σαντορίνης	252.223	361.525	433.598	296.051	409.668	463.633	548.274	771.193	897.231	40,66	16,34
Χανίων	285.611	411.793	436.793	292.675	415.397	443.623	578.286	827.190	880.416	43,04	6,43
Χίου	81.704	84.725	91.528	87.054	95.893	100.083	168.758	180.618	191.611	7,03	6,09

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ).

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) που αφορούν την συνολική επιβατική κίνηση εξωτερικού για τα έτη 2014-2015-2016 βλέπουμε και εκεί ότι υπάρχει συνεχής αύξηση τόσο στις αφίξεις και τις αναχωρήσεις αλλά και στο σύνολο των επιβατών. Στις αφίξεις έχουμε μια αύξηση κατά 2,4 εκατομμύρια από το 2014 στο 2016, στις αναχωρήσεις έχουμε 2,2 εκατομμύρια και στο σύνολο των επιβατών έχουμε μια αύξηση της τάξεως των 4,6 εκατομμυρίων, (+5,4%) από το 2014 στο 2015 και (+8,3) από το 2015 στο 2016. Αναλυτικότερα, από το 2014 στο 2015 το αεροδρόμιο Αθηνών μεταβλήθηκε θετικά κατά 17,6%, όπως και αυτό της Μυκόνου (+12,5%) αλλά και της Σαντορίνης (+14,7%) και μικρές μειώσεις είχαν αυτά της Θεσσαλονίκης, του Ηρακλείου και Ρόδου. Όμως από το 2015 στο 2016 παρατηρείται μια αύξηση σε όλα τα βασικά αεροδρόμια της χώρας με μόνες αρνητικές μεταβολές να υπάρχουν στα αεροδρόμια Σάμου (-23,7%), Μυτιλήνης (-58,7%) και Κω (-12,7%) (Πίνακας 7).

Πίνακας 7. Επιβατική κίνηση εξωτερικού στους κυριότερους αερολιμένες της Χώρας, 2014-2016

Αερολιμένες	Αφίξεις			Αναχωρήσεις			Σύνολο επιβατών				
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	Μεταβολή (%) 2015/2014	Μεταβολή (%) 2016/2015
Σύνολο	16.286.717	17.160.024	18.634.235	16.224.576	17.122.702	18.492.250	32.511.293	34.282.726	37.126.485	5,45	8,30
Εκ των											
Αθηνών	4.926.099	5.793.060	6.398.374	4.959.158	5.831.647	6.443.168	9.885.257	11.624.707	12.841.542	17,60	10,47
Ζακύνθου	575.009	606.272	672.350	573.455	605.732	675.044	1.148.464	1.212.004	1.347.394	5,53	11,17
Ηρακλείου	2.595.702	2.542.914	2.859.931	2.569.013	2.536.244	2.824.598	5.164.715	5.079.158	5.684.529	-1,66	11,92
Θεσσαλονίκης	1.569.814	1.556.788	1.710.606	1.488.894	1.469.732	1.554.997	3.058.708	3.026.520	3.265.603	-1,05	7,90
Καλαμάτας	108.623	86.508	106.921	111.751	88.159	107.827	220.374	174.667	214.748	-20,74	22,95
Κέρκυρας	1.074.289	1.092.658	1.233.010	1.072.094	1.092.852	1.232.739	2.146.383	2.185.510	2.465.749	1,82	12,82
Κεφαλονιάς	209.725	217.567	234.131	211.264	219.020	234.112	420.989	436.587	468.243	3,71	7,25
Κω	1.011.367	970.662	848.682	1.013.347	972.198	847.118	2.024.714	1.942.860	1.695.800	-4,04	-12,72
Μυκόνου	247.126	275.812	301.842	244.338	277.344	304.659	491.464	553.156	606.501	12,55	9,64
Μυτιλήνης	75.139	75.475	31.480	76.503	76.049	31.746	151.642	151.524	63.226	-0,08	-58,27
Ρόδου	1.926.675	1.888.181	2.045.555	1.934.341	1.897.817	2.047.953	3.861.016	3.785.998	4.093.508	-1,94	8,12
Σάμου	122.392	126.830	96.830	122.809	127.018	96.710	245.201	253.848	193.540	3,53	-23,76
Σαντορίνης	310.416	356.443	389.817	321.118	368.254	398.647	631.534	724.697	788.464	14,75	8,80
Σκιάθου	141.609	159.492	175.866	141.691	159.031	174.961	283.300	318.523	350.827	12,43	10,14
Χανίων	935.615	939.794	1.039.616	933.665	935.299	1.033.246	1.869.280	1.875.093	2.072.862	0,31	10,55

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ).

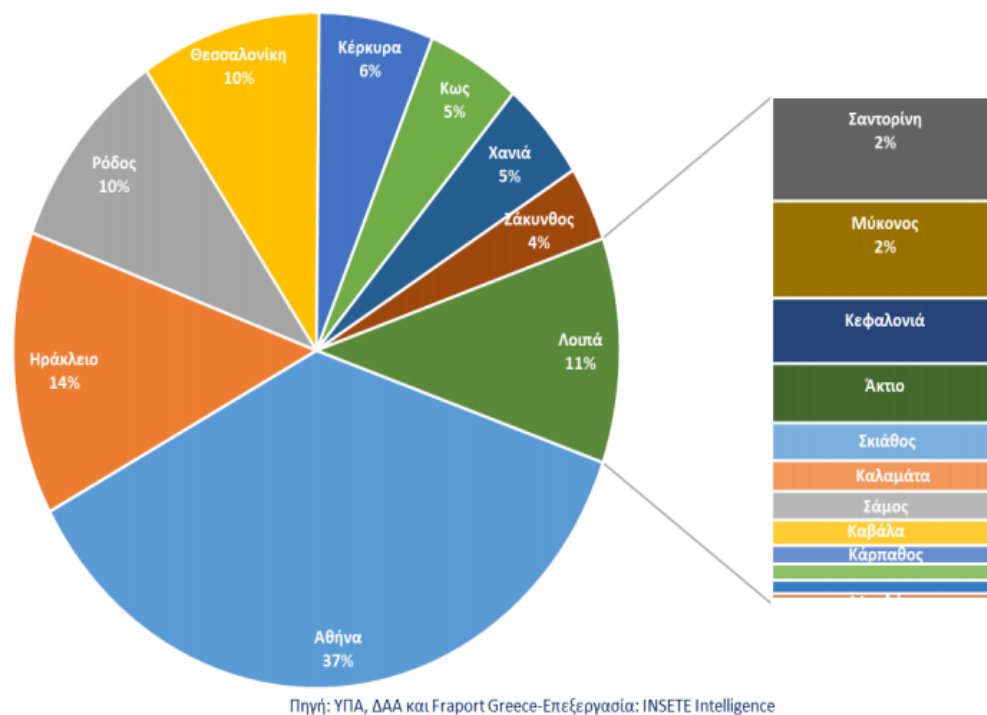
Τα παρακάτω διαγράμματα και πίνακες αποτυπώνουν την διεθνή κίνηση αφίξεων το 2018 και το 2019 στα αεροδρόμια της Ελλάδας. Βλέπουμε, εκτός από δύο μεταβολές, ότι τα αεροδρόμια από τις θέσεις 1 μέχρι 13 έμειναν ίδια στην κατάταξη. Κοιτώντας τα πρώτα δέκα αεροδρόμια παρατηρούμε ότι τρία από αυτά είχαν μικρές απώλειες το 2019 σε σχέση με 2018 και αυτά ήταν του Ηρακλείου (-1,9%), της Κέρκυρας (-2,8%) και των Χανίων (-1,9%), ενώ σημαντικές αυξήσεις είχαν τα αεροδρόμια των Αθηνών (+8,5%), της Θεσσαλονίκης (+7%) αλλά και της Μυκόνου (+12,7%) το οποίο να σημειωθεί ότι από το 2014 παρουσιάζει συνεχή και μεγάλη αύξηση στις αφίξεις του (Πίνακας 8).

Πίνακας 8. Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις ανά αεροδρόμιο 2018-2019

Θέση Κατάταξης 2019	Μεταβολή Θέσης Κατάταξης 2018-2019	Αεροδρόμιο	Επιβάτες 2018	Επιβάτες 2019	Διαφορά 2018-2019	% Διαφορά 2018-2019
1	—	Αθήνα	8.121.761	8.810.593	688.832	8,5%
2	—	Ηράκλειο	3.319.250	3.256.490	-62.760	-1,9%
3	—	Ρόδος	2.361.355	2.365.520	4.165	0,2%
4	—	Θεσσαλονίκη	2.157.358	2.307.587	150.229	7,0%
5	—	Κέρκυρα	1.505.234	1.463.288	-41.946	-2,8%
6	—	Κως	1.195.007	1.196.217	1.210	0,1%
7	—	Χανιά	1.179.571	1.156.644	-22.927	-1,9%
8	—	Ζακύνθος	853.302	858.059	4.757	0,6%
9	—	Σαντορίνη	523.388	529.658	6.270	1,2%
10	—	Μύκονος	437.471	493.209	55.738	12,7%
11	—	Κεφαλονιά	328.995	334.336	5.341	1,6%
12	—	Άκτιο	282.463	303.641	21.178	7,5%
13	—	Σκιάθος	192.860	192.791	-69	-0,0%
14	▲	Καλαμάτα	125.750	151.807	26.057	20,7%
15	—	Σάμος	144.633	147.591	2.958	2,0%
16	▼	Καβάλα	166.503	128.247	-38.256	-23,0%
17	—	Κάρπαθος	90.554	97.805	7.251	8,0%
18	—	Άραξος	89.555	83.180	-6.375	-7,1%
19	—	Μυτιλήνη	65.814	66.563	749	1,1%
20	—	Αγχίαλος	20.736	23.742	3.006	14,5%
21	—	Ιωάννινα	9.779	14.699	4.920	50,3%
22	—	Λήμνος	8.447	9.587	1.140	13,5%
23	▲	Σκύρος	1.975	3.075	1.100	55,7%
24	▼	Χίος	2.449	797	-1.652	-67,5%
25	—	Αλεξανδρούπολη	1.156	39	-1.117	-96,6%
Σύνολο			23.185.366	23.995.165	809.799	3,5%

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ και Fraport Greece-Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Επίσης να σημειωθεί ότι με τα στοιχεία της (ΥΠΑ) για το μερίδιο της αγοράς που αφορά τα αεροδρόμια κατά το 2019 προκύπτει ότι πλέον το αεροδρόμιο της Ρόδου βρίσκεται μαζί με αυτό της Θεσσαλονίκης στην τρίτη θέση, κάτι που δείχνει την σημαντικότητα του τουρισμού ως πόλο έλξης, καθώς η Θεσσαλονίκη ενώ υπερισχύει της Ρόδου σε πολλούς άλλους οικονομικούς τομείς και υποδομές, ωστόσο και τα δύο αεροδρόμια έχουν το ίδιο μερίδιο αγοράς (Διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4. Μερίδιο αγοράς αεροδρομίων 2019

Με βάση τα στατιστικά δεδομένα του UNWTO δηλαδή του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, λόγω της πανδημίας του Covid-19 το 2020 αποτέλεσε το χειρότερο έτος για τον τουρισμό με τις διεθνείς αφίξεις να μειώνονται κατά -74% σε σχέση με το 2019. Λόγω της πτώσης της ζήτησης σε επιλεγμένους ταξιδιωτικούς προορισμούς το 2020 παρατηρήθηκαν 1,1 δισεκατομμύρια λιγότερες διεθνείς αφίξεις σε σχέση με πέρυσι.

Πιο συγκεκριμένα, το 2019 οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις έφτασαν τα 1,5 δισεκατομμύρια, ενώ ένα χρόνο μετά οι συνολικές αφίξεις φτάνουν μόνο τα 381 εκατομμύρια. Επίσης, η κατάρρευση των διεθνών μετακινήσεων αντιστοιχεί και σε απώλεια εσόδων με την συνολική εκτιμώμενη απώλεια να φτάνει τα 1,3 τρισεκατομμύρια δολάρια που θα προκύπταν από την εξαγωγή του τουρισμού. Να σημειωθεί ότι αυτό το πλήγμα είναι μέχρι και 11 φορές μεγαλύτερο της απώλειας που καταγράφηκε κατά την διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2009. Τέλος, η πανδημία του Covid-19 έχει άμεση σχέση με τον τομέα της εργασίας, καθώς η κρίση αυτή έχει θέσει σε κίνδυνο περίπου 100 με 120 εκατομμύρια θέσεις εργασίας με τις περισσότερες μικρές και μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις να βρίσκονται σε δυσχερή κατάσταση.

Οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στα σύνολο των κυριότερων αεροδρομίων της χώρας μας για ολόκληρο το 2020, λόγω της πανδημίας του Covid-19, έφτασε τα 5,9 εκατομμύρια και είχαμε μια μείωση της τάξης του -72,5%, συγκρίνοντας τα στοιχεία με το 2019, όπου σημειώθηκαν 21,5 εκατομμύρια αφίξεις (Πίνακας 6).

Πιο συγκεκριμένα, για τους πρώτους δύο μήνες του 2020 βλέπουμε μέχρι και αύξηση στις αφίξεις σε μερικά από τα βασικά μας αεροδρόμια: για τον μήνα Ιανουάριο του 2020 το αεροδρόμιο «Ελ. Βενιζέλος» των Αθηνών είχε αύξηση (5,6%) σε σύγκριση με το 2019, της Θεσσαλονίκης (16,8%) και του Ηρακλείου (6,8%). Για τον μήνα Φεβρουάριο του 2020 αύξηση των αφίξεων είχαμε πάλι στα αεροδρόμια Θεσσαλονίκης (14,3%) και Ηρακλείου (26,4%), αλλά και Καλαμάτας με ποσοστό αύξησης (31,9%), ενώ η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση αν και το αριθμητικό μέγεθος δεν είναι τόσο μεγάλο, καταγράφηκε στο αεροδρόμιο της Σαντορίνης (136,4%).

Μετά από το πρώτο δίμηνο του 2020 ξέσπασε η πανδημία του του COVID-19 και είχε μεγάλες επιπτώσεις στον κλάδο των αερομεταφορών με τους μήνες Απρίλιο και Μάιο να παρουσιάζουν σχεδόν μηδενική επίδοση σε όλα τα αεροδρόμια της Ελλάδας λόγω του lockdown και της απαγόρευσης της κυκλοφορίας.

Βάσει ποσοστιαίων μεταβολών τα αεροδρόμια που υπέστησαν τις μεγαλύτερες επιπτώσεις από όλα για την περίοδο του 2020 στο σύνολο των αφίξεων ήταν αυτά της Καρπάθου (-91,6%) και της Μυτιλήνης (-90,7%). Μεγαλύτερη ποσοτική μείωση είχε το αεροδρόμιο των Αθηνών με πτώση αφίξεων κατά 4,4 εκατομμύρια σε σχέση με το 2019. Παράλληλα, τα αεροδρόμια που βρίσκονται σε νησιωτικές περιοχές και συνδέονται άρρηκτα με τον τουρισμό βλέπουμε ότι ούτε αυτά κατάφεραν να νικήσουν τον Covid και να παρουσιάσουν θετικά νούμερα με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα αεροδρόμια της Ρόδου που η μεταβολή από το 2019 στο 2020 ήταν της τάξεως του (-75% και 1,8 εκατομμύρια λιγότερες αφίξεις), του Ηρακλείου (-72,7% και 2,4 εκατομμύρια λιγότερες αφίξεις), Κέρκυρας (72,2% και μείωση 1 εκατομμύριο στις αφίξεις), Μυκόνου (-72%) και Σαντορίνης (-73%) (Πίνακας 9).

Πίνακας 9. Διεθνείς Αεροπορικές Αφίξεις στα Κυριότερα Αεροδρόμια

2020	Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Ρόδος	Κως	Κέρκυρα	Ηράκλειο	Χανιά	Κρήνη	Ζάκυνθος	Κεφαλονιά	Λέσβο	Μύκονος	Σαρωνίδα	Αρράδος	Κοκκινή	Σάμος	Σάθος	Καβάλα	Μυτιλήνη	Σύνολο	
Ιανουάριος	298.928	118.888	8			1.857	1.204	1		2	5	5			2					20	428.918
Φεβρουάριος	244.088	112.388				8.324	1.488	22			3	14	270		327		8	8		74	398.900
Μάρτιος	217.801	55.291	121			4.854	953	188			2	1	12	4	748					25	279.378
Απρίλιος		181		13				5	3										1		183
Μάιος		11														8					17
Ιούνιος	73.864	12.732		170				11			21		20								88.850
Ιούλιος	302.542	114.112	111.372	81.109	2.285	214.312	50.127	84.194	98.131	12.531	18.119	31.754	30.592	5.730	9.008	5.882	7.477	8.340	1.368	1.122.965	
Αύγουστος	333.590	123.318	193.800	109.198	4.449	318.174	78.020	159.842	99.308	37.079	30.739	83.342	58.429	4.024	13.842	8.318	15.943	9.898	3.757	1.982.888	
Σεπτέμβριος	228.734	88.480	150.388	83.747	1.592	210.587	48.475	107.410	35.532	20.895	21.393	30.824	33.479	2.928	9.784	4.013	9.551	4.731	283	1.090.827	
Οκτώβριος	203.107	87.850	128.757	87.048		141.440	21.815	52.541	5.728	5.300	8.298	7.033	17.124	1.483	4.400	401	582	1.305		732.195	
Νοέμβριος	59.070	5.543	1.840	1.085		4.557	114	294	28			34	270		217						72.830
Δεκέμβριος	73.324	14.378	51			350															88.101
Σύνολο	2.023.078	709.158	685.935	322.348	8.328	902.276	291.781	484.484	196.723	75.807	74.578	132.807	148.285	14.170	38.128	18.598	33.539	22.283	8.407	6.909.721	

2019	Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Ρόδος	Κως	Κέρκυρα	Ηράκλειο	Χανιά	Κρήνη	Ζάκυνθος	Κεφαλονιά	Λέσβο	Μύκονος	Σαρωνίδα	Αρράδος	Κοκκινή	Σάμος	Σάθος	Καβάλα	Μυτιλήνη	Σύνολο	
Ιανουάριος	271.830	100.085	48			1.738	1.485						38						1.094	17	378.113
Φεβρουάριος	251.571	98.350				8.587	1.408								248						358.381
Μάρτιος	336.290	123.494	94	188		10.228	2.017	508	150			248		895						1.833	495.734
Απρίλιος	511.183	190.003	102.883	31.851	801	185.888	71.079	82.890	10.538	7.808	4.444	18.189	28.927	351	5.507	1.247	55	908	820	1.232.328	
Μάιος	593.359	228.488	285.172	154.108	8.351	402.172	152.938	178.333	108.219	41.022	31.878	43.843	59.885	8.000	18.888	14.300	21.450	13.813	8.882	2.982.238	
Ιούνιος	699.035	278.281	410.082	207.823	20.174	543.179	203.092	283.284	181.832	82.848	58.891	82.394	91.335	18.947	27.888	28.881	35.894	24.872	11.539	3.225.811	
Ιούλιος	884.881	314.485	478.715	247.189	24.357	848.822	223.940	317.577	204.052	78.800	75.183	119.895	114.838	20.183	29.583	32.574	48.284	28.311	14.302	3.881.888	
Αύγουστος	878.070	298.237	477.405	248.852	28.284	851.065	205.323	309.733	200.245	77.555	85.780	118.981	107.874	18.032	32.873	31.288	49.398	28.744	14.294	3.835.581	
Σεπτέμβριος	734.112	251.822	388.577	191.725	17.511	538.058	181.111	237.129	148.825	53.098	53.100	87.914	79.854	14.858	28.138	28.320	25.881	19.834	10.989	3.083.811	
Οκτώβριος	583.872	198.824	200.147	98.720	1.827	298.089	95.957	89.578	28.877	11.391	11.348	22.885	38.035	4.283	9.588	4.884	984	5.518	808	1.881.571	
Νοέμβριος	390.804	119.258	373	89		18.178	2.378	485			28		424		1.082						531.117
Δεκέμβριος	299.915	148.890	3	4		3.471	1.438	145													451.843
Σύνολο	6.412.591	2.341.743	2.343.299	1.178.287	90.888	3.302.223	1.141.434	1.487.420	886.538	330.329	300.898	474.081	618.900	84.484	183.384	137.153	181.904	122.892	88.818	21.498.312	

% Μεταβολής	Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Ρόδος	Κως	Κέρκυρα	Ηράκλειο	Χανιά	Κρήνη	Ζάκυνθος	Κεφαλονιά	Λέσβο	Μύκονος	Σαρωνίδα	Αρράδος	Κοκκινή	Σάμος	Σάθος	Καβάλα	Μυτιλήνη	Σύνολο	
Ιανουάριος	5,8%	18,8%	-87,5%			8,8%	-17,8%						-100,0%						-100,0%	17,8%	8,2%
Φεβρουάριος	-3,0%	14,3%				28,4%	-2,0%						138,4%		31,0%						2,4%
Μάρτιος	-38,9%	-55,2%	28,7%	-100,0%		-54,5%	-72,8%	-87,5%	-100,0%		-89,2%		-88,3%		-89,2%						-43,8%
Απρίλιος	-100,0%	-99,9%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-99,9%	-100,0%	-100,0%
Μάιος	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%
Ιούνιος	-89,4%	-95,4%	-100,0%	-99,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-87,3%
Ιούλιος	-85,0%	-83,7%	-78,7%	-75,3%	-80,8%	-88,9%	-77,8%	-73,5%	-72,5%	-83,7%	-78,8%	-73,5%	-73,4%	-71,8%	-80,5%	-82,0%	-84,5%	-77,8%	-80,8%	-71,1%	-71,1%
Αύγουστος	-81,8%	-58,4%	-59,4%	-88,1%	-83,1%	-51,4%	-82,0%	-48,4%	-50,4%	-52,2%	-83,3%	-48,8%	-45,8%	-77,7%	-58,2%	-73,4%	-87,7%	-85,8%	-73,7%	-58,7%	-58,7%
Σεπτέμβριος	-88,8%	-85,8%	-81,3%	-88,3%	-80,7%	-80,7%	-73,2%	-54,7%	-75,8%	-80,8%	-59,7%	-54,0%	-58,1%	-80,0%	-85,2%	-84,8%	-83,1%	-78,1%	-87,5%	-84,4%	-84,4%
Οκτώβριος	-84,0%	-85,8%	-35,7%	-30,7%	-100,0%	-52,7%	-77,2%	-41,3%	-78,7%	-83,5%	-44,5%	-80,3%	-55,0%	-85,4%	-54,1%	-81,4%	-42,9%	-78,4%	-100,0%	-58,5%	-58,5%
Νοέμβριος	-84,8%	-95,4%	339,7%	1443,5%		-71,8%	-95,2%	-38,8%			-100,0%		-38,3%		-70,8%						-88,5%
Δεκέμβριος	-75,8%	-90,2%	1800,0%	-100,0%		-89,9%	-100,0%	-100,0%													-80,5%
Σύνολο	-88,8%	-89,7%	-78,0%	-72,8%	-81,8%	-82,3%	-72,2%	-77,0%	-77,1%	-78,2%	-72,0%	-73,0%	-83,2%	-83,2%	-78,1%	-88,4%	-81,8%	-81,9%	-80,7%	-80,7%	-72,5%

Πηγή: Υπουργείο Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) - τα Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ) - Επιχειρησιακό: NSRFTE Ελλάδα

Dr. Παυλίνα

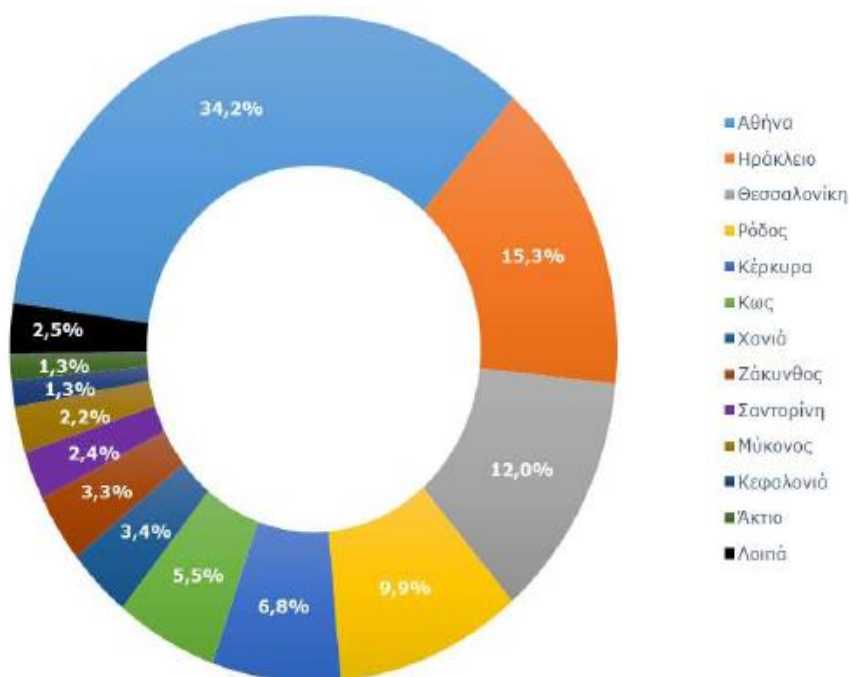
Πίνακας 10. Διεθνείς Αεροπορικές Αφίξεις ανά Γεωγραφική Ενότητα

Γεωγραφική ενότητα	Περιφερειακά αεροδρόμια			Διαδελήνηρα			Κρήτη			Ιόνια Νησιά			Κυκλάδες			Πελοπόννησος		
	2020	2019	Δ2020/2019	2020	2019	Δ2020/2019	2020	2019	Δ2020/2019	2020	2019	Δ2020/2019	2020	2019	Δ2020/2019	2020	2019	Δ2020/2019
Ιανουάριος	119.990	104.483	14,8%	6	48	-87,5%	3.061	3.203	-4,4%	8			5	36	-86,1%	2		
Φεβρουάριος	122.911	106.810	15,1%				9.792	8.085	21,1%	25			293	118	148,3%	327	248	31,9%
Μάρτιος	61.577	139.435	-55,8%	121	262	-53,8%	5.207	12.245	-57,5%	168	906	-81,5%	13	695	-98,1%	752	1.833	-59,0%
Απρίλιος	183	721.163	-100,0%	13	135.135	-100,0%	5	256.745	-100,0%	3	85.278	-100,0%		45.116	-100,0%		5.858	-100,0%
Μάιος	17	1.768.877	-100,0%		447.629	-100,0%		554.710	-100,0%		355.252	-100,0%		103.708	-100,0%		24.868	-100,0%
Ιούνιος	12.966	2.526.576	-99,5%	170	638.079	-100,0%	2	746.271	-100,0%	32	546.635	-100,0%	20	173.729	-100,0%		46.835	-100,0%
Ιούλιος	820.413	3.017.127	-72,8%	174.766	750.241	-76,7%	264.439	870.762	-69,6%	168.975	673.621	-74,9%	62.346	234.731	-73,4%	14.738	49.746	-70,4%
Αύγουστος	1.329.078	2.959.511	-55,1%	307.247	752.321	-59,2%	394.194	866.378	-54,0%	326.968	653.313	-50,0%	121.771	226.835	-46,3%	17.666	50.705	-65,2%
Σεπτέμβριος	861.893	2.329.699	-63,0%	236.727	597.813	-60,6%	259.072	717.169	-63,9%	185.230	490.152	-62,2%	64.103	147.768	-56,6%	12.713	42.794	-70,3%
Οκτώβριος	529.088	1.117.899	-52,7%	196.803	298.694	-34,4%	163.264	394.626	-58,6%	69.863	139.192	-49,8%	24.157	60.920	-60,3%	5.883	13.869	-57,6%
Νοέμβριος	13.760	140.213	-90,2%	2.705	442	512,0%	4.671	18.556	-74,8%	320	491	-34,8%	304	424	-28,3%	217	1.062	-79,6%
Δεκέμβριος	14.777	151.928	-90,3%	51	7	628,6%	360	4.907	-92,9%		145	-100,0%						
Σύνολο	3.886.643	15.083.721	-74,2%	916.809	3.620.671	-74,7%	1.104.057	4.443.657	-75,2%	751.592	2.944.985	-74,5%	273.012	994.080	-72,5%	52.298	237.818	-78,0%

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ) - Επιχειρήματα: INSETE Intelligence

Βλ. Παράρτημα

Εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19 πτώση σημειώθηκε και στις διεθνείς αεροπορικές αφίξεις ανά γεωγραφική ενότητα. Συγκεκριμένα, στα περιφερειακά αεροδρόμια είχαμε μια μείωση στις συνολικές αφίξεις του 2020 κατά 11,2 εκατομμύρια (-74,2%) σε σχέση με τα στοιχεία του 2019. Ειδικότερα, η γεωγραφική ενότητα των Δωδεκανήσων είχε μείωση 2,6 εκατομμύρια (-74,7%), η γεωγραφική ενότητα Κρήτης μειώθηκε κατά 3,3 εκατομμύρια (-75,2%) σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, των Ιονίων Νήσων κατά 2,2 εκατομμύρια (-74,5%) και οι αφίξεις της γεωγραφικής ενότητας των Κυκλάδων μειώθηκαν κατά 700 χιλιάδες (-72,5%) (Πίνακας 10).

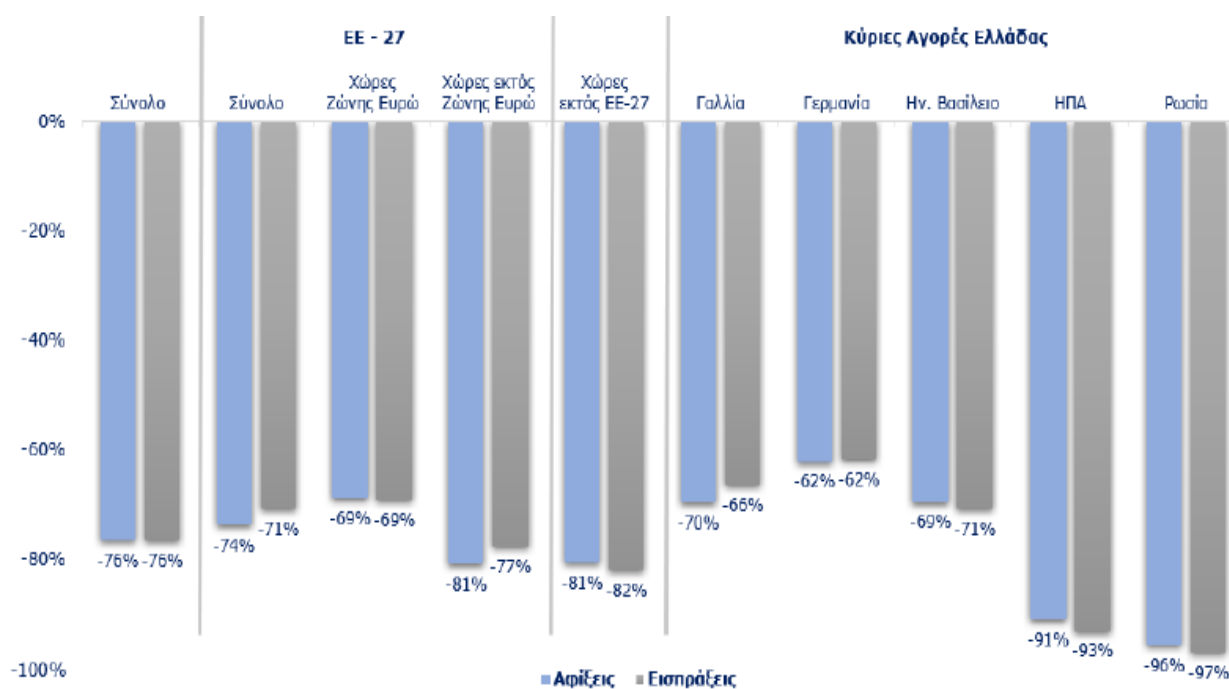

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ) - Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Διάγραμμα 5. Μερίδιο Αγοράς Αεροδρομίων

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα βλέπουμε ότι τα πέντε μεγαλύτερα αεροδρόμια της Ελλάδας καλύπτουν το 78,3% του συνόλου των διεθνών αεροπορικών αφίξεων. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Ελλάδας είναι το «Ελ. Βενιζέλος» των Αθηνών με ποσοστό 34,2% των συνολικών διεθνών αεροπορικών αφίξεων για το 2020. Αμέσως μετά έρχεται το αεροδρόμιο του Ηρακλείου με ποσοστό 15,3%, που αν και δεν θεωρείται μεγάλος τουριστικός πόλος, ωστόσο κατάφερε να ξεπεράσει ακόμα και το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης, που έχει ποσοστό 12% και την τετράδα συμπληρώνει το αεροδρόμιο της Ρόδου με ποσοστό 9,9%. Αν θεωρήσουμε τα τέσσερα πρώτα αεροδρόμια υψηλής σημασίας, στην επόμενη κατηγορία ανήκουν αεροδρόμια που συνδέονται άρρηκτα με τον τουρισμό όπως αυτό της Κέρκυρας με ποσοστό 6,8%, της Κώ με 5,5%, των Χανίων με 3,4%, της Ζακύνθου με 3,3%, της Σαντορίνης με 2,4% και τέλος της Μυκόνου με ποσοστό στις εισερχόμενες διεθνείς αεροπορικές αφίξεις 2,2% (Διάγραμμα 5).

Στη συνέχεια, αν μελετήσουμε τα στοιχεία για την ταξιδιωτική κίνηση του 2020, παρατηρούμε ότι αυτή μειώθηκε κατά 76,5% σε σχέση με την αντίστοιχη του 2019, που τότε είχαμε κοντά στους 31 χιλιάδες ταξιδιώτες, ενώ ένα χρόνο μετά εισήλθαν στην χώρα μόνο 7 χιλιάδες λόγω της πανδημίας του Covid-19 και της απαγόρευσης κυκλοφορίας. Με τη βοήθεια των παρακάτω πινάκων και διαγραμμάτων προκύπτουν τα εξής: κατά την περίοδο του 2020 η εισερχόμενη κίνηση από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης-27 έφτασε τις 4,9 χιλιάδες, παρουσιάζοντας μείωση κατά 73,6% σε σχέση με το 2019, ενώ η εισερχόμενη κίνηση από τις χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης-27 έπεσε 80,6% με σύνολο μόνο 2,5 χιλιάδες ταξιδιώτες. Επίσης, η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση από τις χώρες της ζώνης του ευρώ μειώθηκε κατά 68,9%, ενώ από τις χώρες που δεν ανήκουν στο ευρώ έπεσε κατά -80,7%. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία του 2020 για την εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση κάποιων χωρών είναι τα εξής: από την Γερμανία είναι 1,5 χιλιάδες (-62,1%), την Γαλλία 469 ταξιδιώτες (-69,6%), το Ηνωμένο Βασίλειο 1.069 (-69,5%), τις ΗΠΑ ήταν 107 (-91%) και τέλος την Ρωσία που έφτασε μόνο τους 26 (-95,6%) (Διάγραμμα 6, Πίνακας 11).

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία: INSETI Intelligence

Διάγραμμα 6. Μεταβολή Αφίξεων-Εισπράξεων 2020

Πίνακας 11.Εισερχόμενη Ταξιδιωτική Κίνηση 2020

2020	Χώρες ΕΕ-27	Χώρες Ζώνης Ευρώ	Εκ των οποίων		Χώρες εκτός Ζώνης Ευρώ	Λοιπές Χώρες	Εκ των οποίων			Σύνολο
			Γαλλία	Γερμανία			Ην. Βασίλειο	ΗΠΑ	Ρωσία	
Ιανουάριος	372	232	10	67	140	418	72	32	13	790
Φεβρουάριος	288	163	9	46	125	339	29	29	5	627
Μάρπος	242	85	14	20	157	169	16	25	4	411
Απρίλιος	21	2	0	1	18	17	0	0	0	38
Μάιος	26	4	0	1	22	30	0	0	0	56
Ιούνιος	183	25	1	12	158	73	0	0	0	256
Ιούλιος	661	416	53	165	246	167	62	2	0	828
Αύγουστος	1.349	1.087	184	414	262	457	349	4	0	1.807
Σεπτέμβριος	946	767	113	377	179	389	300	4	1	1.335
Οκτώβριος	662	568	78	391	94	293	200	3	1	955
Νοέμβριος	90	64	4	21	25	86	34	5	0	176
Δεκέμβριος	50	34	2	11	16	47	7	2	1	97
Σύνολο	4.889	3.447	469	1.526	1.442	2.485	1.069	107	26	7.374

2019	Χώρες ΕΕ-27	Χώρες Ζώνης Ευρώ	Εκ των οποίων		Χώρες εκτός Ζώνης Ευρώ	Λοιπές Χώρες	Εκ των οποίων			Σύνολο
			Γαλλία	Γερμανία			Ην. Βασίλειο	ΗΠΑ	Ρωσία	
Ιανουάριος	346	176	11	68	170	314	38	25	10	660
Φεβρουάριος	226	132	14	40	93	278	54	19	8	504
Μάρπος	358	207	30	70	151	415	51	60	11	773
Απρίλιος	537	389	66	107	149	445	64	51	12	982
Μάιος	1.412	1.072	167	477	340	975	348	132	26	2.387
Ιούνιος	2.397	1.554	240	591	843	1.705	546	135	85	4.102
Ιούλιος	3.376	1.943	285	589	1.434	2.297	644	173	106	5.673
Αύγουστος	4.264	2.310	338	718	1.954	2.498	741	192	129	6.762
Σεπτέμβριος	3.176	1.693	233	653	1.483	1.935	655	195	81	5.111
Οκτώβριος	1.663	1.151	129	595	512	1.110	283	124	82	2.773
Νοέμβριος	490	248	16	72	242	439	50	43	19	930
Δεκέμβριος	309	196	13	47	113	384	25	29	12	692
Σύνολο	18.554	11.071	1.542	4.026	7.482	12.795	3.499	1.179	583	31.348

% Μεταβολή	Χώρες ΕΕ-27	Χώρες Ζώνης Ευρώ	Εκ των οποίων		Χώρες εκτός Ζώνης Ευρώ	Λοιπές Χώρες	Εκ των οποίων			Σύνολο
			Γαλλία	Γερμανία			Ην. Βασίλειο	ΗΠΑ	Ρωσία	
Ιανουάριος	7,5%	31,9%	-8,5%	-1,1%	-17,7%	33,1%	89,7%	29,2%	26,2%	19,7%
Φεβρουάριος	27,5%	22,9%	-36,3%	15,1%	34,2%	22,2%	-46,4%	53,5%	-42,5%	24,6%
Μάρπος	-32,5%	-58,9%	-51,2%	-71,3%	3,8%	-59,2%	-69,4%	-59,3%	-64,5%	-46,8%
Απρίλιος	-96,1%	-99,4%	-100,0%	-99,2%	-87,5%	-96,3%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-96,2%
Μάιος	-98,2%	-99,7%	-100,0%	-99,7%	-93,5%	-96,9%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-97,7%
Ιούνιος	-92,3%	-98,4%	-99,6%	-97,9%	-81,2%	-95,7%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-93,8%
Ιούλιος	-80,4%	-78,6%	-81,5%	-72,0%	-82,9%	-92,7%	-90,4%	-98,7%	-99,6%	-85,4%
Αύγουστος	-68,4%	-53,0%	-45,4%	-42,4%	-86,6%	-81,7%	-52,8%	-97,7%	-99,9%	-73,3%
Σεπτέμβριος	-70,2%	-54,7%	-51,8%	-42,3%	-87,9%	-79,9%	-54,3%	-98,0%	-99,0%	-73,9%
Οκτώβριος	-60,2%	-50,7%	-39,6%	-34,2%	-81,7%	-73,6%	-29,3%	-97,5%	-98,4%	-65,6%
Νοέμβριος	-81,7%	-74,1%	-75,8%	-70,8%	-89,5%	-80,4%	-31,8%	-89,3%	-97,9%	-81,1%
Δεκέμβριος	-83,8%	-82,7%	-80,2%	-76,8%	-85,8%	-87,8%	-71,8%	-92,1%	-92,6%	-86,0%
Σύνολο	-73,6%	-68,9%	-69,6%	-62,1%	-80,7%	-80,6%	-69,5%	-91,0%	-95,6%	-76,5%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία στοιχείων: INSETE Intelligence

βλ. Παράρτημα

Αν περάσουμε τώρα στις εισερχόμενες ταξιδιωτικές εισπράξεις, θα δούμε ότι το 2020 είχαμε αναμενόμενη μείωση σε σχέση με το 2019, καθώς λόγω της πανδημίας του Covid-19 οι εισπράξεις έφτασαν μόνο τα 4,2 εκατομμύρια ευρώ (πτώση -76,5%). Αναλυτικότερα, οι εισερχόμενες ταξιδιωτικές εισπράξεις από κατοίκους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης-27 μειώθηκαν -70,8%, ενώ οι εισπράξεις από κατοίκους εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης-27 μειώθηκαν κατά -82%. Οι εισπράξεις από ταξιδιώτες των χωρών που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ ήταν περίπου 2,3 εκατομμύρια ευρώ, μείωση της τάξης του -69,1% σε σχέση με το 2019 και τέλος οι εισπράξεις από τους κατοίκους των χωρών που δεν ανήκουν στο ευρώ μειώθηκαν κατά -77,5%. Πιο συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από χώρες όπως είναι η Γερμανία μειώθηκαν κατά -61,6%, η Γαλλία έπεσαν κατά 66,3%, το Ηνωμένο Βασίλειο κατά -70,8%, οι ΗΠΑ -93% και τέλος οι εισπράξεις από την Ρωσία μειώθηκαν κατά -96,9% (Διάγραμμα 6, Πίνακας 12).

Πίνακας 12. Ταξιδιωτικές Εισπράξεις 2020

2020	Χώρες ΕΕ-27	Χώρες Ζώνης Ευρώ	Εκ των οποίων		Χώρες εκτός Ζώνης Ευρώ	Λοιπές Χώρες	Εκ των οποίων			Σύνολο Ερ. Συνόρων	Κρουαζιέρες	Σύνολο
			Γαλλία	Γερμανία			Ην. Βασίλειο	ΗΠΑ	Ρωσία			
Ιανουάριος	116	102	4	26	14	170	34	26	7	286	1	287
Φεβρουάριος	82	66	5	18	16	158	13	28	2	240	1	240
Μάρτος	43	30	5	6	14	46	5	9	2	89	3	92
Απρίλιος	3	1	0	0	2	4	0	0	0	7	0	7
Μάιος	4	2	0	1	2	9	0	0	0	13	0	13
Ιούνιος	31	17	1	8	14	33	0	0	0	64	0	64
Ιούλιος	467	346	45	153	121	110	51	3	0	577	0	577
Αύγουστος	979	827	170	308	151	394	320	6	0	1.373	0	1.373
Σεπτέμβριος	572	493	77	255	79	254	192	3	1	825	0	825
Οκτώβριος	378	347	51	246	31	147	95	2	1	525	1	526
Νοέμβριος	28	23	1	9	5	33	12	4	0	61	0	61
Δεκέμβριος	17	13	1	4	4	17	4	1	0	34	0	34
Σύνολο	2.840	2.390	367	1.135	451	1.434	749	83	13	4.275	6	4.280

2019	Χώρες ΕΕ-27	Χώρες Ζώνης Ευρώ	Εκ των οποίων		Χώρες εκτός Ζώνης Ευρώ	Λοιπές Χώρες	Εκ των οποίων			Σύνολο Ερ. Συνόρων	Κρουαζιέρες	Σύνολο
			Γαλλία	Γερμανία			Ην. Βασίλειο	ΗΠΑ	Ρωσία			
Ιανουάριος	106	76	8	25	31	124	17	15	8	230	1	230
Φεβρουάριος	93	70	8	22	22	105	24	15	3	197	1	198
Μάρτος	132	105	11	34	26	176	30	44	5	308	10	318
Απρίλιος	258	228	39	69	30	245	41	39	4	504	40	543
Μάιος	831	721	105	344	110	683	259	141	26	1.514	52	1.566
Ιούνιος	1.384	1.122	176	417	262	1.107	374	144	66	2.492	66	2.558
Ιούλιος	1.993	1.528	210	544	465	1.641	547	211	97	3.633	69	3.703
Αύγουστος	2.352	1.812	272	577	540	1.675	620	203	104	4.027	78	4.104
Σεπτέμβριος	1.583	1.220	169	532	363	1.237	455	199	60	2.820	66	2.886
Οκτώβριος	734	630	80	334	105	648	152	128	47	1.382	80	1.462
Νοέμβριος	141	114	8	33	27	146	18	24	7	287	29	315
Δεκέμβριος	123	106	5	27	18	163	27	26	7	286	8	294
Σύνολο	9.731	7.732	1.090	2.959	1.999	7.949	2.564	1.189	433	17.680	499	18.179

% Μεταβολή	Χώρες ΕΕ-27	Χώρες Ζώνης Ευρώ	Εκ των οποίων		Χώρες εκτός Ζώνης Ευρώ	Λοιπές Χώρες	Εκ των οποίων			Σύνολο Ερ. Συνόρων	Κρουαζιέρες	Σύνολο
			Γαλλία	Γερμανία			Ην. Βασίλειο	ΗΠΑ	Ρωσία			
Ιανουάριος	9,8%	35,0%	-47,0%	3,8%	-52,6%	37,2%	96,3%	79,0%	-21,6%	24,5%	-15,8%	24,4%
Φεβρουάριος	-11,6%	-6,1%	-42,2%	-21,3%	-29,4%	50,6%	-46,3%	83,1%	-14,2%	21,4%	-32,0%	21,1%
Μάρτος	-67,2%	-71,9%	-51,1%	-82,0%	-48,2%	-74,0%	-82,5%	-79,3%	-62,4%	-71,1%	-67,5%	-71,0%
Απρίλιος	-98,7%	-99,5%	-100,0%	-99,4%	-93,0%	-98,4%	-100,0%	-100,0%	-99,9%	-98,6%	-100,0%	-98,7%
Μάιος	-99,5%	-99,7%	-100,0%	-99,8%	-97,8%	-98,7%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-99,1%	-100,0%	-99,2%
Ιούνιος	-97,8%	-98,5%	-99,4%	-98,0%	-94,8%	-97,0%	-100,0%	-100,0%	-100,0%	-97,4%	-100,0%	-97,5%
Ιούλιος	-76,6%	-77,4%	-78,8%	-71,8%	-74,0%	-93,3%	-90,6%	-98,7%	-99,6%	-84,1%	-100,0%	-84,4%
Αύγουστος	-58,4%	-54,3%	-37,4%	-46,7%	-71,9%	-76,5%	-48,4%	-97,0%	-99,9%	-65,9%	-100,0%	-66,5%
Σεπτέμβριος	-63,9%	-59,6%	-54,3%	-52,1%	-78,3%	-79,5%	-57,8%	-98,7%	-99,1%	-70,7%	-100,0%	-71,4%
Οκτώβριος	-48,5%	-44,9%	-36,0%	-26,4%	-70,3%	-77,3%	-37,3%	-98,7%	-97,6%	-62,0%	-98,6%	-64,0%
Νοέμβριος	-80,2%	-80,0%	-85,6%	-73,0%	-80,9%	-77,5%	-36,6%	-83,0%	-99,4%	-78,8%	-100,0%	-80,8%
Δεκέμβριος	-86,2%	-87,8%	-74,5%	-86,6%	-77,0%	-89,9%	-84,3%	-95,7%	-96,6%	-88,3%	-100,0%	-88,6%
Σύνολο	-70,8%	-69,1%	-66,3%	-61,6%	-77,5%	-82,0%	-70,8%	-93,0%	-96,9%	-75,8%	-98,8%	-76,5%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία στοιχείων: INSETE Intelligence
Βλ. Παράρτημα

Μελετώντας τα στοιχεία μιας άλλης έρευνας της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) για την συνολική αεροπορική επιβατική κίνηση στην Ελλάδα για το έτος 2020 εσωτερικού και εξωτερικού, βλέπουμε μια μείωση του δείκτη κατά 69,3% με την συνολική κίνηση σε αριθμό να φτάνει τα 19,7 εκατομμύρια. Αυτή η μεγάλη πτώση στην συνολική επιβατική κίνηση είναι αποτέλεσμα της πανδημίας του Covid-19, της εφαρμογής των μέτρων προστασίας και του περιορισμού των μετακινήσεων που είχε ως συνέπεια να γυρίσει την Χώρα 30 χρόνια πίσω, όσον αφορά την μετακίνηση επιβατών, καθώς αν συγκρίνουμε με αντίστοιχα στοιχεία του 1991, βλέπουμε ότι τότε ο συνολικός αριθμός επιβατών σε όλα τα αεροδρόμια της Ελλάδας ήταν κοντά στα 19,5 εκατομμύρια.

Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνα της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) πάνω στην επιβατική κίνηση των αεροδρομίων της Χώρας για ολόκληρο το 2020 έχουν προκύψει τα εξής στατιστικά στοιχεία: ο συνολικός αριθμός των μετακινούμενων επιβατών ανήλθε στα 19,7 εκατ. και παρουσίασε πτώση της τάξης του -69,3% σε σύγκριση με τον αριθμό των μετακινούμενων επιβατών κατά το 2019, που ήταν 64,1 εκατ. επιβάτες. Σχετικά με τις πτήσεις που έγιναν από και προς τα Ελληνικά αεροδρόμια ο συνολικός αριθμός για το 2020 ήταν γύρω στις 240 χιλιάδες, με τις 119 χιλιάδες από αυτές να αφορούν πτήσεις του εσωτερικού και τις υπόλοιπες 121 χιλιάδες να είναι πτήσεις εξωτερικού, ένα μέγεθος που παρουσίασε μείωση κατά (-46,4%) σε σύγκριση με τον αντίστοιχο παράγοντα του 2019, κατά τη διάρκεια του οποίου έγιναν 448 χιλιάδες πτήσεις (Πίνακας 13).

Πίνακας 13. Πτήσεις και επιβάτες εσωτερικού και εξωτερικού, 2019-2020

	Πτήσεις (εσωτ/εξωτ)	Επιβάτες (εσωτ/εξωτ)
Έτος 2019	448.600	64.169.005
Έτος 2020	240.398	19.699.596
Μεταβολή	-46,4%	-69,3%

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ)

Η πανδημία του Covid-19 πέρα από τις καταστροφικές επιπτώσεις που είχε στον τομέα των αερομεταφορών για το 2020, επηρέασε πτωτικά και το πρώτο δίμηνο του 2021, σε σχέση με αυτό του 2020, όταν ακόμα η πανδημία του Covid-19 δεν αποτελούσε παγκόσμια απειλή. Σύμφωνα με έρευνα της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) κατά το δίμηνο του Ιανουαρίου- Φεβρουαρίου 2021 ο συνολικός αριθμός των μετακινούμενων επιβατών ήταν 713.578, ένας αριθμός που είναι κατά 83,7% μικρότερος από αυτόν του πρώτου διμήνου του 2020, όπου τότε ο συνολικός αριθμός των επιβατών που είχαν μετακινηθεί είχε φτάσει στα 4,4 εκατομμύρια.

Επίσης, αναμενόμενη μείωση είχαμε και στο σύνολο των πτήσεων που έγιναν στα αεροδρόμια της Χώρας με τα νούμερα να δείχνουν ότι το πρώτο δίμηνο του 2021 ολοκληρώθηκαν κοντά στις 18 χιλιάδες πτήσεις, εκ των οποίων οι 14 χιλιάδες ήταν πτήσεις εσωτερικού και οι υπόλοιπες 4 χιλιάδες ήταν για χώρες του εξωτερικού. Και σε αυτό τον τομέα είχαμε μια μείωση της τάξης του 57,5% σε σχέση με το 2020, όπου τότε ο συνολικός αριθμός πτήσεων έφτασε τις 43 χιλιάδες (Πίνακας 14).

Πίνακας 14. Πτήσεις και επιβάτες εσωτερικού και εξωτερικού, 2020-2021

	Πτήσεις (εσωτ/εξωτ)	Επιβάτες (εσωτ/εξωτ)
Πρώτο Δίμηνο 2020	43.922	4.379.128
Πρώτο Δίμηνο 2021	18.683	713.578
Μεταβολή	-57,5%	-83,7%

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ)

Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την στατιστική έρευνα της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) για τον μήνα Ιανουάριο του 2021 παρατηρούμε ότι ο συνολικός αριθμός των επιβατών έφτασε τις 383 χιλιάδες, ένα μέγεθος που ήταν κατά 83% μικρότερο σε σχέση με αυτό του 2020, χρονιά κατά την οποία καταγράφηκε η άφιξη 2.25 εκατ. επιβατών. Επίσης, για τον μήνα Ιανουάριο του 2021 έχουμε και μείωση κατά 56,3% των συνολικών πτήσεων σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Μεγάλο χτύπημα για τον τουρισμό ήταν η μείωση του συνολικού αριθμού επιβατών εξωτερικού που έπεσε κατά 90,3% σε σχέση με το 2020. Η μείωση αυτή ήταν κάπως αναμενόμενη, καθώς η πανδημία του Covid-19 εμφανίστηκε στην Ελλάδα στα μέσα Φεβρουαρίου του 2020 και τα περιοριστικά μέτρα στις μετακινήσεις και στις πτήσεις δεν είχαν επιβληθεί ακόμα τον Ιανουάριο του 2020. Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και στα στοιχεία του Φεβρουαρίου του 2021, όπου τα αεροπορικά στοιχεία έχουν παρόμοια αρνητικά πρόσημα με αυτά του Φεβρουαρίου του 2020.

Με την καταγραφή των παραπάνω στοιχείων ολοκληρώνεται η αποτύπωση μιας ολόκληρης χρονιάς παρουσίας του Covid-19 στην Ελλάδα και εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι επιπτώσεις του είναι εμφανείς όχι μόνο στον κλάδο των αερομεταφορών, αλλά και σε πολλούς άλλους που έχουν συνάρτηση με τον τουρισμό και που θα αναλυθούν στη συνέχεια.

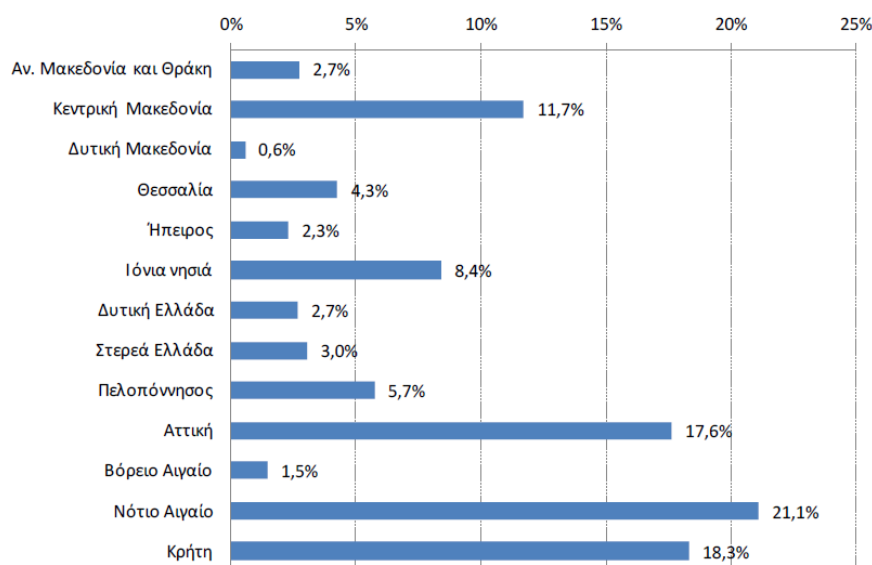
4.2 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ

Από την έρευνα για τις αφίξεις σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ ανά Περιφέρεια για τα 2018 και 2019 μπορούμε να βγάλουμε το συμπέρασμα ότι οι Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης είναι οι δυο πιο βασικές Περιφέρειες για αυτό το κομμάτι του τουρισμού (20,5% και 18,9% αντίστοιχα). Οι δύο επόμενες καλύτερες επιδόσεις ανήκουν στις Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ στην πέμπτη θέση είναι η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων με ποσοστό 8,4% του συνόλου. Από τις νησιωτικές Περιφέρειες αυτή με την μεγαλύτερη θετική μεταβολή από το 2018 στο 2019 ήταν η Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου με 4,2% και αυτή με την μεγαλύτερη μείωση ήταν της Κρήτης με ποσοστό -1,7% (Πίνακας 15, Διάγραμμα 7).

Πίνακας 15. Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά Περιφέρεια, 2018 και 2019

	2018 ⁽¹⁾				2019				Μεταβολή % συνόλου 2019/2018
	Σύνολο	Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	Αναλογία % επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	Αναλογία % επί του συνόλου	
Σύνολο	27.175.280	26.718.867	456.413	100,0	27.539.434	27.063.766	475.668	100,0	1,3
Αν. Μακεδονία και Θράκη	743.658	715.274	28.384	2,7	754.255	720.197	34.058	2,7	1,4
Κεντρική Μακεδονία	3.208.318	3.078.324	129.994	11,8	3.227.544	3.092.167	135.377	11,7	0,6
Δυτική Μακεδονία ⁽²⁾	143.538	143.538		0,5	152.498	152.498		0,6	6,2
Θεσσαλία	1.128.188	1.103.055	25.133	4,2	1.174.990	1.145.714	29.276	4,3	4,1
Ήπειρος	640.432	620.253	20.179	2,4	633.486	611.459	22.027	2,3	-1,1
Ιόνια νησιά	2.276.666	2.249.351	27.315	8,4	2.315.832	2.290.210	25.622	8,4	1,7
Δυτική Ελλάδα	730.998	703.144	27.854	2,7	736.800	704.592	32.208	2,7	0,8
Στερεά Ελλάδα	798.442	777.273	21.169	2,9	839.019	817.403	21.616	3,0	5,1
Πελοπόννησος	1.631.176	1.545.023	86.153	6,0	1.581.151	1.492.741	88.410	5,7	-3,1
Αττική	4.766.434	4.752.032	14.402	17,5	4.858.779	4.844.993	13.786	17,6	1,9
Βόρειο Αιγαίο ⁽³⁾	389.048	389.048		1,4	401.790	401.790		1,5	3,3
Νότιο Αιγαίο	5.580.839	5.519.195	61.644	20,5	5.815.159	5.756.216	58.943	21,1	4,2
Κρήτη	5.137.543	5.123.357	14.186	18,9	5.048.131	5.033.786	14.345	18,3	-1,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 7. Ποσοστιαία (%) κατανομή αφίξεων στα καταλύματα

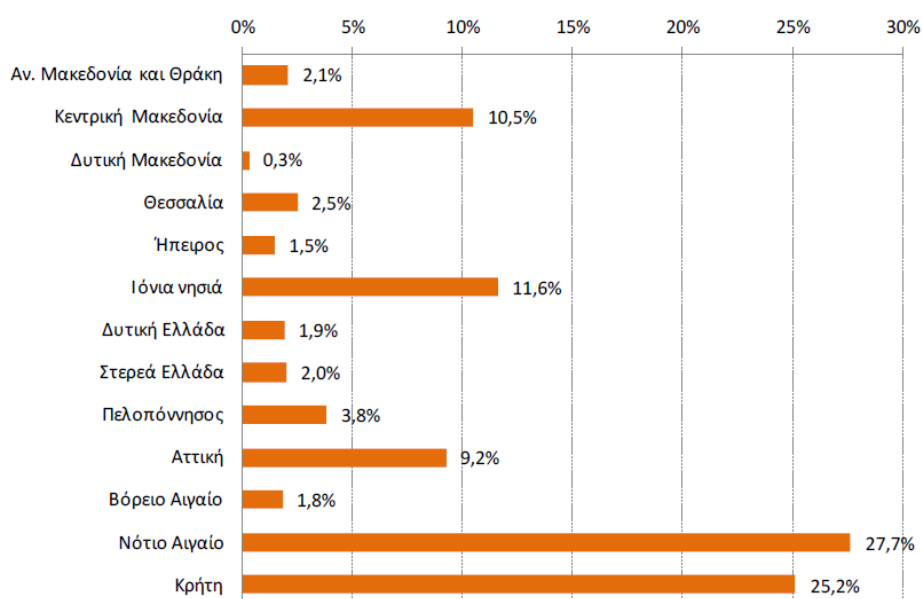
Από την έρευνα για τις διανυκτερεύσεις σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ ανά Περιφέρεια για το έτος 2018 και 2019 μπορούμε να δούμε ότι οι δύο πιο ισχυρές Περιφέρειες είναι αυτές του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης (27% και 26,1% αντίστοιχα), ενώ την αμέσως μεγαλύτερη δυναμική έχει η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (11,6) ξεπερνώντας αυτή της Αττικής (9,2%) και της Κεντρικής Μακεδονίας (10,3). Όσον αφορά τον δείκτη μεταβολής % συνόλου από το 2018 στο 2019 δεν υπάρχει καμία αλλαγή στην δυναμική των Περιφερειών. Αν και στην

Περιφέρεια Κρήτης παρατηρήθηκε πτώση 3,6% και το 2019 εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα (25,2%), ενώ η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων διατηρήθηκε σταθερή, σε αντίθεση με την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η οποία αυξήθηκε επιπλέον 2,5% από το 2018, προσελκύνοντας ως Περιφέρεια τους περισσότερους τουρίστες για διανυκτέρευση (Πίνακας 16, Διάγραμμα 8).

Πίνακας 16. Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά Περιφέρεια, 2018 και 2019

	2018 ⁽¹⁾				2019				Μεταβολή % συνόλου 2019/2018
	Σύνολο	Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου		Αναλογία % επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου		Αναλογία % επί του συνόλου	
		Κάμπινγκ				Κάμπινγκ			
Σύνολο	111.422.670	109.458.724	1.963.946	100,0	111.316.903	109.206.980	2.109.923	100,0	-0,1
Αν. Μακεδονία και Θράκη	2.334.964	2.185.358	149.606	2,1	2.316.806	2.152.142	164.664	2,1	-0,8
Κεντρική Μακεδονία	11.504.933	10.741.397	763.536	10,3	11.673.863	10.809.343	864.520	10,5	1,5
Δυτική Μακεδονία ⁽²⁾	340.159	340.159		0,3	312.803	312.803		0,3	-8,0
Θεσσαλία	2.683.520	2.612.402	71.118	2,4	2.763.100	2.661.626	101.474	2,5	3,0
Ήπειρος	1.615.661	1.550.470	65.191	1,5	1.634.104	1.558.985	75.119	1,5	1,1
Ιόνια νησιά	12.908.087	12.772.411	135.676	11,6	12.917.772	12.790.429	127.343	11,6	0,1
Δυτική Ελλάδα	2.053.935	1.972.498	81.437	1,8	2.107.757	1.999.273	108.484	1,9	2,6
Στερεά Ελλάδα	2.245.312	2.164.657	80.655	2,0	2.234.274	2.163.593	70.681	2,0	-0,5
Πελοπόννησος	4.382.634	4.056.025	326.609	3,9	4.264.205	3.936.868	327.337	3,8	-2,7
Αττική	10.207.053	10.172.299	34.754	9,2	10.291.896	10.260.847	31.049	9,2	0,8
Βόρειο Αιγαίο ⁽³⁾	2.060.052	2.060.052		1,8	2.005.706	2.005.706		1,8	-2,6
Νότιο Αιγαίο	30.039.359	29.827.901	211.458	27,0	30.787.732	30.592.824	194.908	27,7	2,5
Κρήτη	29.047.001	29.003.095	43.906	26,1	28.006.885	27.962.541	44.344	25,2	-3,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 8. Ποσοστιαία (%) κατανομή διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά Περιφέρεια, 2019

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την κίνηση των αφίξεων σε καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου και Κάμπινγκ για την περίοδο του Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2020 μπορούμε να παρατηρήσουμε μείωση του δείκτη αυτού κατά (-69%) στο σύνολο των καταλυμάτων. Συγκεκριμένα, από το 2019 στο 2020 οι αφίξεις των ημεδαπών στα καταλύματα μειώθηκε κατά (-41%), ενώ ακόμα μεγαλύτερη πτώση είχαμε στην άφιξη των αλλοδαπών (-78,4%), μια πραγματικότητα που, δυστυχώς, έπληξε τον ελληνικό τουρισμό, ο οποίος κατά κανόνα εξαρτάται από αυτούς. Σε σχέση με την μεταβολή του δείκτη από το 2019 στο 2020 είχαμε τους δύο πρώτους μήνες του έτους θετικούς ρυθμούς (19,7%) και μετά ξεκίνησε να πέφτει δραματικά. Ο Απρίλιος, ο Μάιος και ο Ιούνιος είχαν καταστροφικά νούμερα για τον τουρισμό με ποσοστά ακόμα και πάνω από (-90%). Αν και υπήρξε μια ανάκαμψη της αγοράς τον Ιούλιο (-67,5%) και τον Αύγουστο (-52,6%) σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες, η ζημία έχει ήδη γίνει για τον τουριστικό κλάδο (Πίνακας 17).

Πίνακας 17. Αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά μήνα, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2019 και 2020

Μήνας	2019					2020					Μεταβολή % 2020/2019		
	Σύνολο	Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου		Κάμπινγκ		Σύνολο	Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου		Κάμπινγκ		Σύνολο καταλυμάτων	Ημεδαποί	Αλλοδαποί
		Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Ημεδαποί	Αλλοδαποί		Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Ημεδαποί	Αλλοδαποί			
Ιαν- Σεπτ	23.720.155	5.803.447	17.451.052	160.269	305.387	7.344.109	3.381.204	3.759.814	136.236	66.855	-69,0	-41,0	-78,4
Ιανουάριος	640.395	431.834	208.170	123	268	766.644	521.199	244.945	49	451	19,7	20,7	17,7
Φεβρουάριος	683.702	439.306	243.981	97	318	818.178	566.874	250.649	91	564	19,7	29,0	2,8
Μάρτιος	1.029.916	592.263	436.512	184	957	299.301	190.774	107.946	57	524	-70,9	-67,8	-75,2
Απρίλιος	1.863.610	672.064	1.181.583	1.019	8.944	15.185	12.032	3.153	-	-	-99,2	-98,2	-99,7
Μάιος	3.035.350	579.757	2.416.815	4.890	33.888	32.760	28.476	4.284	-	-	-98,9	-95,1	-99,8
Ιούνιος	3.847.812	697.685	3.078.585	21.876	49.666	343.037	265.994	55.240	16.131	5.672	-91,1	-60,8	-98,1
Ιούλιος	4.300.935	789.609	3.385.486	48.168	77.672	1.397.301	584.147	748.753	44.141	20.260	-67,5	-25,0	-77,8
Αύγουστος	4.617.561	961.142	3.492.493	74.592	89.334	2.186.541	794.876	1.300.415	66.383	24.867	-52,6	-16,8	-63,0
Σεπτέμβριος	3.700.874	639.787	3.007.427	9.320	44.340	1.485.162	416.832	1.044.429	9.384	14.517	-59,9	-34,3	-65,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στο κομμάτι των διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα βλέπουμε ότι η μεταβολή στο σύνολο της χώρας για τους μήνες από τον Ιανουάριο μέχρι τον Σεπτέμβριο είναι ακόμα μεγαλύτερη από αυτή των αφίξεων σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και συγκεκριμένα της τάξης του (-72,9%). Παράλληλα, παρατηρούμε παρόμοια διαμόρφωση των στατιστικών ανά μήνα όπως αυτά των αφίξεων, δηλαδή, θετικές μεταβολές τους δύο πρώτους μήνες και στη συνέχεια παρατηρείται κάμψη της κίνησης, με μικρότερο αρνητικό πρόσημο να παρουσιάζει ο Αύγουστος (-55,8%), όπως βλέπουμε και στον προηγούμενο πίνακα (Πίνακας 18).

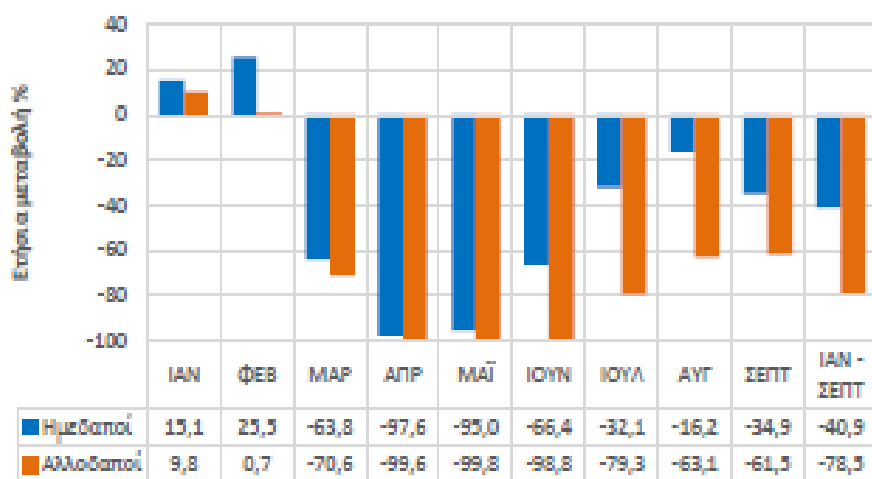
Πίνακας 18. Διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά μήνα, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2019 και 2020

Μήνας	2019					2020					Μεταβολή % 2020/2019		
	Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου		Κάμπινγκ			Καταλύματα Ξενοδοχειακού τύπου		Κάμπινγκ			Σύνολο καταλυμάτων		
	Σύνολο	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Ημεδαποί	Αλλοδαποί
Ιαν-Σεπτ	99.058.316	13.690.934	83.289.751	934.516	1.143.115	26.831.017	8.030.379	17.919.862	606.699	274.077	-72,9	-40,9	-78,5
Ιανουάριος	1.365.266	857.470	505.820	1.011	965	1.544.526	987.695	555.423	140	1.268	13,1	15,1	9,8
Φεβρουάριος	1.433.590	838.666	593.415	630	879	1.651.746	1.052.824	597.213	358	1.351	15,2	25,5	0,7
Μάρτιος	2.213.638	1.165.842	1.044.675	810	2.311	729.833	421.550	306.349	376	1.558	-67,0	-63,8	-70,6
Απρίλιος	5.523.398	1.453.384	4.045.634	3.728	20.652	49.310	34.347	14.963	-	-	-99,1	-97,6	-99,6
Μάιος	11.911.061	1.165.868	10.582.260	66.275	96.658	78.932	61.299	17.633	-	-	-99,3	-95,0	-99,8
Ιούνιος	17.070.122	1.568.024	15.173.917	135.051	193.130	759.950	526.699	164.726	45.369	23.156	-95,5	-66,4	-98,8
Ιούλιος	20.816.590	2.165.618	18.074.606	260.416	315.950	5.447.901	1.457.562	3.715.101	189.255	85.983	-73,8	-32,1	-79,3
Αύγουστος	22.180.605	3.027.762	18.407.849	393.604	351.390	9.797.423	2.539.077	6.829.507	329.721	99.118	-55,8	-16,2	-63,1
Σεπτέμβριος	16.544.046	1.448.300	14.861.575	72.991	161.180	6.771.396	949.326	5.718.947	41.480	61.643	-59,1	-34,9	-61,5

(1) Προσωρινά στοιχεία.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Με την βοήθεια των δύο παρακάτω γραφημάτων γίνεται πιο κατανοητή η σημασία και η ανάγκη των ημεδαπών, αλλά, κυρίως, των αλλοδαπών τουριστών για την ενίσχυση της οικονομίας της Ελλάδας, καθώς παρά το γεγονός ότι οι αφίξεις και διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών μειώθηκαν κατά (-78,5%) έναντι (-40,9%) των ημεδαπών, οι αλλοδαποί είναι αυτοί που έχουν μεγαλύτερο ποσοστό αφίξεων (52,1% και 47,9% οι ημεδαποί) και διανυκτερεύσεων σε καταλύματα (67,8% και 32,2% από τους ημεδαπούς) από τους ημεδαπούς (Διάγραμμα 9,10).

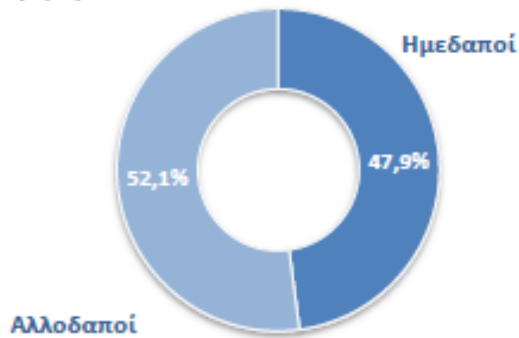

(1) Προσωρινά στοιχεία.

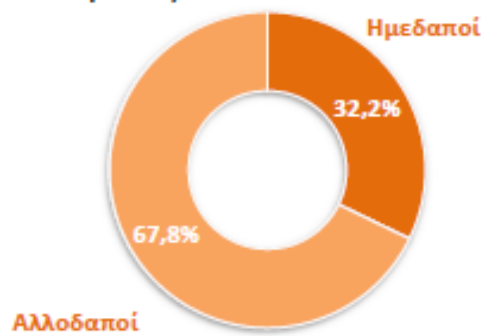
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Γράφημα 9. Ετήσια μεταβολή 2020/2019 (%) διανυκτερεύσεων σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά μήνα, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020

Αφίξεις

Διανυκτερεύσεις

(1) Προσωρινά στοιχεία.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Γράφημα 10. Ποσοστιαία κατανομή (%) αφίξεων και διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, 9μηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2020⁽¹⁾

4.3 Οι επιπτώσεις της πανδημίας του Covid-19 στον ξενοδοχειακό τομέα

Είναι γεγονός ότι η πανδημία του Covid-19 δημιούργησε τεράστια προβλήματα στη λειτουργία των ξενοδοχείων κατά το 2020. Το 2019, που ήταν μια πολύ επιτυχημένη χρονιά για τον ελληνικό τουρισμό, ο συνολικός αριθμός ξενοδοχείων που λειτούργησαν στην χώρα μας ανέρχονταν στα 9.971, όπου τα 3.965 ήταν συνεχούς και τα 6.098 ήταν εποχικής λειτουργίας. Σύμφωνα με έρευνα που έγινε τον Ιούνιο του 2020 ο αρχικός στόχος ήταν να καταφέρουν να ανοίξουν το 84% των ξενοδοχείων της Ελλάδας, ωστόσο με τους περιορισμούς και τους κανόνες του Υγειονομικού Πρωτοκόλλου ο στόχος αναπροσαρμόστηκε στο 67% των ξενοδοχείων. Τελικά, λόγω της πανδημίας, μόνο το 60% του συνόλου των ξενοδοχείων κατάφεραν να λειτουργήσουν το 2020.

Όσον αφορά τα ξενοδοχεία συνεχούς λειτουργίας, το 2020 από το σύνολο των 3.965 ξενοδοχείων, λόγω του πρώτου lockdown, κατάφεραν να λειτουργήσουν ξανά μόνο τα 2.328 (59% του συνόλου των ξενοδοχείων συνεχούς λειτουργίας). Από τα 2.328 ξενοδοχεία που μπόρεσαν να επαναλειτουργήσουν το 63% εξ αυτών έβαλαν ξανά λουκέτο μέχρι το τέλος του 2020. Το συμπέρασμα είναι ότι κατά την διάρκεια του 2020 το σύνολο των ξενοδοχείων συνεχούς λειτουργίας που παρέμειναν ανοιχτά ήταν 863 (22% του συνόλου των ξενοδοχείων). Επομένως, μια από τις βασικότερες επιπτώσεις του Covid-19 στον τομέα των ξενοδοχείων συνεχούς λειτουργίας είναι ότι για κάθε πέντε ξενοδοχεία που λειτουργούσαν το 2019, μόνο ένα κατάφερε να ανοίξει το 2020.

Και ενώ ο τζίρος όλων των ξενοδοχείων για το έτος 2019 είχε φτάσει στα 8,3 δις. Ευρώ, λόγω της πανδημίας του Covid-19 το 2020 τα έσοδα μειώθηκαν στα 1,8 δις., μια μείωση της τάξεως του 78,1%. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα στο σύνολο των ξενοδοχείων οι κατηγορίες των τεσσάρων και των πέντε αστέρων έχουν κοινή

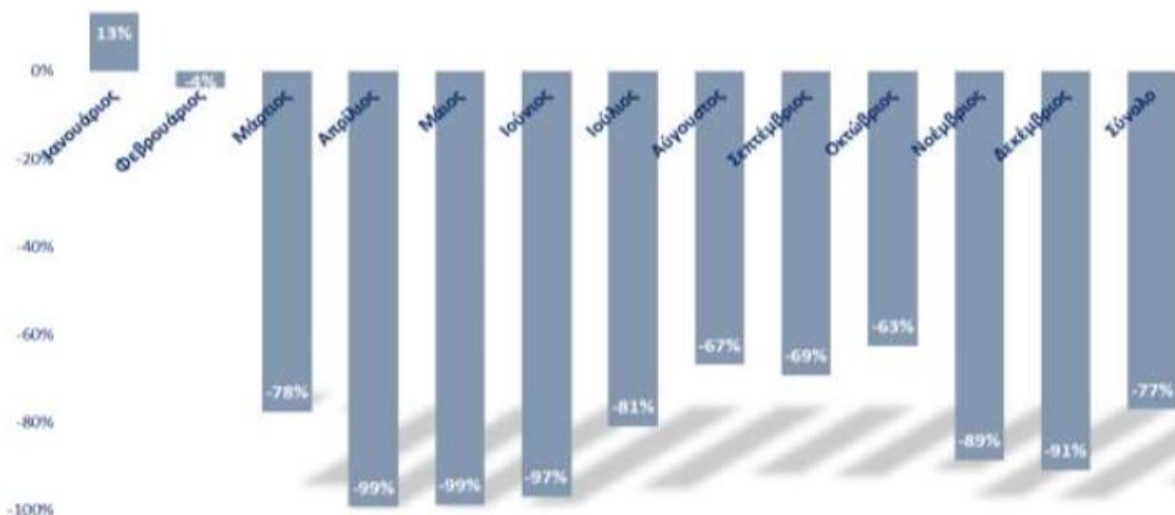
μείωση(77,5% και 76,1% αντίστοιχα). Τα ξενοδοχεία κατηγορίας δυο και τριών αστερών σημείωσαν μεγαλύτερη μείωση από τον μέσο όρο, ενώ την μικρότερη πτώση στα έσοδα την συναντάμε στα ξενοδοχεία της πρώτης κατηγορίας με ποσοστό 58,2% (Πίνακας 19).

Πίνακας 19. Τζίρος των Ελληνικών Ξενοδοχείων 2020

Κατηγορία	2020	2019	%Δ
5*	719.325.978	3.007.494.439	-76,1%
4*	637.844.486	2.830.655.326	-77,5%
3*	240.625.973	1.344.389.350	-82,1%
2*	176.388.840	1.038.334.014	-83,0%
1*	57.168.669	136.793.970	-58,2%
Σύνολο	1.831.353.946	8.357.667.099	-78,1%

Πηγή: ΠΤΕΠ – Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Μέσα από το διάγραμμα της μεταβολής εσόδων σε καταλύματα παρατηρούμε ότι η μείωση των εσόδων στο σύνολο του 2020 ήταν της τάξεων του 77%. Οι μόνες θετικές μεταβολές στο 2020 βρίσκονται τον Ιανουάριο (13%) και τον Φεβρουάριο (4%). Το Απρίλιο και τον Μάιο σημειώθηκε πτώση των εσόδων κατά 99%, ενώ τους κύριους μήνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα δηλαδή τον Ιούλιο και τον Αύγουστο είχαμε μείωση κατά 81% και 67% αντίστοιχα. Τέλος ο καλύτερος μήνας εσόδων για την Ελλάδα ήταν ο Σεπτέμβριος (Διάγραμμα 11).

Πηγή: GBR, ΠΟΞ – Επεξεργασία: INSETE Intelligence

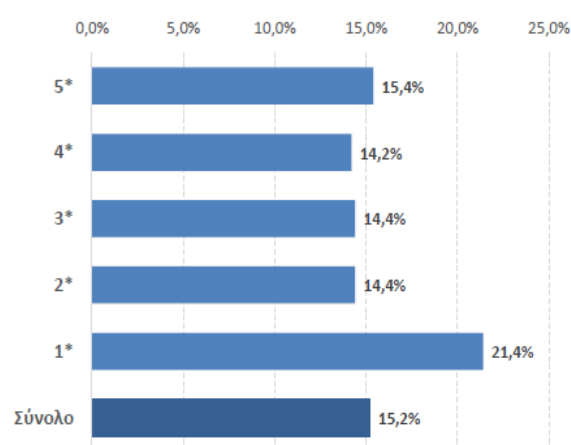
Γράφημα 11: Μεταβολή Εσόδων σε Επιλεγμένα Καταλύματα

Όσον αφορά τον ανείσπρακτο τζίρο των ξενοδοχείων, το 2020 βλέπουμε μια αύξηση του ανείσπρακτου τζίρου αναλογικά ως προς την ποιότητα των ξενοδοχείων. Αν και το ποσοστό μεταβολής είναι σχεδόν ίδιο σε όλες τις διαφορετικές κατηγορίες το συνολικό ποσό μεταξύ των ξενοδοχείων ενός αστεριού και ενός με πέντε είναι της τάξεως των 100 εκατομμυρίων (Πίνακας 20).

Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος εκτιμά ότι η απώλεια κερδών λόγω ακυρώσεων έχει ήδη ξεπεράσει το μισό δισεκατομμύριο ευρώ. Οι κρατήσεις δωματίων σε ξενοδοχεία που φιλοξενούν τουρίστες όλο το χρόνο, κι όχι μόνον κατά τη θερινή περίοδο, είναι μειωμένες κατά 72%, ενώ η πτώση όσον αφορά συνέδρια και εκδηλώσεις πλησιάζει το 85%.

Πίνακας 20. Ανείσπρακτος Τζίρος 2020

Κατηγορία	%	Ποσό
5*	15,4%	110.766.811
4*	14,2%	90.578.883
3*	14,4%	34.652.040
2*	14,4%	25.401.386
1*	21,4%	12.234.766
Σύνολο	15,2%	278.365.800

Πηγή: ΙΤΕΠ- Επεξεργασία INSETTEIntelligence

Παρατηρώντας τον πίνακα της απασχόλησης στα ελληνικά ξενοδοχεία βλέπουμε μια μείωση κατά 80 χιλιάδες στους απασχολούμενους σε αυτά το 2019 σε σχέση με το 2020 (Πίνακας 21).

Πίνακας 21. Απασχόληση στα Ελληνικά Ξενοδοχεία

	Αύγουστος 2019	Αύγουστος 2019 (απασχόληση στο 60% των ξενοδοχείων)	Αύγουστος 2020	% κατανομή Αύγουστος 2020
# Ενεργών απασχολούμενων	-		78.523	73,2%
# Απασχολούμενων σε αναστολή	-		28.736	26,8%
Συνολική απασχόληση	186.575	111.945	107.260	100,0%

Πηγή: ΙΤΕΠ- Επεξεργασία INSETTEIntelligence

4.4 Δείκτες εργασίας στον τομέα των μεταφορών και παροχής καταλύματος

Ο τουρισμός απασχολεί σήμερα περίπου το 20% του εργατικού δυναμικού από τα 4,32 εκατομμύρια εργαζόμενους Έλληνες, με περίπου 1,08 εκατομμύρια Έλληνες να εργάζονται στον τομέα που έχει επιτύχει τα τελευταία χρόνια μία σειρά από ρεκόρ και έχει δημιουργήσει έναν κυματοθραύστη ενάντια στην οικονομική κρίση και την λιτότητα, τον κλάδο των μεταφορών και παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών. Ο κλάδος αναμένεται να υποστεί ένα κρίσιμο πλήγμα, με τις αεροπορικές εταιρείες να μειώνουν τις πτήσεις τους σε όλο τον κόσμο και τους ανθρώπους να επικεντρώνονται στην επιβίωση, αντί να διοργανώνουν ταξίδια και να κάνουν κρατήσεις σε ξενοδοχεία και βραχυπρόθεσμα καταλύματα μέσω πλατφορμών, όπως η Airbnb, οι οποίες έχουν μειωθεί έως και 70%. Την ώρα που οι Έλληνες αναδύονται από μια κρίση δεκαετίας που κόστισε στη χώρα το ένα τέταρτο της παραγωγής της, ο αντίκτυπος του κορονοϊού στον τουριστικό τομέα απειλεί να τους στερήσει τους καρπούς της ανάκαμψης.

Ο Δείκτης του Κύκλου Εργασιών στις Χερσαίες Μεταφορές και των μεταφορών μέσω αγωγών (Κλάδος 49), υπέστη μείωση (17,8%) από το 2019 στο 2020, με την μικρότερη τιμή του Δείκτη να καταγράφεται το Β' τρίμηνο του 2020 (38,6%) και επίσης οι τιμές των δεικτών για το 2020 είναι οι χειρότερες από κάθε άλλη συγκρινόμενη τιμή του 2018 ή του 2019 (Πίνακας 22).

Ο Δείκτης των Πλωτών Μεταφορών (Κλάδος 50), μειώθηκε και αυτός κατά 26% το 2019 σε σχέση με το 2020. Μεγαλύτερη απόκλιση παρατηρούμε στο Β' τρίμηνο του 2019 σε σχέση με το αντίστοιχο του 2020, όπου εκεί έχουμε μια πτώση της τάξεως του 38,6% (Πίνακας 22).

Πίνακας 22. Δείκτες Κύκλου Εργασιών στις Χερσαίες μεταφορές & μεταφορές μέσω αγωγών (κλάδος 49, NACE Αναθ.2) και στις Πλωτές μεταφορές (κλάδος 50, NACE Αναθ.2)

Έτος βάσης: 2015=100,0

Έτος	Τρίμηνο	Δείκτης (κλάδος 49)	Ετήσια Μεταβολή (%)	Τριμηνιαία Μεταβολή (%)	Δείκτης (κλάδος 50)	Ετήσια Μεταβολή (%)	Τριμηνιαία Μεταβολή (%)
2018	A	98,4	-1,1	-15,4	55,5	0,4	-17,0
	B	106,1	-1,9	7,8	94,0	8,0	69,4
	Γ	110,3	0,7	4,0	120,6	-11,4	28,3
	Δ	113,6	-2,3	3,0	74,5	11,4	-38,2
	Μέσος Ετήσιος	107,1	-1,2		86,2	-0,2	
2019	A	99,0	0,6	-12,9	67,7	22,0	-9,1
	B	109,0	2,7	10,1	96,0	2,1	41,8
	Γ	114,7	4,0	5,2	121,9	1,1	27,0
	Δ	109,8	-3,3	-4,3	80,8	8,5	-33,7
	Μέσος Ετήσιος	108,1	1,0		91,6	6,3	
2020	A	91,7	-7,4	-16,5	65,3	-3,5	-19,2
	B	78,6	-27,9	-14,3	58,9	-38,6	-9,8
	Γ	89,3 ⁽¹⁾	-22,1	13,6	85,9	-29,5	45,8
	Δ ⁽²⁾	95,7	-12,8	7,2	61,0	-24,5	-29,0
	Μέσος Ετήσιος ⁽²⁾	88,8	-17,8		67,8	-26,0	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στις Αεροπορικές Μεταφορές (Κλάδος 51), μειώθηκε δραματικά κατά 61,5% από το 2019 στο 2020 με την μικρότερη τιμή του δείκτη να σημειώνεται κατά το Β' τρίμηνο του 2020. Επίσης, όλες οι τιμές των δεικτών του Κλάδου 51 για το 2020 ήταν οι χαμηλότερες από κάθε άλλο έτος και κάθε αντίστοιχο τρίμηνο (Πίνακας 23).

Ο Δείκτης της Αποθήκευσης και των υποστηρικτικών προς την μεταφορά δραστηριοτήτων (Κλάδος 52) αν και μειώθηκε κατά 14,6% η μείωση δεν ήταν και τόσο μεγάλη και ο δείκτης του κλάδου κατάφερε να έχει παρόμοιες τιμές το 2020 με άλλα έτη, κάτι που δεν συμβαίνει με άλλους κλάδους που εξετάσαμε (Πίνακας 23).

Πίνακας 23. Δείκτες Κύκλου Εργασιών στις Αεροπορικές μεταφορές (κλάδος 51, NACE Αναθ. 2) και στην Αποθήκευση και στις υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες (κλάδος 52, NACE Αναθ. 2).

Έτος βάσης: 2015=100,0

Έτος	Τρίμηνο	Δείκτης (κλάδος 51)	Ετήσια Μεταβολή (%)	Τριμηνιαία Μεταβολή (%)	Δείκτης (κλάδος 52)	Ετήσια Μεταβολή (%)	Τριμηνιαία Μεταβολή (%)
2018	A	67,2	7,0	-28,2	113,4	14,3	-9,3
	B	116,6	-4,6	73,5	133,5	11,2	17,7
	Γ	182,8	1,4	56,8	136,3	10,7	2,1
	Δ	91,7	-2,0	-49,8	126,4	1,1	-7,3
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	114,6	-0,1		127,4	9,0	
2019	A	67,1	-0,1	-26,8	120,0	5,8	-5,1
	B	135,8	16,5	102,4	148,1	10,9	23,4
	Γ	185,9	1,7	36,9	152,0	11,5	2,6
	Δ	98,3	7,2	-47,1	141,7	12,1	-6,8
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	121,8	6,3		140,5	10,2	
2020	A	56,3	-16,1	-42,7	119,3	-0,6	-15,8
	B	19,0	-86,0	-66,3	109,2	-26,3	-8,5
	Γ	57,7	-69,0	203,7	123,0	-19,1	12,6
	Δ ⁽²⁾	54,5	-44,6	-5,5	128,4	-9,4	4,4
	<i>Μέσος Ετήσιος⁽²⁾</i>	46,9	-61,5		120,0	-14,6	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ο Δείκτης του Κύκλου Εργασιών για τις Δραστηριότητες των ταξιδιωτικών πρακτορείων, υπηρεσιών κρατήσεων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και λοιπών δραστηριοτήτων (Κλάδος 79), αν και από το 2016 μέχρι το 2019 παρουσιάζει συνεχή αύξηση το 2020 έπεσε δραματικά από το 2019 κατά 75%. Τέλος, να σημειωθεί ότι το

Β' τρίμηνο του 2019 έχουμε αρνητική μεταβολή του Δείκτη σε σύγκριση με αυτόν του 2020 της τάξεως του (94,2%), την μεγαλύτερη από κάθε άλλο έτος (Πίνακας 24).

Πίνακας 24. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στις Δραστηριότητες των ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών, υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες (κλάδος 79, NACE Αναθ.2) Έτος βάσης: 2015=100,0

Έτος	Τρίμηνο	Δείκτης (κλάδος 79)	Ετήσια Μεταβολή (%)	Τριμηνιαία Μεταβολή (%)
2015	A	50,1	21,3	-46,2
	B	114,2	-3,9	127,9
	Γ	158,9	-11,0	39,1
	Δ	76,8	-17,5	-51,7
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	<i>100,0</i>	<i>-7,4</i>	
2016	A	43,5	-13,2	-43,4
	B	107,7	-5,7	147,6
	Γ	161,1	1,4	49,6
	Δ	69,0	-10,2	-57,2
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	<i>95,3</i>	<i>-4,7</i>	
2017	A	41,7	-4,1	-39,6
	B	114,9	6,7	175,5
	Γ	182,7	13,4	59,0
	Δ	76,7	11,2	-58,0
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	<i>104,0</i>	<i>9,1</i>	
2018	A	52,1	24,9	-32,1
	B	129,3	12,5	148,2
	Γ	236,7	29,6	83,1

	Δ	104,4	36,2	-55,9
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	<i>130,6</i>	<i>25,6</i>	
2019	A	49,2	-5,6	-52,9
	B	144,3	11,6	193,5
	Γ	240,5	1,6	66,7
	Δ	104,8	0,4	-56,4
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	<i>134,7</i>	<i>3,1</i>	
2020	A	35,0	-28,8	-66,6
	B	8,4	-94,2	-76,0
	Γ	60,3	-74,9	617,9
	Δ	30,9	-70,5	-48,8
	<i>Μέσος Ετήσιος</i>	<i>33,7</i>	<i>-75,0</i>	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Με βάση τα δεδομένα από τις επιχειρήσεις του κλάδου της παροχής καταλυμάτων, ο κύκλος εργασιών του 2020 μειώθηκε κατά 67% σε σχέση με αυτόν του 2019. Η Περιφερειακή ενότητα που υπέστη την μεγαλύτερη μείωση στον κύκλο εργασιών της ήταν αυτή της Καρπάθου (83,5%), ενώ αυτή με την μικρότερη μείωση ήταν της Φλώρινας (14,3%). Συγκεντρώνοντας τα στοιχεία από τις Περιφερειακές ενότητες που ανήκουν στις νησιωτικές Περιφέρειες βλέπουμε ότι ο μέσος όρος μείωσης του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στον κλάδο των Καταλυμάτων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι 66,5% και στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι 63,4%. Η Περιφέρεια με την μικρότερη μείωση στον κύκλο εργασιών του κλάδου καταλυμάτων είναι η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (56,4) και αυτή με την μεγαλύτερη μείωση είναι η Περιφέρεια Κρήτης (71,6), μια μείωση που είναι κατά 4,6% μεγαλύτερη από το μέσο όρο της Χώρας (Πίνακας 25)

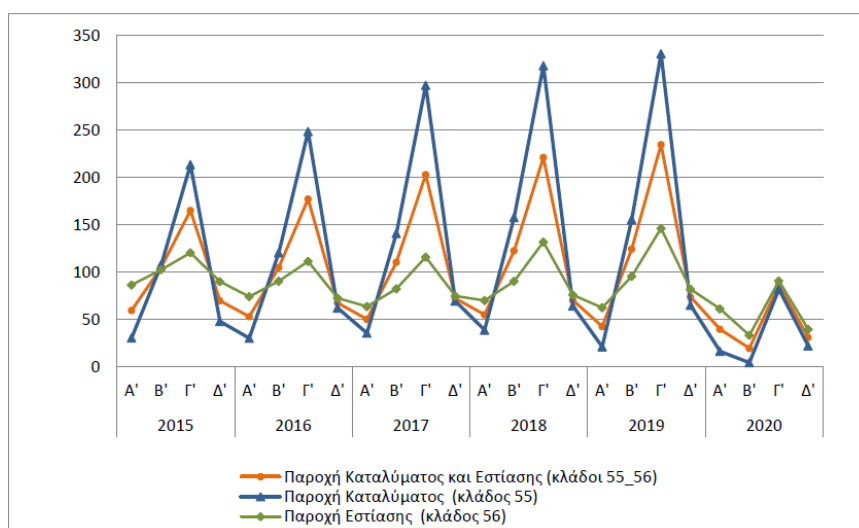
Πίνακας 25: Ετήσιος κύκλος εργασιών επιχειρήσεων στον κλάδο των Καταλυμάτων, ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019 και 2020

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ		ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟΝ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΥΚΛΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)
		2019	2020	2019	2020	2020/2019
		ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	125	11.958.984	6.745.046	0,17
ΑΝΔΡΟΥ	134	4.664.429	2.300.679	0,07	0,10	-50,7
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	362	36.720.687	15.147.612	0,53	0,66	-58,7
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	241	7.026.246	5.093.508	0,10	0,22	-27,5
ΑΡΤΑΣ	25	2.661.549	1.458.226	0,04	0,06	-45,2
ΑΤΤΙΚΗΣ(*)	1.760	1.646.455.622	695.294.409	23,55	30,18	-57,8
ΑΧΑΪΑΣ	156	24.857.136	11.626.154	0,36	0,50	-53,2
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	68	6.884.017	3.136.920	0,10	0,14	-54,4
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	41	3.465.428	2.349.378	0,05	0,10	-32,2
ΔΡΑΜΑΣ	30	5.058.007	2.639.436	0,07	0,11	-47,8
ΕΒΡΟΥ	117	17.820.044	12.061.581	0,25	0,52	-32,3
ΕΥΒΟΙΑΣ	759	30.220.022	19.004.351	0,43	0,82	-37,1
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	85	2.301.007	1.387.830	0,03	0,06	-39,7
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	983	195.826.073	48.351.658	2,80	2,10	-75,3
ΗΛΕΙΑΣ	158	29.355.353	8.413.870	0,42	0,37	-71,3
ΗΜΑΘΙΑΣ	53	12.503.266	(**)	0,18	0,52	(**)
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1.069	609.077.835	197.930.146	8,71	8,59	-67,5
ΘΑΣΟΥ	806	53.583.864	15.356.702	0,77	0,67	-71,3
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	250	14.779.664	7.509.837	0,21	0,33	-49,2
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	601	415.519.240	118.894.309	5,94	5,16	-71,4
ΘΗΡΑΣ	1.157	336.492.998	81.966.166	4,81	3,56	-75,6
ΙΘΑΚΗΣ	104	2.323.728	912.385	0,03	0,04	-60,7
ΙΚΑΡΙΑΣ	129	2.388.078	993.692	0,03	0,04	-58,4
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	307	32.940.858	13.087.468	0,47	0,57	-60,3
ΚΑΒΑΛΑΣ	141	16.628.066	7.084.909	0,24	0,31	-57,4
ΚΑΛΥΜΝΟΥ	358	11.468.884	4.174.682	0,16	0,18	-63,6
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	71	6.469.929	3.109.274	0,09	0,13	-51,9
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	199	24.811.054	4.099.145	0,35	0,18	-83,5
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	57	9.457.765	3.592.749	0,14	0,16	-62,0
ΚΕΑΣ - ΚΥΘΟΥ	123	2.976.941	1.883.428	0,04	0,08	-36,7
ΚΕΡΚΥΡΑΣ						

	2.426	317.375.947	89.059.821	4,54	3,87	-71,9
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	791	68.975.018	21.688.523	0,99	0,94	-68,6
ΚΙΛΚΙΣ	15	3.712.923	2.404.064	0,05	0,10	-35,3
ΚΟΖΑΝΗΣ	44	6.960.566	3.652.756	0,10	0,16	-47,5
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	161	20.213.836	8.755.919	0,29	0,38	-56,7
ΚΩ	393	282.227.901	80.997.445	4,04	3,52	-71,3
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	333	22.154.267	14.010.842	0,32	0,61	-36,8
ΛΑΡΙΣΑΣ	189	13.063.029	7.428.045	0,19	0,32	-43,1
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	497	234.469.329	69.156.123	3,35	3,00	-70,5
ΛΕΣΒΟΥ	416	20.221.674	7.807.660	0,29	0,34	-61,4
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	930	37.485.319	15.892.734	0,54	0,69	-57,6
ΛΗΜΝΟΥ	94	5.005.584	3.225.725	0,07	0,14	-35,6
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	573	32.882.069	18.645.409	0,47	0,81	-43,3
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	557	42.212.500	21.009.445	0,60	0,91	-50,2
ΜΗΛΟΥ	566	27.564.859	13.812.375	0,39	0,60	-49,9
ΜΥΚΟΝΟΥ	449	267.167.294	50.588.816	3,82	2,20	-81,1
ΝΑΞΟΥ	621	51.500.325	15.243.798	0,74	0,66	-70,4
ΞΑΝΘΗΣ	29	6.186.698	3.114.637	0,09	0,14	-49,7
ΠΑΡΟΥ	544	49.910.303	14.898.721	0,71	0,65	-70,1
ΠΕΛΛΑΣ	151	9.771.734	7.702.491	0,14	0,33	-21,2
ΠΕΡΙΑΣ	1.109	66.055.456	21.301.624	0,94	0,92	-67,8
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	559	31.381.177	13.991.439	0,45	0,61	-55,4
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	804	246.160.559	64.383.543	3,52	2,79	-73,8
ΡΟΔΟΠΗΣ	32	5.982.570	2.633.201	0,09	0,11	-56,0
ΡΟΔΟΥ	1.019	805.763.229	215.265.163	11,53	9,34	-73,3
ΣΑΜΟΥ	361	45.438.651	10.186.954	0,65	0,44	-77,6
ΣΕΡΡΩΝ	40	8.433.425	5.931.701	0,12	0,26	-29,7
ΣΠΟΡΑΔΩΝ	703	59.933.860	16.473.861	0,86	0,72	-72,5
ΣΥΡΟΥ	188	9.978.970	5.282.965	0,14	0,23	-47,1
ΤΗΝΟΥ	181	6.965.209	3.393.118	0,10	0,15	-51,3
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	133	17.929.318	6.554.147	0,26	0,28	-63,4
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	154	11.085.840	6.466.299	0,16	0,28	-41,7
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	42	2.156.082	1.848.247	0,03	0,08	-14,3
ΦΩΚΙΔΑΣ	120	8.723.958	3.365.377	0,12	0,15	-61,4
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	1.926	206.037.686	55.199.191	2,95	2,40	-73,2
ΧΑΝΙΩΝ	1.592	353.744.723	89.767.419	5,06	3,90	-74,6
ΧΙΟΥ	157	9.655.620	4.918.671	0,14	0,21	-49,1
Γενικό Σύνολο	29.368	6.991.184.282	2.303.658.141			-67,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Παρατηρώντας την εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλυμάτων και Εστίασης βλέπουμε την απότομη πτώση των κλάδων το 2020. Ο κλάδος της παροχής καταλύματος (κλάδος 55) έφτασε σε μηδενικά επίπεδα το Β΄ τρίμηνο του 2020, ενώ στο Γ΄ τρίμηνο του 2019 ήταν ο κλάδος με την μεγαλύτερη τιμή. Επίσης, κατά το Γ΄ τρίμηνο του 2020 βλέπουμε πως και οι δύο κλάδοι (55,56) κυμαίνονται στα ίδια επίπεδα, κάτι που αντίστοιχα σε προηγούμενες χρονιές δεν παρατηρείται (Διάγραμμα 12).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 12: Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στο παρόν κεφάλαιο προσπάθησα να αποτυπώσω τις σκέψεις και τις απόψεις ατόμων που ασχολούνται με τον τουρισμό, καθώς είχα την ευκαιρία να επικοινωνήσω με δύο επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου, οι οποίοι απάντησαν σε ερωτήματα που τους έθεσα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίον βίωσαν την πανδημία του Covid-19 και να καταγράψω τις ανησυχίες και προσδοκίες τους για την επόμενη μέρα, τόσο των ιδίων επαγγελματικά, όσο και του τουρισμού σαν σύνολο.

Μέσα από την συνομιλία που είχα από την μια με έναν ιδιοκτήτη τουριστικού πρακτορείου που διοργανώνει ταξίδια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και από την άλλη με έναν επιχειρηματία ενοικίασης τουριστικών μονάδων, διαπίστωσα, πέρα από την εμφανή σχέση τους με τον τουρισμό και την άμεση προσωπική τους εμπλοκή με τον κλάδο, ότι είναι βαθιά η συνείδηση της σημασίας του τόσο για την περιοχή που εδρεύουν οι επιχειρήσεις τους, όσο και για τη χώρα συνολικά.

Οι απαντήσεις που μου έδωσαν ήταν σχεδόν ίδιες μεταξύ τους, καθώς, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, η πανδημία δεν έκανε διακρίσεις στους επαγγελματίες του χώρου τους και κατάφερε να λυγίσει οποιονδήποτε επιχειρηματία, μηδενός εξαιρουμένου. Στην ερώτηση κατά πόσο συνέβαλε η Πολιτεία στην βιωσιμότητα των τουριστικών επιχειρήσεών τους λαμβάνοντας μέτρα ενίσχυσης και στήριξής τους, οι συνομιλητές μου συμφώνησαν πως υπήρξε θετική ανταπόκριση του κράτους, το οποίο αντέδρασε, κατά την γνώμη τους, γρήγορα και αξιοποίησε οικονομικά εργαλεία και κοινοτικούς πόρους δίνοντας μια κάποια οικονομική ρευστότητα σε όλες τις επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, με προγράμματα όπως η Ανάσα και οι επιστρεπτές προκαταβολές, οι επιχειρηματίες είχαν την ευκαιρία να ανταποκριθούν, ως ένα βαθμό, στις πάγιες υποχρεώσεις τους, όπως ενοίκια και μισθοί των υπαλλήλων τους, και ταυτόχρονα να ανασυντάξουν τις επιχειρήσεις τους και να προετοιμαστούν για την επόμενη μέρα και την παραμονή τους στον κλάδο με ανταγωνιστικές προοπτικές.

Στην ερώτηση για το ποια θεωρούν, σε προσωπικό επίπεδο, μεγαλύτερη επίπτωση της πανδημίας του Covid-19, ως απαντήσεις είχαμε την προφανή πτώση του τζίρου κατά 70% στις επιχειρήσεις, τόσο τις δικές τους, όσο και στις υπόλοιπες της περιοχής τους και την ανάπτυξη συναισθημάτων φόβου για το μέλλον της εργασίας τους, καθώς και για την υγεία τους, ιδιαίτερα μετά το άνοιγμα του τουρισμού και την αργή πορεία των εμβολιασμών στις χώρες της Ευρώπης. Σε σχετική ερώτηση για το ποιες ομάδες τουριστών σε συνάρτηση με την ηλικία, το φύλο και την εθνικότητα παρουσίασαν κάμψη στις μετακινήσεις και τα ταξίδια αναψυχής και επηρέασαν την επισκεψιμότητα στην χώρα μας, απάντησαν πως όλες οι ομάδες παρουσίασαν ποσοστιαία παρόμοια μείωση με εξαίρεσή το τουριστικό προϊόν της ενοικίασης δωματίων (rnb), όπου εκεί ο αριθμός κυρίως των Άγγλων και των Σκανδιναβών τουριστών μειώθηκε δραματικά, ενδεχομένως και λόγω των υψηλών ποσοστών κρουσμάτων Covid-19 στις χώρες τους, αλλά και των συνακόλουθων αυστηρών περιορισμών που επέβαλαν στους ταξιδιώτες οι κυβερνήσεις τους.

Τέλος, στην ερώτηση για το πώς βλέπουν την επόμενη μέρα μετά την πανδημία οι επιχειρηματίες απάντησαν ότι είναι απόλυτα έτοιμοι να υποδεχτούν τους μελλοντικούς τουρίστες, κάτι που περιμένουν με αγωνία εδώ και πολύ καιρό, τηρώντας, βέβαια, με ακόμα μεγαλύτερη σύνεση και προσοχή τους υγειονομικούς κανόνες και τα πρωτόκολλα διαχείρισης της πανδημίας, αφού τώρα είναι καλύτερα ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι σε σχέση με την αντίστοιχη συνθήκη του 2020. Προφανώς, από την άποψη του τζίρου και των αφίξεων το 2021 θα υπολείπεται αρκετά των αντίστοιχών μεγεθών του 2020, ωστόσο οι επιχειρηματίες διατηρούν τις ελπίδες τους ότι από το καλοκαίρι και μετά θα επιτύχουν να βελτιώσουν τους οικονομικούς τους δείκτες, έστω και αν φτάσουν μόνο στο 50% του τζίρου του 2019, που ήταν μια άκρως κερδοφόρα χρονιά για τον τουρισμό. Καταληκτικά, ο κλάδος του τουρισμού με αγωνία και ενδιαφέρον αναμένει από την Πολιτεία την διεύρυνση των δραστηριοτήτων που τους αφορούν, την αύξηση των πτήσεων από το εξωτερικό, που τώρα είναι σχετικά περιορισμένες και το άνοιγμα του μαζικού τουρισμού, που θα επιφέρει αύξηση των εισοδημάτων τους και τόνωση της εθνικής οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, συμπερασματικά θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε ότι η πανδημία του Covid-19 έπληξε σχεδόν όλες τις χώρες του κόσμου και η οποία μέχρι και σήμερα, δυστυχώς, παρά τις επιστημονικές προόδους, την προσαρμογή των υγειονομικών συστημάτων στα νέα δεδομένα και την πορεία εμβολιασμού των πολιτών σε πολλές χώρες, κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν έχει καταπολεμηθεί αποτελεσματικά και σύμφωνα με τους επιστήμονες θα εξακολουθεί να απειλεί την υγεία μας για καιρό ακόμη.

Αναμφίβολα, η παρούσα υγειονομική κρίση που επηρέασε ολόκληρη την ανθρωπότητα, εμφανίστηκε σε μια κρίσιμη για την παγκόσμια και ελληνική οικονομία περίοδο, σε μια χρονική, δηλαδή, συγκυρία όπου οι παγκόσμιοι οικονομικοί μηχανισμοί προέβλεπαν υψηλά ποσοστά ανάπτυξης και ιδιαίτερα όσον αφορά την χώρα μας ευοίωνες προοπτικές ανάκαμψης. Αντίθετα, η επικράτηση βαθιάς ύφεσης σε διεθνές και τοπικό επίπεδο, που ξεκίνησε από το δεύτερο τρίμηνο του 2020 και συνεχίζεται και μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2021 και η αδυναμία πλήρους εξάλειψης του ιού επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα και δυσχεραίνει την διαδικασία μετάβασης πολλών χωρών προς την ανάκαμψη, ιδιαίτερα εκείνων που δεν προέβησαν σε συστηματικές πολιτικοοικονομικές παρεμβάσεις.

Η χώρα μας υπέστη ισχυρές πιέσεις στην οικονομία της, που επιβάρυναν τη δυναμική της και επέφεραν μεγάλα δημοσιονομικά ελλείματα, ωστόσο η αξιοποίηση κοινοτικών πόρων και η ενεργοποίηση ευρωπαϊκών μηχανισμών στήριξης λειτούργησε εξισορροπητικά μετριάζοντας, όπως τουλάχιστον μέχρι τώρα διαφαίνεται, τις πιο ισχυρές οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας.

Εκτός, όμως, από τις οικονομικές η πανδημία επέφερε και πολύ σημαντικές κοινωνικές συνέπειες, αφού οδήγησε σχεδόν όλα τα κράτη παγκοσμίως να λάβουν σκληρά μέτρα για την κοινωνική αποστασιοποίηση και την απαγόρευση της κυκλοφορίας, κάτι που είχε αντίκτυπο τόσο στην σωματική, όσο και στην ψυχική υγεία των πολιτών. Η απώλεια της ευκολίας στην κινητικότητα, αλλά και ο προφανής φόβος του ιού επέφεραν, ειδικά στον κλάδο των μεταφορών-ταξιδιών και του τουρισμού, σημαντικά πλήγματα, αν, μάλιστα, υπολογίσουμε ότι στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός καταλαμβάνει σημαντικό μέρος του ΑΕΠ και αποτελεί τον βασικό πυλώνα παραγωγής πλούτου.

Κι ενώ η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια επέκτεινε το σήμα της και πέτυχε να καταξιωθεί ως σημαντικός πόλος έλξης για τους τουρίστες είτε μέσω της βελτίωσης του κλάδου των αερομεταφορών, είτε λόγω της ανάδειξης νέων πρωτοποριακών τρόπων τουρισμού, η πανδημία του Covid-19 και το αναγκαστικό κλείσιμο επιχειρήσεων ανέστειλε όλη αυτή την προσπάθεια. Το χαρακτηριστικό της εποχικότητας του ελληνικού τουρισμού, που έδινε την δυνατότητα σε πολλά άτομα να εργαστούν, λόγω της υψηλής ζήτησης των τουριστικών προϊόντων, έδωσε την θέση του στην αβεβαιότητα και στον φόβο για το μέλλον, που δεν είναι πια δεδομένο.

Είναι, λοιπόν, προφανές ότι η ανάδειξη της σημασίας του τουρισμού στους καιρούς που ζούμε είναι το λιγότερο απαραίτητη, καθώς η σύνδεση του με την ευημερία της χώρας είναι άμεση και επιτακτική. Γι' αυτό η Πολιτεία θα πρέπει να ενισχύσει τον Ξενοδοχειακό κλάδο, των καταλυμάτων και τον κλάδο των αερομεταφορών και να τους θέσει ως πρώτη προτεραιότητά της, δεδομένου ότι αυτοί είναι οι βασικές πηγές στήριξης του τουρισμού, όπως τουλάχιστον φάνηκε ανάγλυφα από την παρουσίαση των στατιστικών στοιχείων και μελετών στην παρούσα εργασία.

Η υιοθέτηση μέτρων στήριξης του τουριστικού τομέα με αναστολή πληρωμών προς ασφαλιστικά ταμεία και εφορία, η ενίσχυση της ρευστότητάς τους με πακέτα επιχορηγήσεων, με κατοχύρωση των θέσεων εργασίας και εξασφάλιση των εργοδοτών του κλάδου δεν αρκούν. Η πανδημία θα πρέπει να γίνει η χρυσή ευκαιρία της Ελλάδας για την ουσιαστική αναγέννηση του τουρισμού και η μετα-κόβιντ εποχή να διορθώσει τα λάθη του παρελθόντος και να αποτελέσει την μετάβαση σε μια νέα και πιο καίρια αντιμετώπιση

Θα πρέπει, επομένως, να γίνουν δυναμικές επενδύσεις, να υπάρχει από την πλευρά της Πολιτείας συντονισμός και όραμα, να επιτευχθεί η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, να γίνει ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, να υπάρξει εκσυγχρονισμός τους, έντονη και σταθερή προβολή τους, άνοιγμα σε νέες τουριστικές αγορές, εγγύηση ενός φιλικού από το κράτος επενδυτικού περιβάλλοντος και μιας αξιόπιστης και συνεπούς πολιτικής σκηνής, να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και τέλος το τουριστικό μας μοντέλο να είναι βιώσιμο και φιλικό προς το φυσικό και κοινωνικό οικοσύστημα. Αν γίνουν όλα αυτά, τότε ο τουρισμός θα αποτελέσει πραγματικά την ατμομηχανή της εθνικής μας οικονομίας και θα συμβάλει στην αναπροσαρμογή και επανεκκίνηση της υπάρχουσας κατάστασης.

Βιβλιογραφία

- ΕΛΣΤΑΤ (2021), *Εξέλιξη κύκλου εργασιών επιχειρήσεων παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης, (2020)*, Διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR03/2020-M12>
- ΕΛΣΤΑΤ (2021), *Δείκτης κύκλου εργασιών στον τομέα υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, (2020)*, Διαθέσιμο στο [https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT51/-](https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT51/)
- ΕΛΣΤΑΤ (2021), *Δείκτες Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Μεταφορών, (2020)*, Διαθέσιμο στο [https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT48/-](https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT48/)
- ΙΤΕΠ (2021), *Επιπτώσεις της Πανδημίας του Covid-19 στον Ξενοδοχειακό Κλάδο 2020*, Διαθέσιμο στο <https://www.itep.gr/wp-content/uploads/2021/01/itep-annual-survey-2020-presentation-short-2.pdf>
- INSETE, (2021), *Στατιστικό δελτίο Φεβρουάριος 2021*, Διαθέσιμο στο, https://insete.gr/wp-content/uploads/2021/02/Bulletin_2102.pdf
- ΕΛΣΤΑΤ (2020), *Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ Ιανουάριος – Σεπτέμβριος (2020)*, Διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/documents/20181/c497e876-7d43-a935-8e3d-021e9bdd0120>
- ΕΛΣΤΑΤ (2020), *Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ (2019)*, Διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/documents/20181/e5cc906e-9eb2-6b59-bb30-1ff9cc2654dc>
- ΥΠΑ (2021), *Σε επίπεδα προ 30ετίας η αεροπορική κίνηση το 2020 λόγω Covid-19*, Διαθέσιμο στο <http://www.ypa.gr/news/se-epipeda-pro-30etias-h-aeroporikh-kinhsh-to-2020-logw-covid-19-ta-statistika-stoixeia-gia-to-dwdekamhno-deixnoyn-ptwsh-69-3>
- ΥΠΑ (2021), *Αεροπορική κίνηση Φεβρουαρίου και πρώτου διμήνου 2021*, Διαθέσιμο στο <http://www.ypa.gr/news/aeroporikh-kinhsh>
- ΥΠΑ (2021), *Αεροπορική κίνηση Ιανουαρίου 2021*, Διαθέσιμο στο <http://www.ypa.gr/news/aeroporikh-kinhsh-ianoyariou-2021-synexizetai-h-ptwsh-sthn-diakinsh-epibatwn-logw-twn-periorismwn-poy-exei-epiferei-h-pandhmia>
- INSETE (2020), *Διεθνείς Αεροπορικές Αφίξεις: 2018 & 2019*, Διαθέσιμο στο <https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/04/%CE%94%CE%99%CE%95%CE%98%CE%9D%CE%95%CE%99%CE%A3-%CE%91%CE%95%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A3-%CE%91%CE%A6%CE%99%CE%9E%CE%95%CE%99%CE%A3-2018-2019-%CE%91%CE%84-%CE%9C%CE%95%CE%A1%CE%9F%CE%A3.pdf>
- ΕΛΣΤΑΤ (2016), *Κίνηση των Αερολιμένων της Χώρας*, Διαθέσιμο στο [https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SME09/-](https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SME09/)
- ΕΛΣΤΑΤ (2019), *Έρευνα Ποιοτικών Χαρακτηριστικών Ημεδαπών Τουριστών (Έρευνα Διακοπών)*, Διαθέσιμο στο [https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/STO15/-](https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/STO15/)

- INSETE (2019), *Η ακτινογραφία του τουριστικού τομέα στις 13 Περιφέρειες της χώρας*, Διαθέσιμο στο <https://www.capital.gr/epikairota/3518563/insete-h-aktinografia-tou-touristikou-tomea-stis-13-perifereies-tis-xoras>
- ΙΤΕΠ (2020), *Ετήσια Έρευνα ΙΤΕΠ για τις επιπτώσεις της πανδημίας στα ξενοδοχεία*, Διαθέσιμο στο <https://www.grhotels.gr/etisia-erevna-itep-gia-tis-epiptoseis-tis-pandimias-sta-ksenodocheia-i-enischysi-tis-refstotitas-einai-to-oksygono-pou-chreiazetai-epeigontos-oklados/>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020). *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών-Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών-Τουρισμός και μεταφορές το 2020 και μετά*
- Ίγκος, Α. & Ρασούλη, Γ. (2020). *Η πανδημία του COVID-19 και ο ελληνικός τουρισμός*
- Σιταράς, Θ. & Τζένος, Χ. (2007). *Εισαγωγή στη Θεωρία του Τουρισμού*
- Smith, S.J. (1994). *Tourism Analysis*
- World Economic Forum (2015). *The Travel & Tourism Competitiveness*. Geneva: World Economic Forum
- Βαρβαρέσος, Σ. (2008). *Τουρισμός-Οικονομικές προσεγγίσεις*.
- Ηγουμένακης, Ν., Κραβαρίτης, Κ., Λύτρας, Π. (1999). *Εισαγωγή στον τουρισμό*
- Καραγιάννης, Σ. & Έξαρχος, Γ. (2006). *Τουρισμός: Τουριστική Οικονομία, Ανάπτυξη, Πολιτική*
- Λαγός, Δ. (2005). *Τουριστική Οικονομική*
- Μυλωνόπουλος, Δ. & Μοίρα, Π. (2011). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Τουρισμός*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Ίγκος, Α. & Κουτσός, Σ. (2020). *Η συμβολή του Τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2019: INSETE Intelligence*
- Τσάρτας, Π. (2020). *Η σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Προτάσεις πολιτικής στην τουριστική ανάπτυξη*
- Fletcher, J. (1993). *Tourism and development planning*. In Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D., Wanhill, S. *Tourism Principles and Practice*
- Χριστοπούλου, Ο. (2020). *Κρίση κοροναϊού: αναμενόμενες παγκόσμιες εξελίξεις και η Ελλάδα*
- Μάξιμος, Α. (2020). *Έκθεση ΕΥ: Ισχυρό το πλήγμα της πανδημίας στις επιδόσεις του ελληνικού τουρισμού το 2020 – μετά το 2022 η ανάκαμψη στα προ-COVID επίπεδα*

